

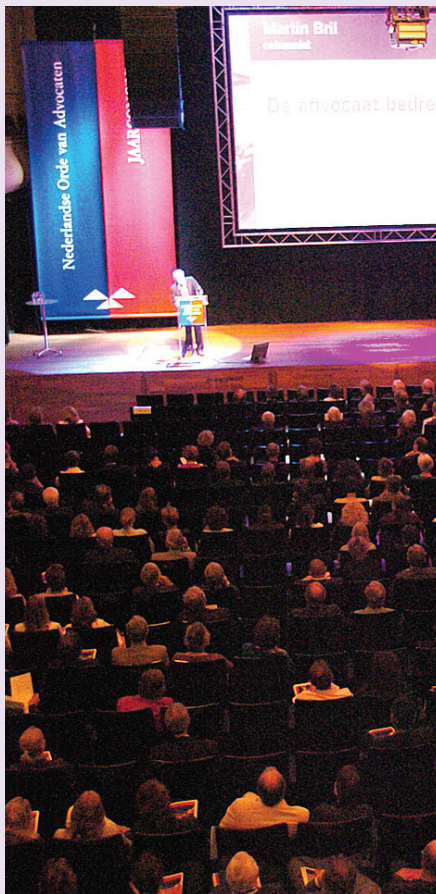

Omslagillustratie: Floris Tilanus

664 Het **Jaarcongres van de Orde** leidde tot zoveel bespiegelingen, dat we dit nummer anders hebben ingericht. Een eerste deel met een **verslag** van de lezingen, de debatten, de muziek én de ligging van de locatie. En ook de column over de **vrouwenschaarbeweging**, de tekst van **Joris Luyendijk** en de **dekenrede**.

682 Daarna de jaarrede van de **Bond van Ondernemende Advocaten (BOA)**, want ook deze organisatie hield haar jaarlijkse bijeenkomst: 'de Commissie Advocatuur serveert de helft van de balie af op basis van **kletspraat**'.

686 In de **artikelen** onder meer een **pleidooi voor minder haast**. Omdat de strafadvocaat heel snel moet opgeven welke **nieuwe getuigen** hij in hoger beroep wil laten horen, roepen veel advocaten voor de zekerheid iederéén maar op. En dat vertraagt.

IN DE VOLGENDE NUMMERS

- ▶ Advocaten, media en uitingenvrijheid
- ▶ Betaalfouten en beroepsaansprakelijkheid
- ▶ Kronieken mededingingsrecht en insolventierecht
- ▶ Arbeidsverleden en doorstart na faillissement
- ▶ Beroepsaansprakelijkheidsverzekeringen
- ▶ 'Ik neem aan dat de rechtbank het dossier kent'

JAARCONGRES 2006

- 664** ▶ Het verslag: oud beroep waar muziek in zit
- 665** ▶ Vrouwenschaarbeweging, *Joost Beversluis*
- 669** ▶ Tussen het wit van de onkreukbare en het zwart van de overtreder, *Joris Luyendijk*
- 673** ▶ De collegevergadering van 28 september
- 677** ▶ Dekende 2006: 'Ook daarover ben ik optimistisch', *Els Enger*

JAARREDE BOA

- 682** 'Helft balie afgeserveerd op basis van achterklap', *Frans van Velsen*

ARTIKELN

- 686** Zinloze haast: de appèlschriftuur in strafzaken
Robert Malewicz
- 690** WTBZ als troef van niet-betalende cliënten
Leonie Rammeloo
- 694** Recensie: Mediation in arbeidsconflicten
Annet Draaijer en Jan Trap

697 REACTIES

- ▶ NFI over DNA-bewijs
Naschrift: het geheim van het NFI
- ▶ 'Geblesseerde werknemer niet buitenspel'

708 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 704** ▶ Toetsen beroepsopleiding november
- 704** ▶ Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding
- 706** ▶ Personalia
- 707** ▶ Uitspraken geschillencommissie

680 COLOFON

Jaarcongres 29 september 2006 in Haarlem

Een oud beroep waar muziek in zit

Ruim 600 mensen waren eind september in Haarlem voor het Jaarcongres van de Orde. Redactieleden beschrijven de lezingen, discussies, muzikale optredens en de ligging van de vergaderlocatie. Ze hoorden dat 'integriteit in mindering komt op je carrière', volgden berekeningen van het kapitaal dat vernietigd wordt als vrouwen te weinig doorstromen naar de top, en merkten dat de constatering van een politica, dat de advocatuur een beter imago heeft dan notarissen en accountants, de zaal bepaald niet vrolijk stemde.

Annekee Groenewoud en Leo van Osch,
redactieleden

Plaats van handeling is dit jaar de Haarlemse Philharmonie. 'Phil-har-mo-nie, je weet wel,

*'Steeds meer moet de professional
bereid zijn verantwoording
voor zijn handelen af te leggen
tegenover cliënt, beroepsgenoot en
samenleving'*

vlak naast de hoerenbuurt', sprak de door mij ingehuurd taxichauffeur met een veelbetekende blik opzij.

De jaarlijkse bijeenkomst is van Jaarvergadering omgedoopt in Jaarcongres, 'omdat er al jaren niet meer wordt vergaderd op de jaarvergadering, laat staan iets besloten', aldus algemeen

deken Els Unger. Bovendien is gekozen voor een opgewekter motto dan dat van vorig jaar. Toen was het 'Advocatuur op drift'; de Commissie-Van Wijmen begon aan haar onderzoek naar de vraag of de organisatievorm van de balie nog adequaat was. Dit jaar is het 'Advocatuur, daar zit muziek in!' – misschien mede vanwege de opluchting over de inmiddels bekende uitkomsten van het rapport van die Commissie en vanwege het optreden van het Advocatensymfonieorkest op het congres.

MES IN MELOEN

Onze deken Els Unger spreekt over integriteit, marktwerking, diversiteit en kwaliteit (zie voor de tekst van de dekenrede verderop in dit nummer). Ze wordt geflankeerd door vier enorme foto's. De eerste drie zijn met enige fantasie nog wel te plaatsen: een engel

Foto's: Jeroen Hiemstra

De OSR Sonja Boekmanprijs voor meest aansprekende vrouwelijke advocaat werd door jurylid Frederieke Leeftang bijna uitgereikt aan Sonja Boekman zelf, maar ze herstelde haar verspreking elegant: de prijs is voor Loes Gijbels, 'de koningin van de echtscheiding', die de prijs zichtbaar ontroerd in ontvangst nam.

(integriteit), een kleurige markt in Mexico (marktwerking), een groot aantal kleurige petjes in een marktkraam (diversiteit). De vierde foto (bij kwaliteit) is ronduit mysterieus: een close-up van een berg watermeloenen met in het midden één exemplaar waarvan een kwart is uitgesneden met daarin pontificaal een mes gestoken. Wat hierbij te denken? Het levert in elk geval een staaltje van 'informatieasymmetrie' op waar deken Unger in haar toespraak over repte.

Dagvoorzitter Felix Rottenberg houdt het publiek voor dat een mens in het leven drie dingen nodig heeft: een boek, een fiets en een goede advocaat. Niemand zal daarna nog een kwaad woord over Rottenberg zeggen. Toegegeven, hij vervult zijn taak uitstekend. Hij is goed voorbereid en leidt de discussies scherp.

MEDISCHE VLEGUREN

Radioloog Floris Sanders (oud-voorzitter van de Orde van Medisch Specialisten en voormalig voorzitter van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid) schetst hoe de mondigheid van de patiënt de medische beroepsuitoefening heeft veranderd. Aanvankelijk werden artsen pas ingeschakeld als men zeker wist dat men doodging, later groeide het besef dat de geneeskunst iets vermag. Toen ging ook de overheid zich ermee bemoeien. Artsen werden onderscheiden van kwakzalvers en er ontstond 'een geïnstitutionaliseerd vertrouwen door erkenning van de professie.' Binnen hun domein bepaalde iedere arts zelf hoe een patiënt werd behandeld. 'Vertrouw de dokter maar', was het adagium.

Tegenwoordig is dit devies ontoereikend. Door individualisering, commercialisering en juridisering gedragen patiënten zich steeds meer als klanten. 'Bewijs maar dat je gelijk hebt', wordt het motto; er komen lijstjes van beste ziekenhuizen en in Amerika worden zelfs mortaliteitsrisico's per arts openbaar gemaakt.

De kritiek op professies neemt toe: ze gebruiken hun monopolies voor eigen gewin, zijn inefficiënt en onbetrouwbaar en duur. De roep om artsen hun voorrechten te ontnemen, klinkt op, en 'marktwerking' – die het kaf van het koren moet scheiden – wordt het adagium. Steeds meer moet de arts bereid zijn verantwoording voor zijn handelen af te leggen tegenover patiënt, beroepsgenoot en samenleving. Medisch specialisten moeten zich bijvoorbeeld in het kader van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) om de vijf jaar laten herregistreren. Er wordt onder andere gekeken naar het aantal 'vleguren' en de gevolgde bij- en nascholingscursussen.

Sanders ziet dat er in Amerika al weer *grenzen* worden gesteld aan de

column

JOOST BEVERSLUIS

Vrouwenschaarbeweging

Wanneer het precies gebeurt weet niemand, maar het moment nadert waarop de balie is overgenomen door vrouwen. Niet alleen in de kelder en de coulissen, zoals nu, maar aan de top. Geen Jehova's Einde der tijden, dat eerder lijkt te vluchten dan naderbij te komen, en waarover je kunt glimlachen.

Binnen tien jaar is het zover.

Nu al zie je op ordevergaderingen hoe de mannen, mannen zoals ik, mijn generatie mannen, een *bijeengedreven* indruk maken. Samen aan de bar en vrolijk genoeg. Maar *bijeengedreven*, om elkaar heen staand. Het laatste carré, dat vijftientig jaar geleden nog de secretaresse patroniseerde of huwde, vijftien jaar geleden nog uitsprak dat 'die vrouwtjes' als medewerker best aardig omzetten maar geen ballen hebben om maat te worden en nu de vrouwenschaarbeweging ziet. Dat carré ziet nu de schaar geheven worden, naar de eigen ballen, die altijd al weinig op hadden met scharen en sowieso weinig meer kunnen hebben.

Het ondenkbare staat te gebeuren, denken de mannen aan de bar. Eerst de chirurgen, tandartsen en dierenartsen. Die waren toch ooit goed voor de eeuwige waarheid dat geen zinnig mens zich door een vrouw zou laten snijden of boren, en dat geen dier van enige omvang en importantie zich door een vrouw zou laten behandelen! Maar zie wat gebeurde. En nu wij. Denken zij.

Zou er veel veranderen, denken de *bijeengedreven* mannen aan de bar, tussen de kwinkslagen door, zonder die gedachte uit te spreken, vanwege de daarin opgesloten ondenkbare of althans onuitsprekelijke veronderstelling. Gaan we beleven dat mannen een *consilium abeundi* krijgen van vrouwen? Gegeven met die zelfde blend van onverschilligheid en vanzelfsprekendheid die in staat stelde vrouwen te laten vertrekken uit een kantoor, maar dan ook huilend te laten vertrekken.

Margaret Thatcher, baroness. Huilend en daarmee rolbevestigend en dus universeel bevestigend. Geen ballen.

Wordt dat de rol van de mannelijke stagiair en medewerker: een huilebalk die zijn spullen pakt op last van vrouwen? De mannen aan de bar nemen er nog één, huiverend, een schuin oog op de geheven schaar, geheven richting hun carré. Heuphoogte. Knip, knip.

Zijn het straks de vrouwen die 10 commissariaten hebben en aandelen Wavin; die chagrijnig onderuitgezakt de vennootschappelijke misslagen van de gedoodverfde minister-president komen gladpraten voor de tv; die wonen – niet inwonen – in villa's, hun eigen villa's; die bestellen, beslissen en afdoen met de vanzelfsprekendheid waarmee alleen religie of een onbestreden overwicht een mens kleedt? Moeten wij, mannen, nu afgunstig op andere mannen, straks onze professionele en financiële afgunst gericht weten op vrouwen, zo vragen de mannen aan de bar zich af.

Ja.

Zie immers het teken dat is gegeven. Loes Gijbels heeft de OSR Sonja Boekmanprijs gewonnen, wegens haar verdiensten voor het *familie recht*. Meest aansprekende vrouwelijke advocaat. Dat laat je als vrouwen alleen gebeuren wanneer je zeker bent van de overwinning in ieder segment, ieder haarvat van de balie.

Hier werd een schaar uitgereikt.

Knip, knip.

MIT SOLCHEN ADVOKATEN IST MAN VERRATEN

Na de lunch spelen voornamelijk advocaten onder leiding van dirigent John MacFarlane Die Fledermaus van Johan Strauss, en stukken van Leonard Bernstein. Gaandeweg krijgt het orkest de slag te pakken. Prachtige vocale rollen van confraters Van der Lans, Aantjes en Hop: 'Nein mit solchen Advokaten ist verkauft man und verraten', ondersteund door professionele zangeressen nu onze balie kennelijk geen

vrouwelijke nachtegalen herbergt. Een ovationeel applaus is terecht het deel van het eerste Advocatensymfonieorkest. De enige echte dissonant is de kledij van de orkestleden. Iemand had bedacht dat de rechterhelft van het orkest in blauw en de linkerhelft in de andere ordekleur rood moest worden uitgedost. Jammer dat daarvoor wat slonzig ogende promo-polo's met witte kragen waren ingezet.

marktwerking. Zo worden verzekeringsmaatschappijen gedwongen dure, maar nuttige behandelingen uit te voeren. De 'oud-deken van de orde van medisch specialisten' (Rotenberg) vreest ook geen inbreuken op de integriteit onder invloed van marktwerking: kwaliteit blijft zeer belangrijk. Artsen zullen zich steeds meer terugtrekken op datgene waar ze goed in zijn: arts-patiëntcontacten, voerspelt hij, en het management aan anderen overlaten. Daarin ziet hij een parallel met grote advocatenkantoren.

SCOREN HAAKS OP ETHIEK

Journalist Joris Luyendijk was journalist in het Midden-Oosten, schreef daarover een boek en presenteerde deze zomer het tv-programma *Zomergasten*. Ook hij spreekt over marktwerking en integriteit, in journalistiek en advocatuur (zie de tekst van zijn lezing verderop

in dit nummer). Beide beroepen hebben veel met elkaar gemeen: 'Wij moeten standpunten kunnen uitdragen en beredeneren', wat iets anders is dan een standpunt onderschrijven, maar helaas begrijpt het gros van de mensen dat niet, aldus Luyendijk.

Iedere vrije beroeper heeft te maken met marktwerking en neigt er dus naar zich wat

'Onontbeerlijk zijn fora waar vakgenoten de problemen kunnen bespreken, zodat collega's hun eigen afweging kunnen maken tussen geweten en ambitie'

interessanter voor te doen: journalisten trekken voor de camera even een kogelvrij vest aan, advocaten laten hun klanten net iets te lang wachten om te doen alsof ze druk en belangrijk zijn. Dit is nog onschuldige diktadoenerij, de echte ethische dilemma's liggen in het grijze gebied waar het lastig is ethisch te blijven als de commercie een rol speelt. Dat wordt alleen maar erger als de concurrentie toeneemt. Er moet gescoord worden, anders wordt er niets verdiend: 'De realiteit is dat integriteit in mindering komt op je carrière'. 'Nice guys finish last.' Dan bestaat de neiging om dat slecht gefundeerde artikel maar te publiceren, om die onhaalbare zaak maar te beginnen. De marktwerking zou dat moeten corrigeren, maar dat gebeurt niet, want hoe weet je of wat er in de krant staat klopt, of het klopt wat je advocaat zegt? Journalist en advocaat hebben een 'verzilverbare informatievoor-

‘De uitstroom van vrouwen is pure

kapitaalvernietiging,

die ons jaarlijks ongeveer een

ton per partner kost’

sprong’. En hoe groter de concurrentie is, hoe meer de verleiding ontstaat te ‘cashen’.

Op de korte termijn heeft dit ‘scoren’ succes, op de lange termijn is het funest want als we het allemaal doen, verliezen we onze privileges. Een ‘free riders-dilemma’, dat klemmt omdat er juist wordt gescoord met zaken die haaks staan op je beroepsethiek maar waarvan je weet ‘dat je ermee wekomt’. Maar concurrentie houdt ons ook scherp, en ‘brengt ons ertoe om tot diep in de nacht door te werken’.

Ondanks alles is het systeem van de vrije markt volgens Luyendijk het beste systeem, zolang er maar fora zijn waarop vakgenoten de problemen kunnen bespreken en oneigenlijk gebruik kunnen benoemen, zodat ‘vakbroeders hun eigen afweging kunnen maken tussen geweten en ambitie’.

WAT EEN WIJF!

Columnist Martin Bril (bij *de Volkskrant*) heeft zijn betoog genoemd: ‘De advocaat bedreigd?’ Op gedragen toon leest hij voor, de pagina’s tekst die hij heeft uitgesproken werpt hij met een nonchalant gebaar van zich af. Alsof hij wil zeggen: het papier is niet belangrijk, ik ben belangrijk.

Bril heeft voor drie advocaten groot respect. Pieter Herman Bakker Schut bleef als advocaat van Knut Folkerts, die in 1977 politiemanager Arie Kranenburg doodschoot, ‘zijdelings achter zijn cliënt staan’. De advocate van zijn vrouw bij haar poging van Bril te scheiden – hij noemt de naam niet uit angst dat ze in de zaal zit – waardeert hij ook. ‘Niets hielp tegen deze dame, overall was zij tegen bestand. Alleen niet scheiden hielp. Wat een wijf!’ Ten slotte heeft hij respect voor Bram Moszkowicz. Bril beschrijft een tafereel in de bunker in Amsterdam-Osdorp: Holleeder (‘De Neus’) met zijn hand op de schouder van zijn advocaat, de man zonder wiens bevoegde verdediging hij niet kan, maar die hij ook in zijn macht lijkt te hebben.

Wordt de advocaat bedreigd? Jazeker, volgens Bril, en zeker de strafrechtadvocaten, door hem betiteld als de eredisie van de balie. ‘Als er niemand protest zou aantekenen, zou de wereld van George Orwell allang bereikt zijn.’

GEEN HOONGELACH

In de bijeenkomst ’s middags over interview, een van de parallelsessies, houdt Hilde de Groot (directeur van het Steunpunt Kwaleitszorg initiatieven Rechtsbijstand, SKiR) een helder betoog over het hoe en waarom van interview, een begrip dat op menig kantoor stevast kan rekenen op hoongelach. Wat is het niet? Het is geen bespreking tussen kantoor- en of beroepsgenoten over de gordiaanse knoop van eigen schuld en medeschuld in een specifiek dossier. Wat is het wel? Een klankbord voor kantoor en beroepsgenoten waaraan dagelijkse, niet-juridische dilemma’s kunnen worden voorgelegd. Zo kan in vijf stappen een probleem worden getackeld: het probleem wordt voorgelegd; de anderen stellen aanvullende vragen; zij geven hun visie; er worden oplossingen aangereikt; degene die het probleem heeft ingebracht reageert.

In een vertoonde video-opname was het volgende dilemma onderwerp van bespreking. Stel na afloop van een kort geding praat de advocaat met de pers, zegt iets te veel, er komt een bericht in de krant en de advocaat is bang dat dat bericht invloed heeft op de uitspraak. Ofschoon de ene advocaat natuurlijk meer worstelt met dilemma’s dan de ander – met 30 jaar ervaring en 30 kantoorgenoten ben je niet te vergelijken met een eenpitter met drie jaar ervaring – wordt duidelijk dat niemand voor interview hoeft te vrezen. Sterker nog, volgens de deelnemers aan de video is het een verrijking.

De Orde gaat dit instrument baliebreed inzetten. Zoals vaker zijn eerst de advocaten die nog bereid zijn toevoegingszaken te doen verplicht aan de beurt, maar als dat ook maar een beetje bevalt mogen de anderen ook.

MACHOGEDRAG VAN BAVIANEN

Lokke Moerel, partner bij De Brauw en veelgevraagd spreker over diversiteit, wordt in

de parallelsessie over diversiteit bijgestaan door een man, namelijk Jos Nijhuis, voorzitter Raad van Bestuur van PricewaterhouseCoopers (PwC) en voorzitter van het Ambassadeursnetwerk, een jaarlijks wisselende groep prominenten uit het bedrijfsleven en de non-profitsector die zich inzet voor doorstroming van vrouwen naar de top. Moerel maakt duidelijk dat de weg naar het partnerschap door te weinig vrouwen wordt afgelegd. Vrouwen blijven medewerker of stromen uit, hoewel ze in studie en begin van de carrière vaak beter presteren dan mannen.

Een oorzaak hiervan is de masculiene cultuur: stoer doen, zo hard mogelijk praten in vergaderingen, tot diep in de nacht doorwerken (en daarover de volgende ochtend opscheppen bij collega’s). Vrouwen werken gestructureerder en hechten meer dan mannen aan een goede *work-life balance*. Bovendien worden vrouwen veelal beoordeeld door mannen, die zich makkelijker inleven in (een) andere (jonge) mannen dan in vrouwen. Daardoor krijgen mannen vaker het voordeel van de twijfel: ‘Women get evaluated on their performance, men get evaluated on their potential’, citeert Lokke Moerel de *Harvard Business Review*.

Nijhuis zegt dat ‘wij het ons in *the war for talent* gewoon niet meer kunnen permitteren om op deze manier talent te verspillen. Het is pure kapitaalvernietiging, die ons jaarlijks 10 tot 15 procent van onze winst kost, ongeveer een ton per partner.’ Cliënten zullen bovendien van de kantoren diversiteit gaan eisen. ‘Als wij als PwC zorgen voor een betere diversiteit aan de top, hebben we een gigantisch concurrentievoordeel’, aldus Nijhuis. Ook leveren divers samengestelde teams betere kwaliteit en waarderen klanten feminiene kwaliteiten als empathie.

Er moet dus een cultuurverandering plaatsvinden in de kantoren: ‘Gebrek aan diversiteit is geen vrouwenprobleem, maar een mannenprobleem.’ Het heeft ook niets met de emancipatiegedachte te maken: juist de diversiteit – de verschillen dus – geeft de meerwaarde. Het belang van diversiteit moet door de leiding worden uitgedragen. Bij PwC is bijvoorbeeld de hele raad van bestuur hiertoe op training geweest. Cultuurverandering is een zaak van

Dagvoorzitter Felix Rottenberg

lange adem; je moet heel nadrukkelijk aan het bewustzijn werken, maatregelen nemen en concrete doelen stellen, aldus Nijhuis. PwC heeft zich voor 2008 onder andere ten doel gesteld om het gemiddelde dienstverband van mannen en vrouwen gelijk te trekken (het streven is zeven jaar), evenals de doorstroom van mannen en vrouwen, en het aantal vrouwelijke partners (nu 4%) en directors (nu 11%) te verdubbelen.

VREEMDE OGEN DWINGEN

Anne Willem Kist, voormalig advocaat en nu bestuurslid van de Autoriteit Financiële Markten, pleit in weer een andere sessie, in navolging van de Commissie Advocatuur, voor een toezichthouder met een meerderheid aan niet-advocaten. 'Vreemde ogen dwingen. Mensen, en dus ook advocaten, hebben vaak een blinde vlek voor de eigen tekortkomingen.' Volgens Kist maakt een onafhankelijke toezichthouder de beroepsgroep bovendien minder afhankelijk van de (steeds wispelturiger) politiek. Floris Bannier, advocaat en hoogleraar advocatuur, bestrijdt dit. Volgens hem wordt de onafhankelijkheid van de advocatuur het best gewaarborgd door zelfregulering. 'En die onafhankelijkheid is nu meer dan ooit nodig. Let op de aanpak van terreurverdachten, het bijna verloren gevecht van de privacy. Het wegnemen van zelfregulering is een regelrechte aanval op de rechtsstaat.'

POLITIEK TANDENKNARSEN

Aan het eind van de middag moeten Tweede Kamerleden Aleid Wolfson (PvdA), Jan de Wit (SP), Nicolien van Vroonhoven-Kok (CDA) en Eske van Egerschot (VVD) voorspellen welke onderwerpen zo meteen door de advocaten worden genoemd. Genoemd worden 'toegang tot de rechter' (De Wit), 'zelfregulering' (Van Egerschot), 'geheimhoudings- en verschoningsrecht' (Van Vroonhoven) en 'voorrechten en budgetten' (Wolfson). Eerst mogen de deken van wal steken. De deken van Maastricht lijkt daar niet echt op voorbereid, hij komt niet verder dan: 'Nou ja...', en dat duurt Rottenberg te lang. De deken van Leeuwarden borduurt inderdaad voort op zelfregulering en meent dat er niets zal veranderen als er een toezichthouder komt. De Amsterdamse deken zegt dat we te veel ondernemers zijn geworden, iets waar de zaal mee instemt. De Nijmeegse deken ten slotte stelt dat *no cure no pay* ten onrechte is afgeschoten.

Voorzitter Rottenberg stuurt de discussie in de richting van de overbelasting van het rechterlijk apparaat. Veel van de resterende tijd gaat verloren aan de bespreking van dit onderwerp,

nu vrij vlot duidelijk is dat daarover consensus bestaat, al sputtert Van Vroonhoven tegen dat de huidige regering er heel veel geld in heeft gestopt. Ex-deken Leo Spigt legt uiteindelijk de heldere koppeling tussen regelgeving en handhaving: bij elke regel die er komt zou je een budget voor uitbreiding van de rechterlijke macht moeten opnemen.

Duidelijk wordt in ieder geval dat er in de verhouding van politiek en advocatuur nog veel werk aan de winkel is. De Wit meent ten onrechte dat voor huurzaken geen toevoegingen worden afgegeven. Van Vroonhoven stelt dat de advocatuur van alle zakelijke dienstverleners, als notarissen en accountants, het minst slechte imago heeft, maar daar worden de aanwezige eenogen niet vrolijk van.

Els Unger komt ten slotte met een alternatief voor *no cure no pay*, namelijk *no win no fee*. Uw verslaggevers wordt helaas niet terstond duidelijk welk woordenspel hier wordt gespeeld. Niettemin ontstaat er – althans op het podium – hiervoor een kamerbrede meerderheid, zodat we binnenkort een amendement kunnen verwachten dat tussenpaus Hirsch Ballin tandenknarsend dwingt tot het invoeren van *no win no fee*.

ROSSE BEROEPEN

Al met al is het een geslaagde dag geweest. Het middagprogramma was zelfs aan de overvloedige kant, zodat sommige zalen wel héél mager waren bezet.

Na drie vaasjes bier, zeven gamba's en twaalf kokkels stappen uw verslaggevers weer naar buiten. Rechts van de Philharmonie flonkeren de lampjes van de rosse buurt. Gezien het gezegde dat het verschil tussen hoeren en advocaten niet zo groot is omdat een hoer iedereen neukt voor geld en een advocaat iedereen naait voor geld,¹ is het mooi om te weten dat het op een na oudste beroep heeft vergaderd in de nabijheid van het alleroudste.

NOOT

1. Het 33ste Jonge Balie congres, op 2 en 3 november in Amsterdam, heeft als titel: 'Advocatuur: betaalde liefde?'

*Mooi te weten dat het op een na
oudste beroep heeft vergaderd in de
nabijheid van het alleroudste*

Tussen het wit van de onkreukbare en het zwart van de overtreder

Joris Luyendijk was journalist in het Midden-Oosten en publiceerde onlangs over de bijbehorende alledaagse dilemma's het aanstekelijke boek *Het zijn net mensen*. Advocaten maken vergelijkbare keuzes tussen geweten en ambitie. 'Vaak scoor je met zaken die haaks staan op de beroepsethiek, waarvan je weet dat je ermee wegkomt', zei hij op het Jaarcongres. Met fora waarop vakgenoten hun dilemma's bespreekbaar maken, zodat de collega's hun eigen afweging kunnen maken, ben je al een heel eind.

Joris Luyendijk, journalist en presentator

Waar zou een freelancejournalist het over moeten hebben op het Jaarcongres van de Nederlandse Orde van Advocaten?

Precies deze vraag stelde ik aan de vertegenwoordiger van de Nederlandse Orde van Advocaten, toen deze mij vroeg hier te komen spreken. 'Ah joh, daar hebben we het nog wel over',

was het montere antwoord. 'Laten we eerst agenda's trekken en de zakelijke kant regelen'. Dus wij trekken de agenda's, we regelen de zakelijke kant, en een paar weken later krijg ik opnieuw een e-mail.

'Wat leuk dat u bij ons komt spreken', stond er. 'Alleen... waar gaat u het eigenlijk over hebben?'

Wow, besepte ik toen, die advocaten kunnen

echt goed onderhandelen. Maar daarna ging ik nadenken over de overeenkomsten tussen uw beroep en het mijne, en begon ik meer van de uitnodiging te begrijpen. Want onze beroepen hebben veel gemeen.

LELIJKE WOORDEN

Wij zijn allebei gespecialiseerd in het verwerken van grote hoeveelheden vaak onoverzichtelijke en abstracte informatie. Wij hebben inlevingsvermogen nodig om informatie naar boven te halen, en overtuigingskracht om die met maximaal effect te presenteren. Wij vormen een buffer tussen de staat en de burger, wij moeten standpunten van anderen kunnen uitdragen, en we hebben ermee leren leven dat er altijd mensen zullen zijn die denken dat het beredeneren van een standpunt hetzelfde is als het onderschrijven ervan.

Begrip *van* is iets anders dan begrip *voor*, u weet

Felix Rottenberg en Joris Lyuendijk

dat, journalisten weten dat, maar de minder snuggeren buiten de muren van dit gebouw weten dit niet en sturen ons brieven op met lelijke woorden erin, of kogels. Tegen de domheid strijden zelfs de goden vergeefs, zei Schiller al.

De overeenkomsten gaan verder. Ook de advocatuur heeft te maken met druk van buiten, van een staat die nog meer greep wil krijgen op ons, en van burgers die zich hebben geëmancipeerd. Op internet knippen en plakken die burgers zelf informatie bij elkaar, en eisen hetzelfde als ze sinds de jaren zestig eisen van politici en geestelijken: verantwoording afleggen. Vandaar dat zowel media-organisaties als de advocatuur nu investeren in imago-management, en proberen de indruk van openheid te wekken door, ik noem maar wat, een freelancejournalist uit te nodigen voor een voordracht.

Dit zijn een paar oppervlakkige overeenkomsten, maar waar ik vandaag over wil spreken, is van fundamenteelere aard. Zowel journalisten

als advocaten zijn vrije beroepen die steeds meer te maken hebben met concurrentie, of in politiek-correct neo-liberaal jargon: markwerking. En dit stelt ons voor dilemma's.

HAMAS EN AJAX

Laat ik een voorbeeld uit mijn beroepspraktijk geven. Regelmatig zie je op CNN en Nederlandse actualiteitenrubrieken interviews met een Hamasleider. U kent ze wel, een onheilspellend muziekje, schokkerige shots gedraaid vanuit een auto, beelden van posters van zelf-

*U kijkt die stapels prachtig
gebonden papier van uw
levensdagen niet in, maar dat weet
de klant niet*

moordterroristen, en dan een ernstige commentatorstem: 'We zijn doorgedrongen in het bolwerk van de fundamentalistische terreurorganisatie Hamas'. Weer wat weggijkende hoofddoekjes en loerende omstanders, en dan een sound-byte van een Hamas leider die iets angstaanjagends zegt over het zionistische wereldcomplot.

Tja.

Althans in mijn tijd ging een bezoek aan Hamas zo: ik belde vanuit mijn hotel in Gaza een mannetje op en gaf hem honderd dollar. Het mannetje belde met Hamas en een paar uur later kon ik langskomen. Het mannetje haalde me op in zijn auto en we kletsten wat over de teloorgang van Ajax. Aangekomen bij het in alle openheid functionerende Hamas-hoofdkwartier werd ik bij een paar andere westerse journalisten gevoegd, en mochten we om de beurt een vraag stellen. In het gesprek kwam, inderdaad, de zionistische wereldsamenzwering aan bod en net tóén ging de bel. Het was het komkommernannetje. Zonder een spier te verrekken draaide de terroristenleider zich om, riep 'twee kilo maar wel goeie want de vorige keer heb ik de helft moeten weggooien', draaide zich terug naar ons en vroeg: 'Waar waren we ook alweer? O ja, het zionistische wereldcomplot.'

TIKKIE SPANNENDER

Zo gaat het wel vaker in de journalistiek. We kunnen eerlijk vertellen hoe dingen gaan, of we kunnen ons vak dat ene tikkie spannender maken. Kuifje bij Hamas, zeg maar. Vandaar dat correspondenten soms voor de camera even een kogelvrij vest aandoen, dat ze liever dat stukje band uitzenden waar in de verte die twee schoten klinken, dan de rest van de reportage waaruit blijkt dat het volkomen rustig was in Gaza die week en dat het hoofdkwartier van Hamas naast snackbar Mekka en kantoorboekhandel De Toewijding staat.

Ik kan me zo voorstellen dat ook advocaten soms vechten tegen de verleidingen om zich stoerder voor te doen. Mensen langer dan noodzakelijk laten zitten in de wachtkamer, of op strategisch zichtbare plekken imposant dikke wetboeken opstapelen. U kijkt die stapels prachtig gebonden papier van uw levensdagen niet in, maar dat weet de klant niet. Of

Alsof je alleen maar

*vakbroeders hebt die zich aan
de codes van hun vak houden,
en vakbroeders die de boel flessen*

neem de aanvechting om in bijzijn van een cliënt of ondergeschikte druk te gaan lopen doen tegen de secretaresse. Of om tegen een cliënt simpele zaken in zulk gespecialiseerd jargon uiteen te zetten, dat de cliënt alleen nog kan denken: o jee, hoe verberg ik dat ik al zeker drie minuten helemaal niets meer begrijp van wat mijn advocaat vertelt?

U bezondigt zich hier natuurlijk nooit aan, maar u kent vast wel iemand die dat wel doet. Kijkt u maar eens om u heen, misschien ziet u wel zo iemand zitten.

Nu zijn dit onschuldige vormen van dikdoenerij, *pimp your profession*, zeg maar. Het is duidelijk dat iemand die doet alsof het levensgevaarlijk om een Hamasleider te interviewen of die schoten onder een reportage monteert, de codes van zijn beroep schendt oftewel: de boel fleest. Zoals een advocaat die zijn cliënt vanuit de gevangenis laat bellen, of uren schrijft terwijl hij met vakantie was.

FIFTY-FIFTYSITUATIES

Helaas ligt het zelden zo simpel. Tijdens de tweede intifadah werd ik regelmatig op zondag opgebeld door de radio in Hilversum. Daar hadden ze op CNN gezien of bij Reuters gelezen dat de premier van Israël had gezegd: ik ben bereid tot pijnlijke concessies. Groot nieuws, dacht de redactie in Hilversum, een nieuwe kans op vrede! Dan ging ik het uitzoeken, en bleek de premier van Israël 'pijnlijke concessies' totaal niet in te vullen, wat hem betreft kon het teruggeven van één vierkante meter grond aan de Palestijnen al een pijnlijke concessie zijn.

Het leek dus sterk op een publiciteitsstuntje. Zondag is immers een nieuwsluwe dag in het Westen maar een werkdag in Israël. Een ideaal moment dus om de Westerse journaals te halen met een boodschap die de indruk wekt dat het niet aan Israël ligt dat er geen vrede is.

Op zo'n moment worstelde ik met een dilemma waar onze beroepsethiek volgens mij veel te veel aan voorbij gaat. Er wordt veel te vaak gedaan alsof het simpel is. Alsof je aan de ene kant vakbroeders hebt die zich aan de codes van hun vak houden, en die dus deugen, en aan de andere kant vakbroeders die deze codes schenden, en de boel dus flessen. Om de zoveel tijd loopt iemand tegen de lamp, iedereen

roept 'schandaal schandaal schandaal', er rolt een kop en daarna keren we terug naar de orde van de dag. Een orde waarin wordt gedaan alsof alle ethische dilemma's zwart-wit zijn.

Maar zo zit de wereld niet in elkaar, vrees ik. Journalisten en volgens mij ook advocaten worstelen juist met het grijze gebied tussen het heldere wit van de onkreukbare confrère, en het zwart van de overtreder. Dat grijze gebied dat voetballers de *fifty-fiftysituaties* noemen, waarin de scheidsrechter zowel de ene als de andere kant op kan fluiten, omdat hij onder tijdsdruk en op basis van onvolledige gegevens een afweging moet maken die nadien niet meer zal worden getoetst.

Nog even terug naar die pijnlijke concessies waartoe de Israëlische premier bereid zou zijn. De redactie in Hilversum wilde ertegenaan met Een Nieuwe Kans op Vrede in het Midden-Oosten, terwijl ik betwijfelde of die kans er echt was, zeker omdat ik al tien keer eerder zo'n uitspraak had zien langskomen. Wat te doen? Natuurlijk kon ik mijn poot stijf houden tegen mijn eindredacteur, maar hoe zeker was ik echt dat dit niet toch die grote doorbraak was? Daarbij kwam dat de eindredactie meldde dat er bijna geen ander nieuws was, dus geen gezeur, CNN en RTL4 melden het ook. Ook niet onbelangrijk: ik werd betaald per radiobijdrage en had al een halve zondag besteed aan research die alleen gehonoreerd zou worden als ik de zender opging. Ten slotte: Ieder jaar werd ik door de hoofdredacteur geëvalueerd en hij keek daarbij primair naar de hoeveelheid door mij geleverde bijdragen. En zo kwam het dat als mijn superieuren belden met een nieuwe kans op vrede in het Midden-Oosten, ik bij mezelf dacht: Het is goed met je, mijn arbeidsongeschiktheidsverzekering hier is onbetaalbaar, dus kom maar op met die pijnlijke concessies.

ALS IEDEREEN HET ZOU DOEN

Herkent u dit soort dilemma's? Een cliënt wil per se procederen ook al is hij kansloos. Moet u meegaan in zijn wraaklust of irreële inschatting? Maar hoe kunt u zeker weten dat de cliënt helemaal kansloos is, en wie bent u dan om... En anders gaat de cliënt naar uw concurrent. Of denk aan al die keren dat het veel goedkoper zou zijn om te schikken.

Dat is het dilemma. Vaak scoor je als journalist, of advocaat, met zaken die haaks staan op je beroepsethiek, maar waarvan je weet dat je ermee weggkomt. Van de andere kant: je weet ook dat als iedereen zijn ethiek schendt, je beroepsgroep ten onder gaat. Voor de mensen onder u die hebben opgelet bij het twee puntsvakje ethiek op de universiteit: dit is het 'free riders'-dilemma. Als niemand betaalt voor de tram, verdwijnt de tram dus is het rationeel om voor de tram te betalen. Maar als iedereen betaalt voor de tram behalve jij, dan heb je én openbaar vervoer en een volle portemonnee.

Ik heb eind jaren negentig geschreven over de asielproblematiek. Het bleek dat veel asieladvocaten tegen vluchtelingen zeiden: heb geduld, we doorlopen alle denkbare beroepsmogelijkheden en rekken de procedure zo lang dat je een schrijnend geval wordt, en mag blijven. Het duurt jaren, maar dan ben je binnen.

Puur professioneel hadden de asieladvocaten gelijk: het uitwonen en oprekken van de beroepsmogelijkheden was de beste strategie voor een permanente verblijfsvergunning. Maar het eindresultaat was dat die beroepsmogelijkheden ernstig werden beperkt, voor iedereen.

Of neem een voorbeeld uit mijn eigen beroepsgroep: Prinsjesdag. Jarenlang werd de begroting voor de officiële bekendmaking door de koningin onder embargo verstrekt aan de pers, zodat deze zich kon voorbereiden. Haagse redacteuren hadden als burgers van een democratie het langetermijnbelang dat de pers optimaal voorbereid Prinsjesdag zou verslaan. Maar individuele journalisten stonden ook voor de verleiding om het embargo te schenden en met de primeur te 'scoren'. Door de komst van internet werd dit nog makkelijker en zo lag al een paar jaar achter elkaar de begroting ruim voor Prinsjesdag op straat.

Deze gang van zaken bood de regering vervolgens het excuus om de begroting niet langer onder embargo te verstrekken, ook niet aan de oppositie en zo eindigden we dit jaar met een Goed Nieuws Show door de regering, want oppositie noch pers had zich kunnen voorbereiden.

CONCURRENTIE

Zo kan de spanning tussen individueel eigenbelang op de korte termijn en algemeen belang op de lange termijn resultaten opleveren die niemand wil. Anders gezegd: ons systeem beloont vaak gedrag dat dit systeem op de lange termijn ondergraaft.

Valt daar wat aan te doen? Het klassieke antwoord van voorvechters van marktwerking is dat onethische praktijken en oneigenlijk gebruik worden afgestraft. Als je een cliënt niet goed informeert, ben je hem kwijt als klant en zo corrigeert de markt zichzelf. Soms zal het zo werken, maar als ik als correspondent een nieuwe kans op vrede in het Midden-Oosten heb aangekondigd, word ik daar nooit meer op afgerekend. Omdat mensen het alweer zijn vergeten, of omdat niemand kan hardmaken dat het misschien inderdaad een kans op vrede was, omdat er achter de schermen van alles speelde dat de media ontging.

De wereld waarin wij leven is onvolmaakt en ons beeld van die wereld dus ook. Anders gezegd, de markt voor informatie is nooit transparant en het beeld dat mensen hebben van hun situatie is nooit volledig. Het gevolg is dat onvermijdelijk aanbieders op die markt een voorsprong hebben op de afnemers, en dat vaak de mogelijkheid bestaat om die voorsprong te verzilveren *zonder dat je tegen de lamp loopt*. Hoe kunt u weten wat er klopt en niet klopt in de krant? Hoe kan ik weten of het klopt wat mijn advocaat mij vertelt? We zouden het kunnen controleren, maar hoe vaak ga je dat werkelijk doen, waar haal je de middelen vandaan? Iedere transactie, en dus ook iedere transactie van informatie, bevat een element van vertrouwen, van het voordeel van de twijfel, en we krijgen zelden de kans om vast te stellen of ons vertrouwen gerechtvaardigd was, laat staan in welke mate.

De verzilverbare informatievoorsprong is er

altijd geweest, maar dit is een tijd van toenemende concurrentie. En hoe sterker de concurrentie in een beroepsgroep, hoe sterker de druk om te *cashen*, om het zwart zo dicht te naderen als wettelijk mogelijk. Net zoals journalisten werken ook advocaten in platte organisaties. Een hoofdredacteur noch een patroon kan inhoudelijk beoordelen wat zijn ondergeschikten doen. Daarvoor ontbreekt de tijd en de specialistische kennis. Een hoofdredacteur of patroon kijkt dus naar productie, naar het aantal geschreven artikelen of geleverde bijdragen, respectievelijk: naar het aantal gedeclareerde uren. Bij u heet dat naar ik begrijp 'targets halen'. In de krantenjournalistiek is de uitdrukking: 'tikken kreng'.

Hier ben ik dan aangekomen bij de kern van mijn betoog, maar maakt u zich geen zorgen. Ik ga geen voor de hand liggende oproep aan u doen om toch vooral uw beroepseer boven het rendement van uw organisatie te stellen. Natuurlijk zou het prachtig zijn als u dat deed en met u alle andere advocaten van Nederland, zoals het ook prachtig was wanneer bij voetbal nooit meer een spits zich binnen het strafschopgebied onterecht liet vallen.

Maar zo werkt het niet. U concurreert met collega's op uw afdeling, uw afdeling concurreert met andere afdelingen op uw kantoor, uw kantoor concurreert met andere kantoren, en de advocatuur als geheel concurreert met andere vormen van conflictbemiddeling en dienstverlening. Concurrentie houdt ons scherp, brengt ons ertoe om tot diep in de nacht door te werken. En concurrentie brengt ons in de verleiding om op weg naar de targets oneigenlijk gebruik te maken van onze privileges en informatievoorsprong.

FILOSOOF-KONING BALKENENDE

Wij zijn niet alleen een land van koopmannen maar ook een land van dominees en, sinds kort, imams. Ik voel daarom toch een onbedwingbare behoefte tot preken of althans: tot het meegeven van een stichtelijke boodschap. Met dat doel wil ik eindigen met een concept dat in Nederland is geïntroduceerd door de laat twintigste-eeuwse filosoof-koning Jan-Peter Balkenende. Als ik hem goed heb begrepen, gaat zijn normen- en waarden-verhaal precies

over deze ethische worstelingen. Hij zegt twee dingen: de vrije markt stelt ons voor dilemma's die de vrije markt zelf niet kan oplossen. En twee: het heeft geen zin voor de overheid om aan de burgers voor te schrijven hoe zij met dit dilemma moeten omgaan.

Wat wel zin heeft, aldus Balkenende zoals ik hem begrijp, is dat we *in gesprek gaan* over deze dilemma's, en ophouden te doen alsof we niet dagelijks botsingen meemaken tussen eisen van ethiek en van rendement. Die botsingen zijn er, ze zullen er altijd zijn want ze zijn het product van het systeem waaraan we, ondanks alle bezwaren, de voorkeur geven. Of kent u een beter systeem?

Maar wat zo'n systeem nodig heeft, zijn fora waar vakbroeders hun dilemma's bespreekbaar maken. Misbruik moet je afstraffen, daarvoor is de wet. Maar er is ook oneigenlijk gebruik en dat moet je benoemen zodat vakbroeders ruimte krijgen om hun plek in dit krachtenveld te markeren, en hun eigen afweging kunnen maken tussen geweten en ambitie.

Nu is althans in de media de realiteit dat iedereen elkaar met alle middelen beconcurrereert, maar naar buiten toe de schijn ophoudt dat iedereen puur ethisch handelt; er is toch geen schandaal? Als dan toch nog iemand het waagt om een discussie te openen, is meteen de wedervraag: twijfelt u aan mijn integriteit? Nee natuurlijk, maar de realiteit is dat integriteit vaak in mindering komt op je carrière. *Nice guys finish last*.

HET J-WOORD

Laat ik afsluiten met een voor u opbeurende constatering. Net als hun broeders in de advocatuur zijn journalisten en medici evenmin ook maar in de búúr van een antwoord op deze dilemma's. Maar er is ook een verschil tussen advocaten aan de ene kant en journalisten en medici aan de andere. Wanneer journalisten of medici over ethiek praten, waarschuwen zij met sidderende stem voor het J-woord. 'Wat wij met alle verzakelijking en emancipatie van de cliënt ten koste van alles moeten zien te voorkomen,' zeggen zij, 'zijn Amerikaanse toestanden. Oftewel: ju-ri-di-se-ring'.

Ik kan me zo voorstellen dat over dat gevaar in deze zaal genuanceerder wordt gedacht.

De collegevergadering van 28 september

Deelnemers aan het Jaarcongres, in de pauze

Aan de vooravond van het Jaarcongres vergaderde ook het College van Afgevaardigden in Haarlem. Els Unger gaf een verklaring over haar wat onhandige uitspraken deze zomer. En ook de verordening Wid/Wet MOT passeerde weer eens de revue.

Jan Pieter Nepveu, journalist

Landelijk deken Els Unger opent om halftwee de vergadering. De ongeveer zeventig afgevaardigden kijken zo goed en zo kwaad als het gaat langs vier hinderlijke pilaren van de zaal in het Carlton Square Hotel.

GEEN REACTIE

Eerste agendapunt is een 'korte verklaring deken'. In het tijdschrift *Ondernemen!* van MKB-Nederland heeft Unger haar mening gegeven over de strafmaat van Cees van der Hoeven in de Ahold-zaak. Een advocaat, laat staan de landelijk deken, behoort geen uitspraken te doen over zaken van andere advocaten, die bovendien nog onder de rechter zijn. Unger

heeft via mr. Wladimiroff haar excuses aan Van der Hoeven aangeboden.

Verder is Unger in het IKON programma *Spraakmakende Zaken* (1 augustus) verzeild geraakt in een discussie over het verschoningsrecht. Wanneer het Openbaar Ministerie advocaten oproept als getuigen, vindt de Algemene Raad dat de rechter de grenzen kan bepalen. Unger raakte hierover in conflict met een advocaat die vond dat dit ordestandpunt te weinig rekening hield met de positie van de raadsman in het strafproces.

Unger heeft deze uitglijders besproken met een delegatie van lokale deken. Hoewel misers volgens haar waarschijnlijk nooit helemaal te voorkomen zijn, zal de Algemene Raad de woordvoering professionaliseren. 'Interviews zullen voortaan zo veel mogelijk door de hele Algemene Raad van tevoren worden gecheckt.' Unger blikt de zaal rond. Er zijn geen opmerkingen, waarbij Unger er maar vanuit gaat dat 'niemand zich met een hand omhoog verbergt achter een pilaar'.

AR OPGELOUCHT

Als mededeling geagendeerd staat het advies van hoogleraar Elzinga over de geldigheid van de Wid/MOT verordening. De Bond van Ondernemende Advocaten (BOA) had de verordening willen voorleggen aan de rechter, maar de Algemene Raad gaf de voorkeur aan een deskundig (niet-bindend) advies. Dat is gekomen: de verordening is onverbindend.

Peek (Breda), die steeds tegen de verordening is geweest, heeft 'zelden zo'n mooi helder, kort advies gezien in mijn twintigjarige leven als advocaat: zeer snedig, *to the point* en helder. Daar is geen speld tussen te krijgen'.

De Algemene Raad is niet overtuigd. Portefeuillehouder Herbert Cotterell wil geen overhaaste stappen zetten: 'Het zou onverantwoord zijn om op basis van één advies, hoe respectabel dat ook mag zijn, de hele verordening overboord te gooien.'

De Algemene Raad heeft een second opinion gevraagd aan een andere deskundige, zodra dat bekend is zal hij zijn standpunt bepalen. Zoals viel te verwachten keurt Van Schagen (BOA) deze werkwijze af: 'Als je ongelijk hebt gekregen, dan kun je toch niet weer naar een andere derde stappen? Waar is dan het eind?'

Van der Meulen (Leeuwarden), die geen goede argumenten tegen het advies van Elzinga heeft gehoord, vraagt zich af of de advocaten-auditors wel tot controleren bevoegd zijn. Hij pleit voor een tijdelijke stop tot er 'absolute duidelijkheid' bestaat over de verbindendheid.

Offermans (Roermond) doet een oproep om indien niet op basis van de verordening, dan toch ten minste op basis van vrijwilligheid medewerking aan de audits te verlenen. Hij wordt bijgevallen door van Van Veggel (Amsterdam). Een meningspeiling wijst uit dat een meerderheid de audits vooralsnog wil voortzetten. De Algemene Raad haalt opgelucht adem.

HEFT IN EIGEN HANDEN

Volgend onderwerp is de verordening op de publiciteit. De Algemene Raad wil die intrekken nu de Europese Commissie een oproep gedaan heeft om te kappen in het woud van mededingingsbeperkende regels. De Orde probeert de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) voor te zijn. 'Wij hopen het heft in eigen

Deelnemers aan het Jaarcongres, na afloop

handen te kunnen houden door zelf voortvarend regels die de schijn van mededingingsrechtelijke beperking hebben, af te schaffen,' aldus portefeuillehouder Johan Kleyn.

De Verordening op de publiciteit beoogt de belangen van het publiek te beschermen en een goede onderlinge verhouding tussen advocaten in stand te houden. De afgevaardigden beamen dat dit een doel is dat al via andere regelingen bereikt wordt. De Algemene Raad zal daarom een volgende vergadering met een voorstel tot intrekking komen.

GEEN CAMPAGNE

Het schort aan het imago van de advocatuur. De Algemene Raad heeft onderzoeksbureau Blauw laten nagaan of er verbetering mogelijk is. In het rapport *Het imago van de advocaat* valt te lezen dat advocaten vooral erg duur gevonden worden. 't Zijn gehaaide geldwolven, aldus de doorsnee Nederlander, die advocaten boven-

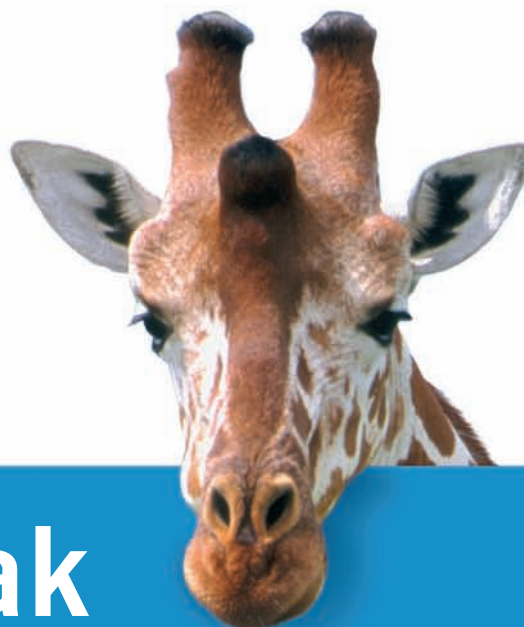
dien zelden spontaan in verband brengt met 'eerlijkheid' en 'betrouwbaarheid'. Anderzijds wordt de beroepsgroep wel geassocieerd met 'deskundigheid', 'professionaliteit', 'doelgerichtheid' en 'doortastendheid'.

Bert Bouma (AR) wijst de afgevaardigden erop dat 85 procent van de mensen al een mening heeft over de advocatuur. Wie een mening heeft, verandert die niet makkelijk. Heeft het zin om voor slechts 15 procent een dure media-campagne op touw te zetten? 'Wij vinden dat we dat niet moeten doen,' zegt Bouma. 'Maar dat betekent niet dat we achterover kunnen leunen.'

Afgevaardigden denken dat misvattingen in de politiek zeker zo schadelijk zijn als een verkeerd imago bij het publiek. Dat wordt door de Algemene Raad bevestigd. 'Vooruitlopend op het rapport van de Commissie Advocatuur hebben we gesproken met justitiewoordvoerders uit de Tweede Kamer. Er bleken heel wat

misverstanden te zijn, die tijdens gesprekken voor een deel gelukkig uit de weg konden worden geruimd.' De afgevaardigden voelen niets voor een massale mediacampagne, maar vinden met de Algemene Raad dat er wat aan het imago moet verbeteren. Bouma: 'We kunnen niet precies aangeven hoe, maar we maken er wel vaart mee.'

De afgevaardigden worden verwacht bij de burgemeester van Haarlem. In een vlotte presentatie door Ed van Lier (AR), wegens tijdgebrek zonder lichtbeelden, wordt men vlug bijgepraat over de opleidingen. Na een nog snellere behandeling van de categorie-indeling financiële bijdrage, die gelijk blijft, en het jaarverslag van het Pensioenfonds, sluit Els Unger om tien voor halfzes de vergadering en vertrekken de afgevaardigden met gezwinde spoed naar het gemeentehuis.

Het gemak van overzicht

met **SduWeb**Ondernemingsrecht.nl

Met alle uitspraken uit «JOR»

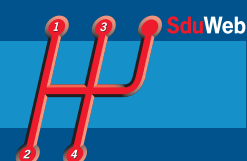
SduWeb Ondernemingsrecht brengt u niet alleen dagelijks ondernemingsrechtelijk nieuws, maar biedt u tevens een complete online zoekoplossing voor ondernemingsrechtelijke juridische bronnen. U signaleert eenvoudig de relevante ontwikkelingen binnen uw vakgebied en overziet de consequenties voor uw praktijk. Dát is het gemak van overzicht!

- Dagelijks ondernemingsrechtelijk nieuws
- Alle ondernemingsrechtelijke juridische bronnen onderling verbonden in één product
- Een vakredactie selecteert en bewerkt het nieuws voor uw praktijk
- Met alle uitspraken uit «JOR»
- Integraal zoeken in de nieuwsberichten, wetsartikelen, jurisprudentie, kamerstukken en Europese richtlijnen en verordeningen
- Dagelijkse informatie-update

Gratis proefabonnement

Neem gratis en vrijblijvend een proefabonnement voor een maand. Ga direct naar www.sduwebondernemingsrecht.nl en meld u aan.

Inclusief toegang tot

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

een zuiver stil moment

INTERNETDIENSTEN

VASTE TELEFONIE

MOBILE SOLUTIONS

KANTOORAUTOMATISERING

DIGITAAL DICTEREN

Een professionele presentatie van uw kantoor op het internet is uiterst belangrijk. ICT ConceptT ontwerpt en bouwt voor u een website waarin u het karakter van uw kantoor weerspiegeld ziet. Maatwerk dus!

.....

> VERSTAND VAN UW ZAKEN

> BEL VOOR EEN VRIJBLIJVENDE AFSpraak:

ING. GER HUVENEERS
VESTIGING AMERSFOORT
T 033 4330188

INFO@ICT-CONCEPT.NL
WWW.ICT-CONCEPT.NL

.....

> ontwerp en realisatie van uw website of intranet
> zoekmachine-optimalisatie
> domeinregistratie
> hosting- en co-locatiefaciliteiten in eigen beheer
> breedband toegang (ADSL, SDSL) tot internet

RUIM 200 KANTOREN GINGEN U VOOR!

.....

‘Ook daarover ben ik optimistisch’

Dekenrede 2006

Deken Els Unger sprak op het Jaarcongres over beroepsethiek, marktwerking, diversiteit en kwaliteit: ‘Anders dan tot twee jaar geleden ziet de Orde het nu als kerntaak om kwaliteit en kwaliteitszorg te bevorderen’.

Dia's vertoond tijdens de dekenrede

Dames en heren, collega's en confrères, vandaag bent u voor het eerst op het jaarcongres van de Nederlandse Orde van Advocaten. 53 keer heeft de Orde een jaarvergadering of Ordevergadering gehouden, maar dit is ons eerste jaarcongres. Omdat de Orde zich ontwikkelt, met zijn tijd meegaat. Niet langer is gekozen voor de beslotenheid van een ledenvergadering, maar voor de openheid van een congres.

Dat is geen kunstmatige nieuwlichterij, maar een logische stap in een geleidelijke ontwikkeling. Op de jaarvergadering werd al jaren niet meer vergaderd, laat staan iets besloten. Al lang bestaat het programma uit speeches en forumdiscussies, afgewisseld met entertainment. En debatten, zoals vorig jaar in Leeuwarden, ter lering en vermaak. Wij hebben dus al jaren een congresprogramma. Vanaf nu nemen we het ook congres.

OPTIMISTISCH

Het jaarcongres heeft als titel gekregen: ‘De advocatuur, daar zit muziek in!’ Een optimistische titel. We zijn kennelijk verder dan een jaar geleden. Want toen heette onze bijeenkomst ‘Advocatuur op drift’. In mijn dekenrede heb ik toen ontwikkelingen genoemd die de advocatuur bedreigen. En voorstellen gedaan om die bedreigingen het hoofd te bieden.

Over mijn voorstellen is veel discussie ontstaan. Dat was ook de bedoeling. Meer en heftiger is gedebatteerd over de standpun-

ten van de Algemene Raad in verband met het werk van de Commissie Advocatuur. Een kritische brief van lokale deken, een ingelaste dekenvergadering en twee extra vergaderingen met het College van Afgevaardigden waren nodig om tot een breed gedragen visie te komen. Het debat is dus vruchtbaar geweest. De gezamenlijke visie is neergelegd in onze reactie op het rapport van de Commissie Advocatuur. Deze reactie heeft de Algemene Raad eind juni kenbaar gemaakt aan de Minister van Justitie. Voor zover wij weten is onze reactie met instemming ontvangen op het departement. Wij kijken reikhalzend uit naar het kabinetsstandpunt.

Er is dus reden optimistisch te zijn over het vervolg op het rapport-Van Wijmen. Maar daarvoor zijn meer redenen. Want de ontwikkelingen in de advocatuur zijn veelbelovend. Ik denk daarbij aan het volgende:

- de aandacht voor beroepsethiek en integriteit neemt toe;
- er is meer marktwerking en concurrentie;
- we krijgen oog voor diversiteit;
- en kwaliteit staat centraal.

Al deze ontwikkelingen zie ik als kansen. Als hoopgevend voor de positie van de advocatuur. Ik licht dit graag toe.

BEROEPSETHIEK EN INTEGRITEIT

De aandacht voor beroepsethiek en integriteit van advocaten neemt toe. Zowel intern binnen de beroepsgroep als extern van zogenoemde ketenpartners. Er is de Orde veel aan gelegen om in eigen huis ondubbelzinnige normen te stellen. Recente voorbeelden daarvan zijn de verduidelijking en aanscherping van de Gedragsregels 7 en 10, betreffende het omgaan met tegenstrijdige belangen en informatieverstrekking aan de media. In het kader van integriteit past ook de grote aandacht voor naleving van de Wid en de Wet MOT in de balie.

Ook van buiten wordt de balie aangesproken

op haar beroepsethiek, bijvoorbeeld op de verplichting om te handelen conform onze kernwaarden. De Commissie Advocatuur heeft aanbevolen om die kernwaarden op te nemen in de Advocatenwet. De Orde vindt dat een uitstekend idee. Laat voor iedereen duidelijk zijn waar advocaten voor staan: voor integere, deskundige, vertrouwelijke en partijdige belangenbehartiging, uitgevoerd vanuit een onafhankelijke positie.

Voor de onafhankelijkheid van advocaten is meer dan voorheen onderwerp van gesprek. Onafhankelijkheid van de tegenpartij, de overheid en de eigen cliënt. Critici menen dat het laatste erodeert onder invloed van de commercie. Advocaten zouden steeds meer *hired guns* zijn, bereid alles te doen wat de klant vraagt. Het is zeker zo dat klantgerichtheid, *client care*, steeds belangrijker

wordt. Maar dat betekent niet dat advocaten massaal hun onafhankelijkheid verliezen. In de beroepsopleiding, in specialisatieverenigingen en in zaakbesprekingen op kantoren staat beroepsethiek vast op de agenda.

Steeds meer kantoren sluiten zich aan bij de klachten- en geschillenregeling advocatuur. Een eigen kantoorklachtenregeling bevordert integere beroepsuitoefening. De Algemene Raad vindt het tijd worden dat alle kantoren zo'n klachtenregeling hebben. Als een cliënt klaagt over uw declaratiegedrag, zien we graag dat het kantoor dit oplost zodat de tuchtrechter meer ruimte krijgt voor de principiële zaken. Het advocatentuchtrecht is immers het sluitstuk van de bewaking van de beroepsethiek en integriteit.

De Commissie Advocatuur heeft voorgesteld het tuchtrecht nader te onderzoeken, om tot hervormingen te komen in het belang van de consument. Met dat voorstel is de Orde het eens. Maar wij willen daarop niet wachten. De Algemene Raad wil proactief met het tuchtrecht aan de slag. Dat wil zeggen in overleg met alle betrokkenen zelf voorstellen doen voor verbetering van het tuchtrecht en voor versterking en professionalisering van het toezicht op advocaten. Met steekwoorden als toegankelijkheid, uniformering en transparantie. Tot zover een eerste belangrijke tendens.

MARKTWERKING EN CONCURRENTIE

De focus op beroepsethiek, op de rechtsstatelijke positie van de advocaat, kan prima samengaan met een marktgerichte benadering. Ook daarover ben ik optimistisch.

Meer marktwerking en concurrentie zie ik als positieve ontwikkeling. Geen beroepsgroep is zo explosief gegroeid als de advocatuur. Van 2000 advocaten in 1970 tot 14.000 nu. In 35 jaar een verzevenvoudiging! Die groei bewijst dat er geen belemmeringen zijn om toe te treden tot de advocatuur, afgezien van het wettelijk vereiste van een voltooide rechtenstudie. Daardoor is er in Nederland voldoende aanbod van advocaten.

In de woorden van de Commissie Advocatuur: 'In het algemeen is er voor rechtzoekenden een effectieve toegang tot de rechtsbedeling.' In mijn eigen woorden: vrijwel elke rechtzoekende, particulier of bedrijf, weet redelijk gemakkelijk een advocaat te vinden.

*Een kritische brief
van lokale deken, een
dekenvergadering en twee
Collegevergaderingen
resulteerden in de visie:
een vruchtbaar debat dus*

Bovendien bestaat binnen de verschillende segmenten van de advocatuur een gezonde concurrentie. Of het nu gaat om strafpleiters, advocaten ondernemingsrecht of echtscheidingsbemiddelaars. De concurrentie is de laatste tien à vijftien jaar alleen maar gegroeid. De cliënt heeft dus een ruime keuze.

Maar ook de concurrentie tussen advocaten en andere juridische dienstverleners is groot, macro-economisch gezien. Als we kijken naar de totale jaaromzet van alle juridische dienstverleners in Nederland, heeft het overgrote deel daarvan betrekking op rechtsgebieden of werkzaamheden waarvoor geen monopolie geldt.

Op die gebieden zijn dan ook verschillende soorten dienstverleners actief. In het ondernemingsrecht opereren advocaten naast notarissen en consultants van accountantskantoren. In fiscale zaken heb je behalve advocaten ook allerlei soorten belastingadviseurs. In het arbeidsrecht concurreren advocaten met juristen van rechtsbijstandverzekeraars, vakbonden, werkgeversorganisaties, deurwaarders, gouden handdruk-specialisten (lees: verkopers van lijfrentepolissen).

Kortom, met de marktwerking zit het wel goed. De concurrentie op prijs en op kwaliteit zal nog groter worden met de Europese Dienstenrichtlijn en de voortschrijdende globalisering. De Nederlandse advocatuur heeft bewezen op marktontwikkelingen flexibel te reageren. Dat geeft vertrouwen in de toekomst.

DIVERSITEIT

Van de markt voor juridische dienstverlening ga ik naar de arbeidsmarkt, naar de huidige en toekomstige instroom in de advocatuur. Daarbij wil ik het hebben over diversiteit. Waarschijnlijk had u dat al verwacht.

Onze beroepsgroep is de laatste jaren verrijkt met een grote instroom van veelbelovende jonge vrouwen. Sinds 2000 is de instroom van vrouwen in de advocatuur groter dan die van mannen. Deze tendens zal nog sterker worden, want 65% van de rechtenstudenten is vrouw.

Een punt van zorg is de doorstroom, want na vijf tot zeven jaar stromen te veel vrouwen uit, naar de rechterlijke macht, het bedrijfsleven en de overheid. Dat heeft te maken met gezinsvorming en onvoldoende evenwicht

tussen werk en zorgtaken. Die uitstroom moeten we keren, want de arbeidsmarkt voor juristen wordt krappere, terwijl de vraag toeneemt. Niet in de laatste plaats omdat een steeds grotere groep jonge advocaten – vrouwen én mannen – parttime wil werken.

Om voldoende afgestudeerden binnen te halen en te behouden is aandacht van de kantoren voor de *work/life balance* nodig en ruimte voor professionele autonomie. Vergroting van de mogelijkheid van parttime, flexibel en thuiswerken, voor medewerkers en (potentiële) partners is cruciaal. Waarom kan een hoogleraar wel parttime partner zijn en een zorgende moeder of vader niet?

De Orde onderkent het belang van diversiteitsbeleid en stimuleert kantoren tot ontwikkeling daarvan, door middel van onderzoek en voorlichting. Mede gericht op allochtonen, omdat die in groten getale kiezen voor de rechtenstudie. Daarmee vormt deze groep een belangrijke vijver voor het rekruteren van talent.

Het onderwerp diversiteit is dus onderdeel van het beleid van de Algemene Raad. Daarin past dat wij vandaag graag gelegenheid bieden tot uitreiking van de eerste OSR Sonja Boekmanprijs aan de meest aansprekende vrouwelijke advocaat.

KWALITEIT

Diversiteit zie ik als aspect van kwaliteit. En daarmee kom ik op misschien wel de belangrijkste tendens.

Waarborging van kwaliteit is sinds enige tijd speerpunt van beleid van de Orde. Dat is niet altijd zo geweest. Tot een jaar of twee geleden was het Ordestandpunt dat de kwaliteit van de dienstverlening de verantwoordelijkheid is van de kantoren. Dat vond men ook van de juridische kwaliteit, afgezien van de verplichte opleiding. De bemoeienis van de Orde was beperkt tot die opleiding en integriteitsbewaking. De opvatting hierover is veranderd. We zien het nu als kerntaak van de Orde om juridische, organisatorische en integriteitsaspecten van kwaliteit en kwaliteitszorg te bevorderen.

Onze leden onderschrijven dit standpunt. Dat blijkt uit het onderzoeksrapport *De kwaliteit van de advocatuur*, dat begin 2006 is uitgebracht in opdracht van de Orde. De

*De Orde wil in eigen huis
ondubbelzinnige normen
stellen, over bijvoorbeeld
tegenstrijdige belangen en
informatieverstrekking
aan media*

meerderheid van de ondervraagde advocaten vindt dat er maatregelen nodig zijn om de kwaliteit van de dienstverlening verder te vergroten. En dat de Orde het initiatief moet nemen bij het ontwikkelen van die maatregelen. Met de kwaliteitsstandaard en het daarin opgenomen klanttevredenheidsonderzoek en intervisie is de Orde die weg al ingeslagen. Volgende stappen kunnen zijn: bevordering van ontwikkeling en gebruik van *good practice guides* en van innovatieve ICT-toepassingen. In het rapport-Van Wijmen wordt een verplicht kwaliteitssysteem voor alle advocatenkantoren aanbevolen. De Orde zou dat moeten regelen in een verordening. Op zich begrijpelijk, maar het gaat mij te ver. We streven juist naar minder regels.

Het doel van kwaliteitsbeleid is dat advocaten deskundig zijn en cliënten tevreden. Laten we ons concentreren op het ontwikkelen van de middelen, de kwaliteitsinstrumenten, om dat doel te bereiken.

SPECIALISATIE

Eén van die middelen is specialisatie. In de afgelopen jaren zijn door enthousiaste advocaten zo'n 25 specialisatieverenigingen opgericht, voor achttien verschillende rechtsgebieden. De specialisatieverenigingen zijn onmiskenbaar een impuls geweest in het denken over vakinhoudelijke kwaliteit. De vorming van specialisatieverenigingen en de specialisatie-opleidingen die de verenigingen hebben opgezet, heeft de Orde steeds toegejuicht. Werken aan kwaliteit op initiatief van en vanuit de dagelijkse praktijk van advocaten is bijzonder effectief. De

specialisatieverenigingen verdienen daarom blijvende steun van de Orde.

Daarnaast denkt de Algemene Raad dat het moment daar is voor een volgende stap. Niet door erkenning van specialisatieverenigingen, zoals de Commissie Advocatuur heeft aanbevolen. Maar door het definiëren, toetsen en registreren van specialismen.

Deze zomer heeft de Algemene Raad aan het College van Afgevaardigden voorgesteld specialismen toetsbaar te definiëren aan de hand van drie elementen, te weten opleidingseisen, vliegreuen en deelname aan gestructureerd overleg op het betrokken rechtsgebied. Dat zijn eisen die sommige specialisatieverenigingen al hanteren. Advocaten die aan de definitie van het specialisme voldoen, kunnen zich dan laten registreren bij de Orde. Registratie is mogelijk in het openbare register van alleadvocaten.nl.

Het idee is hiermee te starten op een aantal rechtsgebieden die van belang zijn voor particuliere rechtzoekenden. Voor de meeste mensen is het immers lastig om een advocaat te kiezen, omdat zij de bekwaamheid van advocaten niet kunnen beoordelen, de zogenoemde informatieasymmetrie. Transparantie door het bekendmaken van getoets-

*Waarom kan een
hoogleraar wel parttime
partner zijn en
een zorgende moeder
of vader niet?*

te specialismen op een website kan hieraan tegemoetkomen.

FOCUS

Van transparantie, via kwaliteitsinstrumenten, diversiteit en marktpositie terug naar integriteit. Wat heeft dat allemaal met elkaar te maken?

Kwaliteit. Het draait allemaal om kwaliteit! Dat is de verbindende schakel tussen de rechtsstaat en de markt. Door de focus op kwaliteit zal de balie haar positie in de samenleving als deskundige dienstverlener en poortwachter van de rechtsstaat blijvend kunnen waarmaken.

86e jaargang – 20 oktober 2006 – nr. 14
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. K.A. Boshouwers
mr. B.J. Th. Bouma
mr. Y. van Gemerden
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. M.H.J. van Maanen
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. A.P. Ploeger
mr. L.H. Rammeloo
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Uitgever

drs. Serge dos Santos Gomes

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureau redactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

VILLA Y, Andre Klijsen
Unit-1, Dimitry de Bruin

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl

Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag

Zie www.elsevierjuridisch.nl

Digitaal archief Advocatenblad

www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten?
Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp
Inschrijven Orde van de dag.

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Inzendtermijn afl. 15: 27 oktober 2006
afl. 16: 10 november 2006

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 160 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonne-
ments)overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren
over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar
groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt
alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van
Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen.
Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk
doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus
808, 7000 AV Doetinchem.

ISSN 0165-1331

HOI
2006
PRINT

**Nederlands
uitgeversverbond**
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Opdrachtgever en interim-jurist. Ziet u het verschil?

brünellegal
Spreekt uw taal

Brunel Legal is onderdeel van beursgenoteerd zakelijk dienstverlener Brunel International N.V., en helpt ondernemingen en instellingen bij het oplossen van juridische vraagstukken. Dit doen we door de inzet van gekwalificeerde juristen. Daarbij bieden we drie diensten aan: Legal Support (juridische ondersteuning), Legal Interim (ervaren interim-juristen) en Legal Projects (juridische projecten). Voor meer informatie: www.brunel-legal.nl, tel. 020-312 5000.

‘Helpt balie afgeserveerd op basis van achterklap’

In zijn Jaarrede, uitgesproken op 6 oktober jl., veegt BOA-voorzitter Frans van Velsen de vloer aan met het rapport van de Commissie Advocatuur.

‘De conclusies van de Commissie Advocatuur zijn onaanvaardbaar omdat ze zijn gebaseerd op niet-geciteerde mededelingen van niet nader genoemde derden, op kletspraat dus.’ En in het aandringen op specialisatie hoort hij het zoveelste couplet van ‘het lied tegen de kleine kantoren: ze moeten klonteren, specialiseren en eigenlijk maar verdwijnen’.

Frans van Velsen

Voorzitter Bond van Ondernemende Advocaten (BOA)

Een van de belangrijkste gebeurtenissen voor onze beroepsgroep was dit jaar het verschijnen van het rapport van de Commissie Advocatuur. Ik weet niet hoe het u is vergaan maar ik vond het 25.000 woorden lang bloedstollende lektuur. Ik zal mij beperken tot de totstandkoming en de kleine kantoren.

Met de aanname van de motie-De Vries vroeg de Tweede Kamer om ‘een diepgaande analyse van de rol, de positie en de betekenis van de advocatuur in de rechtsstaat en de rechtsorde’. Daarvoor is een commissie van zwaargewichten in het leven geroepen, die vervolgens wegens tijdgebrek afziet van empirisch onderzoek en in plaats daarvan door twee personen van buiten de commissie een (kort) literatuuronderzoek laat doen. Vervolgens wordt van dat onderzoek weer ‘een korte samenvatting’ gemaakt, die gediend heeft als informatiebron voor deelnemers aan een expertbijeenkomst, waar de commissie erg veel aan heeft gehad!

Van de diepgaande analyse waar om is gevraagd, is dus niets terechtgekomen en onbegrijpelijk is dat gerenommeerde wetenschappers de opdracht niet gewoon teruggeven als ze niet genoeg tijd krijgen om deze deugdelijk uit te voeren. Methodologisch is het rapport volstrekt onaanvaardbaar en de conclusies en aanbevelingen zijn bijgevolg geheel op drijfzand gefundeerd.

De commissie bestond uit vier hoogleraren, twee rechters en twee advocaten, één van een mega- en één van een middelgroot kantoor. De kleine kantoren (1-5 advocaten) waren dus niet vertegenwoordigd. Dat is onbegrijpelijk want die maken 83% uit van het aantal kantoren en

40% van alle advocaten. De groep komt wel aan bod in het rapport en dat niet in lovende zin: er zouden kwaliteitsproblemen mee zijn. De vraag is natuurlijk hoe de commissie daarbij komt want de groep is niet alleen buiten haar gelederen gehouden, maar zelfs niet gehoord. De commissie heeft, zoals zij het zelf verklaart ‘op de hoorzitting en daarbuiten vernomen dat er nogal wat zorgen bestaan over de borging van de beroepskwaliteit, in het bijzonder bij éénmanskantoren en kleine kantoren’ (p. 53). Er is dus afgegaan op niet-geciteerde mededelingen van niet nader genoemde derden. Met alle respect kan dat niet anders worden gekwalificeerd dan als kletspraat. Inmiddels is het wel levensgevaarlijk want alleen al de omstandigheid dat maar liefst vier gerenommeerde hoogleraren hun naam aan het rapport hebben verbonden, geeft daaraan volkomen ten onrechte het aureool mee van wetenschappelijk doortimmerd en verantwoord te zijn.

‘INFORMATIEASYMMETRIE’

Dan inhoudelijk: de commissie constateert een ‘informatieasymmetrie’ tussen particulier of MKB’er enerzijds en de advocaat anderzijds. Dat type rechtszoekende¹ zou vooraf noch achteraf in staat zijn de advocaat te beoordelen op zijn werk. Het is nogal wat. Zelfs als de zaak is gedaan, kan de particulier of kleine ondernemer – ik zal die verder maar liever aanduiden als ‘incidentele cliënt’, zulks ter onderscheiding van de ‘institutionele cliënt’ – volgens de commissie dus niet beoordelen of het goed werk

voor een juiste prijs was of duur broddelwerk. Dat wordt gesteld zonder enig onderzoek, zomaar voor de vuist weg.

En dat alles is gebaseerd op ‘informatieasymmetrie’. Daarmee is bedoeld dat hetgeen de advocaat doet, zó esoterisch is dat geen gewone sterveling het kan beoordelen op z’n kwaliteit. En dat zou tot een ‘marktfalen’ kunnen leiden en dat zou ‘niet aanvaardbaar zijn vanuit economisch perspectief en dat van een goede rechtsbedeling’. Wat is dit voor apodictisch abracadabra? Kan iemand een dienstverlener van enig kennisniveau noemen met wie er géén asymmetrie bestaat? Wie kan beoordelen of zijn arts, zijn automatiseerder, psycholoog, beleggingsadviseur of accountant zijn werk inhoudelijk goed doet?

Natuurlijk is er asymmetrie. Anders hadden dergelijke beroepen geen bestaansrecht. Maar volgens de commissie zijn de mogelijke (let op: er staat alleen dat het kán gebeuren, er is immers geen enkel onderzoek naar gedaan!) gevolgen van zo’n kennisverschil voor wat onze beroepsgroep betreft reeds onaanvaardbaar. Waarom dat bij advocaten anders zou liggen dan elders wordt niet toegelicht. De commissie stelt kennisasymmetrie gelijk met het onvermogen om kwaliteit te beoordelen. Dat is ook onbegrijpelijk. Iemand kan als leek stellig niet alle handelingen van een deskundige beoordelen, maar meestal het eindresultaat wel degelijk. Natuurlijk bestaat *de mogelijkheid* dat een deskundige misbruik maakt van zijn kennisvoorsprong en de cliënt oplicht, maar nergens is vastgesteld dat dit onder advocaten vaker voorkomt dan elders. Het enkele feit dat iets kán is nog geen reden om allerlei maatregelen te treffen. Voor ingrijpen is pas aanleiding nadat er een structureel probleem is vastgesteld en dat is geenszins het geval.

Het rapport zegt in wezen: ‘We geloven dat er een probleem is, want dat hebben we van meerdere kanten gehoord, laten we maar alvast een paar regels aanbevelen’. Dat is een onaanvaardbare werkwijze, vooral als men weet dat het nu juist de hoogste regelgevers van het land waren die om het rapport hebben gevraagd.

GEEN PRIJSVERGELIJKING

Volgens de commissie is er door de asymmetrie ook een gebrek aan marktwerking: de mededin-

*Een gespecialiseerde generalist
is een doosje knoopsgaten waar
niemand om komt vragen*

onderzoek heeft betrokken, is niet eens meer bevoogdend, het is van een ronduit beledigende rghartigheid.

'rens de commissie kan de asymmetrie leiden tot 'free rider'-gedrag: meen op het gemiddeld kwaliteitsniveau van collega's zonder dat niveau te bieden, maar wel de prijs ervoor in rekening te brengen'. Iemand die het hoorde riep: 'Daar draaien toch alle grote kantoren op? Al die medewerkers tot en met nulde-jaars-stagiaires en *paralegals*, die meeliften op de kantoor naam en renommée van de compagnons?' Ik kon het waarachtig niet tegenspreken. In ieder geval wordt dat niet openlijk als een probleem gesignaleerd. Een cynicus zou concluderen dat men zijn klanten wel mag beetnemen zolang het maar geen particulieren of MKB'ers zijn.

zal volgens haar 'vooral op de prijs gericht zijn en niet op de (aspecten van) kwaliteit' (p. 31). Ook daar wreekt zich dat er geen enkel onderzoek is verricht. Men gaat er van uit dat de niet-institutionele cliënt uitsluitend op prijs selecteert. Ik geloof niet dat de commissieleden, inclusief de twee advocaten, zich hebben afgevraagd hoe zo'n cliënt een advocaat kiest. Dat gebeurt zeker niet op basis van een prijsvergelijking. Er zijn ook maar heel weinig advocaten die op hun internetsite of elders hun prijzen afficheren. Bovendien is tijdschrijven zodanig rekbaar dat een uurtarief helemaal niets zegt. Wie een advocaat zoekt gaat in zijn relatiekring rond en vraagt naar aanbevelingen. Maar: dat kan helemaal niet werken volgens de commissie: als iemand aan zijn buurman vraagt of de advocaat die hem eens heeft bijgestaan, hem bevallen is, kan die man helemaal niet zeggen of hij tevreden was met de wijze waarop zijn belangen zijn behartigd en het behaalde resultaat want dat kan hij helemaal niet beoordelen vanwege de informatieasymmetrie. Zoiets te beweren en dan nog van een groep rechtconsumenten van wie men er niet één in zijn

VERTROUWEN

Omdat er niets is onderzocht is het allemaal drijfzand. Maar inmiddels wel heel gevaarlijk drijfzand voor de kleine kantoren want de vooroordelen spetteren werkelijk uit het rapport. Na de hiervoor al geciteerde passage vervolgt het: 'De zorgen over éénmanskantoren en kleine kantoren zijn immers deels te verklaren doordat de interne sociale controle daar ontbreekt of beperkt is. (...) Integriteit is een belangrijk onderdeel van kwaliteit en dient steeds in de controle te worden meegenomen. (...) Ten slotte zijn onderzoeken naar de tevredenheid van cliënten noodzakelijk.'

Dat op kleine kantoren de sociale controle ontbreekt of beperkt is, impliceert alweer een verzwegen premisse, namelijk dat die op grote(re) kantoren beter gewaarborgd zou zijn. Dat had de commissie beter moeten weten want over de integriteitsbewaking in advocatenkantoren is er nu juist wel empirisch materiaal voorhanden: het promotie-onderzoek van H. van Oostrum, waaruit het rapport nota bene elders citeert. Van de dissertatie in boekvorm, genaamd *Toevallige weetbaarheden* hoeft men alleen maar het schut-

blad om te slaan om te zien waar de opvallende titel vandaan komt. Die is van een respondent van een middelgroot kantoor die uitlegt dat bij de toelatingsprocedure tot de maatschap 'vuiligheidjes' van een medewerker, zoals een serieuze tuchtrechtelijke veroordeling, alleen meetellen als ze bekend zijn en dat die bekendheid sterk afhangt van 'toevallige weetbaarheden'. Wie de hele studie tot zich neemt, leert dat uit dit – methodologisch onberispelijke – onderzoek blijkt dat zowel in de VS als in Nederland binnen de advocatenkantoren nauwelijks enige sociale controle bestaat en dat de integriteit van de advocaten wordt verondersteld.²

Dat is nu precies waar het om gaat: vertrouwen. Dat is in ons vak de spil waar alles om draait. De cliënt vertrouwt erop dat het probleem, waar hij zelf geen raad mee weet, bij de advocaat in goede handen is. Naar mijn stellige overtuiging werkt de schaalgrootte veelal juist andersom. De zelfstandige beroepsbeoefenaar is heel veel kwetsbaarder dan een poppetje in een juridische fabriek en let dus wel heel goed op zijn tellen:

- Hij heeft meestal een eenmanszaak en staat dus met zijn hele hebben en houden garant voor wat hij doet.
- De cliënt staat in een glasharde één op éénrelatie tot hem. De drempel is heel erg laag: de cliënt kent de advocaat persoonlijk en soms zelfs ook diens vrouw en kinderen. Als er een fout wordt gemaakt, weet iedereen meteen wie het gedaan heeft: er is geen muur van anonimiteit of barrière van een enorm instituut. Een alleenzitter heeft niemand achter wiens rug hij zich kan verschuilen.
- Hij heeft ook geen schare kantoorgenoten bij wie hij met een zaak kan shoppen op deellwesties en hij zal dus moeten zorgen dat alle benodigde kennis in één hoofd zit, anders gaat hij geheid onderuit.
- En: wie geen bastion om zich heen heeft móet wel fatsoenlijk zijn, zo simpel is het.

Ook wordt onderzoek naar tevredenheid van cliënten aanbevolen. Natuurlijk: wie andere advocaten op de loonlijst heeft staan doet er verstandig aan van tijd tot tijd te onderzoeken of zijn klanten nog wel tevreden zijn over de

wijze waarop zij door het personeel worden bediend. Maar een zelfstandig beroepsbeoefenaar hoeft niets te onderzoeken: die hoort helemaal vanzelf van zijn klanten wat zij van 'm vinden en als er ongenoegen is weten ze daar wel raad mee: Nederlanders hoeft men niet te leren klagen.

GECERTIFICEERDE KLUNGEL

Dan lanceert de commissie de omineuze stelling. 'Omdat de cliënt de deskundigheid veelal niet kan beoordelen, dient de advocaat zich ervan te onthouden op te treden of te adviseren op rechtsgebieden waarvan hij onvoldoende (specialistische) kennis bezit'. Daarmee leveren de ongeldige uitgangspunten zelfs nog iets op wat preludeert op een situatie waarin de advocaat alleen nog binnen het hem of haar toegewezen 'specialistische' straatje zou mogen opereren. Het spreekt vanzelf dat dit met de grootst mogelijke kracht moet worden bestreden. Von Schmidt auf Altenstadt heeft, toen hij deken was eens zoiets laten vallen en is toen door het College van Afgevaardigden heel hard teruggefloten.

De reactie van de Orde is op de hoofdlijnen van het rapport naar mijn waarneming een tamelijk rustige en verstandige geweest: geen extra bureaucratie en vooral geen bestuur van buitenaf, zulks ter bewaring van onze zelfstandigheid. Alleen is er geen enkel tegengas gegeven tegen de bekladding van de kleine kantoren. In de Jaarrede van de Algemeen Dekken vinden we juist iets terug dat binnen de Algemene Raad al gewenst wordt en wat nu met het rapport in de hand wordt opgetuigd: specialisatie.

Er moet worden gespecialiseerd want dan weet de klant dat ie bij een goede advocaat zit. Dat is een tamelijk in het oog lopende verwarring van bevoegdheid en bekwaamheid. Wat maakt iemand tot goede advocaat en is dat te meten? Te onderscheiden zijn kennis, kunde en bekwaamheid. De eerste twee vormen de buitenkant en zijn meetbaar. Kennis (wetten, jurisprudentie) is makkelijk te meten. Kunde (een gestructureerd geschrift opstellen of gesprek voeren) is lastiger, maar ook nog wel te objectiveren. Maar de kern, dat waar het uiteindelijk om gaat: bekwaamheid is van een heel andere orde.

Een kok kan alle warenkennis hebben en ook de kunde van de bereidingswijzen. Maar wat levert dat op? Eersteklas ingrediënten, prachtig

toebereid en toch: niet te eten. Zeker, niemand zal er aan doodgaan, maar dat maakt nog geen goede kok. Bekwaamheid is niet van buiten te meten: daarvoor moeten bij de koks de Michelin-inspecteurs het eten gaan proeven. Dat is bij ons niet anders en dus onuitvoerbaar, zoals in het verleden al vaker is vastgesteld, alleen had de Orde toen nog het lef om dat gewoon te zeggen³. Men kan niet op basis van regeltjes vaststellen of iemand het vak echt beheerst en dát is waar het om gaat. Bewaking van hetgeen meetbaar is bergt ook het gevaar in zich dat daaraan, de buitenkant van de dingen, uiteindelijk weer alles wordt opgehangen en dat leidt tot decepties, zoals onze klanten uit het bedrijfsleven al hebben ervaren met de (inmiddels weer massaal verlaten) ISO-normering: zoiets maakt van een klungel geen bekwaame aanbieder maar een gecertificeerde klungel.

CLOSED SHOP

Het hele idee van specialiseren gaat alleen maar over kennis en dat haalt dus niets uit. Integendeel, het is het beste middel om een aantal enorme problemen te veroorzaken.

In de eerste plaats zijn er dingen die iedere advocaat doet en kan. Natuurlijk zijn daarin ook wel echte specialisten maar die behandelen alleen de zaken die om hoogwaardige kennis vragen zoals cassaties. Voor een doorsnee-huurzaak, ontbinding dienstverband, echtscheiding, incasso enzovoort. kan men bij iedere advocaat terecht. Maar: zodra je kwaliteitszegels gaat uitdelen zal de klant erom vragen. Dan eist degene die een volkomen standaardzaak heeft opeens een 'specialist' en daarmee is de doos van Pandora geopend.

Dan: hoe wordt men specialist? Door opleidingsmaatregelen en een fors aantal jaarlijkse uren te maken in het specialisme, zo zei de algemeen deken in haar jaarrede. De voorzitter van INSOLAD liet al trots aan een FD-reporter weten⁴ dat het binnen deze vereniging gehanteerde systeem van 450 declarabele uren per jaar als minimale tijdsbesteding voor het lidmaatschap, wellicht navolging zal vinden. De deken hield een slag om de arm maar zei het 'realistisch' te vinden. Ik heb voor beiden een nieuwtje: het is het foutste uitgangspunt dat maar denkbaar is want het veroorzaakt een ontoelaatbare *closed shop*. Hoe kan iemand ooit specialist worden als dat pas gebeurt bij een dergelijk tijdsvereiste? Juist, uitsluitend wan-

neer men op een kantoor werkt dat zodanig groot is dat al die uren beschikbaar zijn om aan één gebied te besteden. Men kan het op eigen houtje ook niet langzaamaan opbouwen, want wie geen 'specialist' is krijgt de klanten er niet meer voor. Het is de meest effectieve wijze om buitenstaanders geheel te weren en evident in strijd met de Mededingingswet.

De incidentele cliënt is hier ook zeker niet mee gediend. Waar zou die in zo'n landschap van specialisten nog terecht moeten? Uitsluitend bij de grote kantoren want daar zitten ze. Maar: die willen die klandizie helemaal niet want toevoegingen worden daar niet gedaan en voor de iets vermogender particulier en de MKB'er zijn de marmeren gangen onbetaalbaar.

GESPECIALISEERDE GENERALISTEN

In de juni-vergadering heeft de Algemene Raad het College van Afgevaardigden in een verkennde notitie over specialisatie al laten weten, zich van een probleem bij kleine kantoren bewust te zijn: er zou daarom naast alle specifieke specialismen ook een specialisme 'algemene praktijk' moeten komen. Een 'gespecialiseerde generalist', welke rechtszoekende zal ooit komen vragen om zo'n doosje knoopsgaten, denkt u? Het is weer het zoveelste couplet in het lied tegen de kleine kantoren: ze moeten klonteren, ze moeten specialiseren tot iets onbestaanbaars, ze kunnen eigenlijk maar het best verdwijnen want ze deugen zogenaamd niet. Ieder bewijs daarvoor ontbreekt maar dat maakt niemand iets uit.

Dat het belang van de rechtszoekende op geen enkele wijze gediend kan zijn met verschraling van het landschap, en dat het voor de incidentele cliënt zelfs op een ramp zou uitlopen, is kennelijk nog niet doorgedrongen.

NOTEN

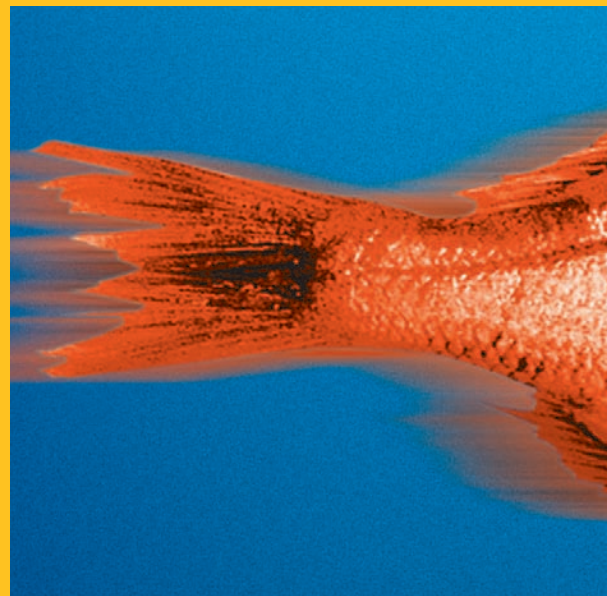
- 1 Voor alle duidelijkheid: consumentenorganisaties noch MKB Nederland zijn geraadpleegd.
- 2 Van Oostrum, H.A.J. van, *Toevallige weerbaarheden: een onderzoek naar integriteitsbewaking in advocatenkantoren*, Boom Juridische uitgevers: Den Haag 2002, p 195.
- 3 In 1989 zei de toenmalige portefeuillehouder Beroeps-ethiek Meijer: 'Het publiek wil van de Orde de garantie dat de advocaat die hij kiest goed is. De Orde kan die garantie alleen maar geven als zij een controlesysteem heeft. Dat is onuitvoerbaar dus wat het publiek wil zal de Orde nooit kunnen bieden.'
- 4 *Het Financieel Dagblad*, zaterdag 30 september 2006, 'Advocaten moeten "vlieguren" aantonen', voorpagina.

FRESHFIELDS BRUCKHAUS DERINGER

Dutch prize

Best business law student 2006

Neem voor meer informatie of een brochure contact op met:

Jacobine Hendrikse
Freshfields Bruckhaus Deringer
Apollolaan 151
1077 AR Amsterdam

T + 31 20 485 7574

E jacobine.hendrikse@freshfields.com

Sluitingsdatum: 10 november 2006

Ben jij een getalenteerde rechtenstudent met internationale belangstelling en ambitie? Sta je stevig in je schoenen en beschik je over een gezonde dosis relativiseringsvermogen? Dan nodigen Freshfields Bruckhaus Deringer en Het Financieele Dagblad je uit om je in te schrijven voor de *Dutch prize*: de Nederlandse voorronde van de *European prize for the best business law student 2006*.

Onder 'business law' verstaan we ondernemingsrecht in ruime zin, bank- en effectenrecht, mededingings- en orderingsrecht, intellectuele eigendom en technologierecht, arbeidsrecht, belastingrecht en het ondernemingsgerichte burgerlijk recht en procesrecht. Kortom, de praktijk van Freshfields Amsterdam.

De *Dutch prize* vindt plaats op vrijdag 24 november 2006 in Amsterdam en bestaat uit een gevarieerd en uitdagend programma.

Je gaat samen met medestudenten aan de slag en maakt op originele wijze kennis met de praktijk en de mensen van ons kantoor.

Deelnemers aan de *Dutch prize* maken kans op interessante geldprijzen, stages en jaarabonnementen op het Financieele Dagblad. De winnaar van de *Dutch prize* vertegenwoordigt Nederland bovendien tijdens de Europese finale op 11 december 2006 in Wenen en dingt met de winnaars uit andere Europese jurisdicties mee naar de *European prize*, met als hoofdprijs een studiebeurs van € 25.000. Geïnteresseerd? Kijk dan voor meer informatie op:

www.freshfields.com/prize

Appelschriftuur in strafzaken

Zinloze haast

R. Malewicz

advocaat te Amsterdam¹

De strafadvocaat moet tegenwoordig binnen twee weken na het instellen van het hoger beroep opgeven welke nieuwe getuigen hij wil laten horen. Tijdgebrek en het ontbreken van een uitgewerkt vonnis leiden er zo toe dat de verdediging iederéén maar oproept. In *Advocatenblad* 2005-6 publiceerden we tips voor de verdediging, van Dian Brouwer. In dit nummer laat Robert Malewicz zien hoe een eind kan worden gemaakt aan de vertragende praktijk.

Op 1 januari 2005 trad de wet 'Wijzigingen in verband met het horen van getuigen' in werking.² Daarmee werden ook de artikelen 410, 414 en 418 Sv gewijzigd. Door wijziging van deze artikelen werd onder andere bepaald dat niet bij schriftuur opgeroepen getuigen door de A-G (artikelen 410 en 414), maar later ook door het gerechtshof (artikel 418) makkelijker kunnen worden geweigerd, indien namelijk het horen niet noodzakelijk wordt geacht. Dit is het zogenaamde 'noodzaakcriterium'.

Door deze wetswijziging kreeg de appelschriftuur meer betekenis in het hoger beroep in strafzaken. Bij opgave van niet eerder

gehoorde getuigen in de appelschriftuur geldt namelijk het criterium 'in het belang van de verdediging'. Toepassing van dit criterium bij de beslissing omtrent het horen van getuigen biedt minder ruimte voor afwijzing van het verzoek. Er is al snel een verdedigingsbelang.

Daarom moet reeds in de appelschriftuur worden opgegeven welke nog niet eerder gehoorde getuigen in hoger beroep moeten worden gehoord. Voor de advocatuur brengt dit nodeloze problemen mee, mede omdat de schriftuur binnen twee weken na het instellen van het hoger beroep moet worden ingediend.

FACILITEIT VOOR VERDEDIGING

Vóór 1 juli 2003 was het mogelijk uiterlijk drie dagen voorafgaande aan de inhoudelijke zitting getuigen op te roepen om ter zitting te verschijnen en aldaar te worden gehoord. Dit kon zelfs na afwijzing van eerdere verzoeken bij pro-forma- of regiezittingen. De appelschriftuur werd dan ook nauwelijks gebruikt om onderzoekswensen te formuleren. Elzinga schreef daar al over: 'Binnen veertien dagen na het instellen van hoger beroep moeten de grieven tegen het vonnis zijn geformuleerd. Veelal is dat vonnis dan nog niet uitgewerkt. Deze praktijk maakt het welhaast onmogelijk

De extra faciliteit voor de verdediging verwerd tot een stevige beperking voor diezelfde verdediging

een appelmemoirie in te dienen. Wordt een appelmemoirie ingediend, dan zal in hoger beroep doorgaans op deze bezwaren worden ingegaan. Het opnemen van een verweer in de appelmemoirie betekent niet dat de beroeps-rechter hierop moet reageren. Wil men een reactie van de rechter dan zal dit verweer op de terechtzitting opnieuw moeten worden voorgedragen. Over de inhoud van een schriftuur heeft de wetgever zich nauwelijks uitgelaten.³

Met de wet 'Raadsheer-commissaris en enige andere onderwerpen' werd de termijn van drie dagen voor de zitting veranderd in uiterlijk tien dagen.⁴ Ook werd met deze wetswijziging een derde lid aan artikel 410 Sv toegevoegd, waarin werd bepaald dat de verdachte, onverminderd artikel 414 Sv⁵, in de appelschriftuur kón opgeven welke getuigen en deskundigen hij ter terechtzitting wilde doen oproepen. Deze wijziging stond overigens niet in het originele wetsvoorstel,⁶ maar vond plaats via een Nota van Wijziging. Uit de toelichting bij die nota blijkt dat de wetgever hierbij dacht aan een extra mogelijkheid voor de verdediging om kenbaar te maken welke getuigen en deskundigen hij ter zitting in hoger beroep wilde horen. De wijziging van artikel 410 Sv werd vooral gepresenteerd als een extra faciliteit voor de verdediging. Een verplichting was het juist niet, artikel 414 Sv bleef onverminderd gelden. Een dergelijke verplichting zou bovendien te ver voeren omdat de noodzaak tot het horen van nieuwe getuigen door nieuwe ontwikkelingen kon opkomen, en nieuwe getuigen konden worden opgespoord, aldus de toelichting.⁷

BEPERKING VOOR DE VERDEDIGING

Met de wet 'Wijzigingen in verband met het horen van getuigen'⁸ werd artikel 410 Sv opnieuw gewijzigd. Of reeds in eerste aanleg gehoorde getuigen opnieuw door de A-G ter

zitting werden opgeroepen, werd voortaan bepaald aan de hand van het noodzaakcriterium. Belangrijker was de wijziging van artikel 414 Sv: voortaan kon de A-G niet in de schriftuur genoemde getuigen weigeren om voor de zitting in hoger beroep op te roepen, indien hij het horen van die getuigen aldaar niet noodzakelijk achtte. Hierdoor kreeg de appelschriftuur plotseling veel meer waarde. Wilde de verdediging niet in eerste aanleg gehoorde getuigen in hoger beroep ter zitting horen en het verzoek daartoe beoordeeld krijgen op basis van het criterium 'in het belang der verdediging', dan moesten deze getuigen in de appelschriftuur worden opgenomen en binnen twee weken naar de rechtbank worden gestuurd.⁹

De Memorie van Toelichting bij de wet 'Wijzigingen in verband met het horen van getuigen' noemt als reden voor het koppelen van het noodzaakcriterium aan niet bij schriftuur opgeroepen getuigen, het beperken van het aantal getuigen dat uiteindelijk ter zitting wordt gehoord. Dit zou gerealiseerd kunnen worden door het zo vroeg mogelijk opgeven van getuigen.¹⁰ Wat in eerste instantie als extra faciliteit voor de verdediging was geïntroduceerd werd met deze wijziging een stevige beperking voor diezelfde verdediging, met als uiteindelijke doel een hoger beroep met zo min mogelijk getuigen op de zitting.

Een tweede argument voor het in een zeer vroegtijdig stadium opgeven van getuigen is, aldus de Memorie van Toelichting, dat indien de opgave van getuigen per schriftuur plaatsvindt, de R-C voor aanvang van de zitting deze verhoren kan afnemen (artikel 411a Sv). Deze redenering kan ik niet helemaal volgen. Artikel 411a Sv stelt immers niet de eis

dat de rechter-commissaris slechts bij schriftuur opgeroepen getuigen kan doen horen. De rechter-commissaris kan ook niet in de schriftuur genoemde getuigen horen (zowel op verzoek van de verdediging als van de A-G). Bovendien stelt artikel 411a Sv geen termijn. Ook verzoeken die na bijvoorbeeld zes weken worden ingediend zijn vatbaar voor inwilliging door de rechter-commissaris.

VOORTBOUWEND APPEL

Op dit moment staan er wederom nieuwe wetswijzigingen op stapel. Met het wetsvoorstel 'Stroomlijnen hoger beroep' zal de appelschriftuur een nog grotere rol gaan spelen. Vanuit het uitgangspunt dat het hoger beroep een voortzetting moet zijn van de rechtsgang in eerste aanleg (voortbouwend appel) wordt voorgesteld om het geding in appel te concentreren rond die kwesties waar expliciet tegen wordt geopponeerd.¹¹

Met het doel van de wetgever om te komen tot een voortbouwend appel kan ik een heel eind meegaan. Met name de eindeloze verhoren van getuigen die in eerste aanleg al waren gehoord en die in hoger beroep precies hetzelfde verklaarden, namen veel tijd in beslag. Maar door de zojuist beschreven wetswijzigingen wordt het de verdediging ook lastiger gemaakt om getuigen die nog niet eerder zijn gehoord op te roepen. In elk geval moet dit onder een grote tijdsdruk verzocht worden. En dat is niet goed te begrijpen.

NIEUWE ADVOCaat OF NIEUWE BOEG

Door de wetswijzigingen is het voor de verdediging van belang om zowel de grieven als de onderzoekswensen in de appelschriftuur op te nemen en binnen veertien dagen naar de

1 Werkzaam als advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten te Amsterdam. Met dank aan Gerard Hamer voor zijn inbreng.

2 Stbl. 2004, 579. De Kamerstukken over deze wet hebben het volgnummer 29 254.

3 H.K. Elzinga, *In beroep. Een onderzoek naar het aanwenden van rechtsmiddelen in het strafrecht en een vergelijking met het instellen van bezwaar en beroep in de Awb*, Gouda Quint 1998, p. 193.

4 Stbl. 2003, 143/260. De Kamerstukken over deze wet hebben het volgnummer 28 477.

5 Dit artikel bepaalt dat de verdachte in hoger beroep getuigen en deskundigen overeenkomstig de artikelen 263 en 264 kan oproepen (dus uiterlijk tien dagen van tevoren door middel van de A-G).

6 Tweede Kamer 2002-2003, 28 477, nr. 1&2.

7 Tweede Kamer 2002-2003, 28 477, nr. 6, p. 2.

8 Stbl. 2004, 579. De Kamerstukken over deze wet hebben het volgnummer 29 254.

9 Appelschriftuur behoeft niet persoonlijk bij de griffie te worden ingediend, zie *Tekst en Commentaar Strafvordering*, 6e druk, commentaar bij artikel 410.

10 Tweede Kamer, 2003-2004, 29 254, nr. 3, p. 14.

11 Zie de Memorie van Toelichting bij deze wet, Tweede Kamer, 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 8.

Als de advocaat een maand zou hebben voor de appelschriftuur nadat de stukken bij het hof zijn gearriveerd, heeft hij voldoende tijd voor een goed stuk

griffie van de rechtbank te sturen. Die termijn van veertien dagen stamt nog uit de tijd dat in de schriftuur alleen de grieven konden worden opgegeven. Er is veel voor te zeggen om die grieven wel binnen veertien dagen duidelijk te maken. Direct na de uitspraak van de rechtbank zal overleg plaatsvinden tussen advocaat en zijn cliënt over de vraag of hoger beroep moet worden ingesteld. In dat gesprek zal duidelijk worden waarom de veroordeelde het al dan niet eens is met het vonnis in eerste aanleg. Indien inderdaad hoger beroep wordt ingesteld – hetgeen nog behoort bij de werkzaamheden van de advocaat in eerste aanleg – dan is er vervolgens nog een termijn van twee weken om de grieven eens rustig op papier te zetten en deze schriftuur naar de rechtbank te sturen.

In die periode direct na het instellen van het hoger beroep wordt echter niet direct besproken hoe de zaak vervolgens moet worden aangepakt. Laat staan welke getuigen – met naam en toenaam – moeten worden gehoord. Bovendien wordt in deze periode vaak van advocaat gewisseld. Het hoger beroep wordt veelal ingesteld omdat men het niet eens is met het vonnis van de rechtbank in eerste aanleg. Die ontevredenheid wordt niet zelden op het bord van de advocaat gelegd. Hij zal er in de ogen van de ontevreden cliënt mede debet aan zijn dat de zaak niet goed is afgelopen. Een andere advocaat ligt dan voor de hand.

Ook indien niet van advocaat wordt gewisseld kan het noodzakelijk zijn om het eens over een andere boeg te gooien of bepaalde standpunten nader uitdiepen. Bijvoorbeeld door nog niet eerder gehoorde getuigen op te roepen.

Indien van advocaat wordt gewisseld krijgt de nieuwe advocaat dus wel erg weinig tijd om de zaak te bestuderen en met zijn nieuwe cliënt te overleggen over de onderzoekswensen.

ZINLOZE HAAST

Men kan van mening zijn dat dit alles voor rekening en risico van de verdachte komt. Maar ook dan is het de vraag of die haast nu echt nodig is. Allereerst vanwege het feit dat het hof het dossier nog niet in zijn bezit heeft op het moment van indienen van de appelmemoire. De Hoge Raad bepaalde in zijn standaardarrest over de redelijke termijn dat de termijn voor inzending van het dossier

van de rechtbank naar het hof maximaal acht maanden mag duren.¹² Die termijn is redelijk, aldus de Hoge Raad. Wat daar ook van zij,¹³ in de praktijk duurt het vaak maanden voordat de stukken naar het hof worden gestuurd. Veelal is het probleem dat het verkorte vonnis nog moet worden uitgewerkt. In de grotere strafzaken komt het dan ook regelmatig voor dat het hof bij de eerste pro-formazitting nog niet over de stukken en een uitgewerkt vonnis beschikt. Zij kunnen over de onderzoekswensen van de verdediging dan ook nog geen beslissing nemen.

Navraag bij collega's leert bovendien dat de appelmemoire weinig effect heeft. Bijvoorbeeld omdat de A-G niet in het bezit ervan was en het hof de schriftuur wel in bezit had, maar de getuigen ging bekijken alsof dat niet het geval was. Op de eerste inhoudelijke zitting moet dan worden gemotiveerd of je de opgegeven getuigen nog wilt horen en zo ja wie dat dan precies zijn. Veelal wordt in grotere zaken ook alsnog een regiezitting gepland. Bij het Hof Den Haag is voor de eerste pro-forma-handeling niet meer dan vijf tot tien minuten uitgetrokken. Onderzoekswensen kunnen wel per brief al kenbaar worden gemaakt, maar zullen op een later tijdstip worden besproken.

Waarom moet de advocaat zich dan zo haasten met het opgeven van zijn getuigen?

WASLIJSTEN

Doel van de nieuwe wetgeving was zoals gezegd dat er uiteindelijk minder getuigen ter zitting gehoord zouden worden, waardoor zaken in hoger beroep met minder vertraging zouden kunnen worden afgerond. Maar in de praktijk heeft de wetswijziging er bij advocaten vooral toe geleid dat zij een vaag omschreven waslijst van getuigen voor het hoger beroep indienen, om aan het voor hun cliënt meest gunstige criterium te voldoen. De wet stelt immers geen vormvereisten aan de appelschriftuur. Niemand zit op dergelijke producties te wachten. Het effect van de wetswijziging is averechts. Door tijdgebrek en het ontbreken van een uitgewerkt vonnis wordt de verdediging onder druk gezet om voor meer ankers te gaan liggen. Men roept

iedereen maar op, beter te veel dan te weinig, want afstand doen van een getuige kan later altijd nog.

TWEE VERBETERINGEN

Ik stel voor het oproepen van getuigen bij appelschriftuur weer tot facilititeit voor de verdediging te maken. Indien men er kort na het instellen van het appel nog niet aan toe is, moet het voor de verdediging mogelijk blijven tien dagen voor de eerste zitting getuigen op te geven. Op dit verzoek zal dan op basis van het criterium 'in het belang der verdediging' worden beslist. Daardoor zullen advocaten meer dan op dit moment slechts die getuigen opgeven die er voor de verdediging in hoger beroep echt toe doen. Daarbij moet op de griffie van de rechtbanken capaciteit worden ingeruimd om sneller dan nu het geval is het vonnis uit te werken en de stukken naar het hof te sturen.

Een tweede mogelijkheid zou zijn om aansluiting te zoeken bij de gang van zaken in de cassatieprocedure, waarin artikel 447 lid 2 Sv voorschrijft dat de partij die cassatie instelt er van op de hoogte wordt gebracht wanneer de stukken bij de Hoge Raad zijn binnengekomen. Vanaf dat moment gaat de termijn van een maand lopen waarbinnen de cassatieschriftuur moet worden ingediend. Dit zou ook in de beroepsfase uitkomst bieden omdat er voor de raadsman dan voldoende tijd is een goed stuk in te dienen, bovendien heeft het hof kennis van de stukken kunnen nemen. Daardoor kan het hof een inhoudelijke beslissing nemen op de ingediende onderzoekswensen. ●

¹² HR 3 oktober 2000, NJ 2000/721.

¹³ Aan een verdachte is niet uit te leggen waarom het uitwerken van een vonnis zo veel tijd in beslag kan nemen. Men mag immers aan nemen dat de rechtbank goede redenen had om de verdachte in kwestie te veroordelen. Ook is aan verdachten niet uit te leggen dat het inzenden van stukken acht maanden kan duren zonder dat er enig gevolg aan wordt verbonden en dat dit nog binnen de grenzen van de redelijke termijn is.

ruimte²

Getting you there.

FORTIS

Kijk, die heeft onderhandeld over z'n kantoorpandfinanciering.

Bij ieder Fortis bankkantoor kunt u, als vrijberoepsbeoefenaar, onderhandelen over een kantoorpandfinanciering. Over het rentetarief, de condities en de voorwaarden. Zo kunt u heel eenvoudig meer ruimte creëren om te ondernemen. Of een boot te kopen! Wilt u ook meer halen uit uw kantoorpandfinanciering? Kom dan onderhandelen bij ons Fortis bankkantoor.

Kijk voor de scherpe rente op fortisbank.nl bij Vrije beroepen.

Troefkaart

Leonie Rammeloo
redactielid

Een advocaat die tegen zijn cliënt een incassoprocedure start bij de rechtbank, ter inning van zijn declaratie voor een civielrechtelijke zaak, kan met het verweer worden geconfronteerd dat de omvang van de declaratie niet redelijk is. Dan dient de rechtbank zich onbevoegd te verklaren. Zo kan een 'snelle incasso' worden gefrustreerd – toch moet de cliënt van behoorlijk goeden huize komen.

De WTBZ, een archaïsch aandoend stuk regelgeving daterend uit 1843, bepaalt in artikel 32 dat in een geschil over het salaris van een advocaat in civiele zaken, dit salaris begroot moet worden door de raad van toezicht in het arrondissement waar de advocaat werkzaam is. Weigert de cliënt na begroting door de Raad van Toezicht alsnog de declaratie te betalen, dan kan de advocaat aan de rechtbank een titel voor tenuitvoerlegging van de begrote declaratie vragen, daartoe de procedure van de artikelen 33 e.v. WTBZ volgend. Heeft de niet-betalende cliënt daardoor met de artikelen 32 e.v. WTBZ een troefkaart in handen? Kan hij met andere woorden met een (plotseling) beroep op de onredelijkheid van de declaratie steeds een veroordelend vonnis in de incassoprocedure voorkomen?¹

'Niet altijd', luidt het antwoord op deze vraag, omdat de regeling van de artikelen 32 e.v. WTBZ niet steeds leidt tot onbevoegd-

verklaring van de rechtbank in incassoprocedures tussen advocaten en cliënten. Wanneer de reden voor het niet-betalen geen verband houdt met de omvang van de declaratie is de WTBZ niet van toepassing, zo oordeelde de Hoge Raad in 1993.² Het ging om een geschil waarin de cliënt, als grond voor zijn weigering tot betaling van zijn declaratie, stelde dat hem door de advocaat was toegezegd dat hij niets hoefde te betalen. De rechtbank is zodoende ook bevoegd om kennis te nemen van het verweer dat de advocaat is tekortgeschoten in de nakoming van zijn verplichtingen jegens zijn cliënt.³

De WTBZ is overigens niet van toepassing wanneer de declaratie van de advocaat ziet op werkzaamheden in strafzaken, bestuursrechtelijke kwesties en alle andere zaken die niet als civielrechtelijk zijn aan te duiden. Vreemd genoeg geldt de begrenzing van de toepasselijkheid tot werkzaamheden in civielrechtelijke zaken niet uitsluitend voor Nederlands (civiel) recht; ook werkzaamheden in een civiele kwestie waarin een Nederlandse advocaat adviseert over buitenlands recht valt onder de werking van de WTBZ.⁴ Overigens is de WTBZ alleen van toepassing op geschillen over nog niet betaalde declaraties. De logica van deze grenzen van de toepassing van de wet lijkt ver te zoeken.⁵

ALLES OF NIETS

Hoe onlogisch het toepassingsgebied van de WTBZ ook lijkt en hoezeer vanuit advo-

catuurlijk oogpunt gezien de WTBZ een niet-betalende cliënt de mogelijkheid lijkt te geven een snelle incassoprocedure bij de rechtbank te frustreren, behoort de WTBZ wel degelijk tot het positieve, thans geldende recht, zo overwoog het Hof Den Bosch recent.⁶ Daarmee bekritiseerde het hof de geluiden uit literatuur en rechtspraak, waarin wordt gepleit voor het schrappen van de regeling van de artikelen 32 e.v. WTBZ.

Een voorbeeld van zo'n geluid liet de Rechtbank Zwolle in 2001 horen⁷. In een incassoprocedure tussen advocaat en cliënt overwoog de rechtbank dat de wetgever zich kennelijk niet gerealiseerd had dat een geschil over de verschuldigdheid van een declaratie tegelijkertijd haar oorsprong vindt in de omvang daarvan, alsook in andere redenen, waardoor een geschil over een declaratie vaak door twee verschillende relatief bevoegde rechters c.q. instanties moet worden beslecht. De rechtbank nam daarbij aan dat het niet de bedoeling van de wetgever was geweest dat een advocaat meerdere procedures (één bij de Raad van Discipline en één bij de rechtbank) zou moeten instellen. Zodoende oordeelde de rechtbank dat, wanneer niet alleen over de omvang van de declaratie maar ook over andere aspecten geoordeeld moet worden, de rechtbank het geschil in zijn geheel kan beslechten.

De Assense rechtbank die in 2003 de Zwolse overweging had overgenomen en zich dus bevoegd had verklaard, werd in appel 'teruggefloten' door het Hof

Het kon immers niet de bedoeling van de wetgever zijn dat een advocaat tegen een niet-betalende cliënt meerdere procedures zou moeten instellen?

Leeuwarden⁸. Met een ‘alles of niets’-redering oordeelde het hof dat de procedure ex de artikelen 32 e.v. WTBZ bij uitsluiting is voorgeschreven voor geschillen over de omvang van een declaratie. Daarbij wees het hof erop dat zo’n geschil zowel de omvang en het belang van de onder de declaratie begrepen werkzaamheden kan betreffen, als de vraag of andere omstandigheden tot bijstelling van het gedeclareerde bedrag moeten leiden. In die situatie is de civiele rechter niet bevoegd van een declaratiegeschil kennis te nemen, volgens het hof.

SORTEREN

In Arnhem hanteert men (zowel bij hof als rechtbank) een andere aanpak dan de – in uitkomst tegenover elkaar staande – ‘alles of niets’-aanpak van de Rechtbank Zwolle en het Hof Leeuwarden. In een reeks uitspraken werden steeds alle verweren gesorteerd op de mate waarin zij betrekking hadden op de redelijkheid van de declaratieomvang.⁹ Voor de verweren die geen betrekking hadden op de redelijkheid van de declaratieomvang volgde steeds bevoegdverklaring (voor de ‘redelijkheidsverweren’ niet). In deze uitspraken werd steeds bepaald dat het een advocaat vrijstaat zich tot de civiele rechter te wenden ‘opdat deze allereerst al die verweren beoordeelt waaraan los van het geschil omtrent de redelijkheid van de omvang van de declaratie betekenis toekomt, ook indien deze verweren daarop nog (zijdelings) effect zouden kunnen hebben. De burgerlijke rechter zal zich dan niet aanstonds onbevoegd mogen verklaren’.¹⁰ Ook het Hof Den

1 Al komt deze verrassingstactiek de cliënt soms op een veroordeling in de proceskosten te staan, aldus Kemper in *Ars Aequi* 2005, p. 628.
2 HR 18 juni 1993, NJ 1994/4.

3 Raden van Toezicht plegen in begrotingsprocedures onderscheid te maken tussen ‘redelijkheidsverweren’ en ‘wanprestatieverweren’; Raden van Toezicht zijn op hun beurt alleen bevoegd van ‘redelijkheidsverweren’ kennis te nemen.

4 HR 15 april 2005, NJ 2006/45.

5 Zie mijn bijdrage aan de Jonge Balie Congresbundel 2005, p. 23.

6 Hof Den Bosch 25 april 2006, LJN: AX0997.

7 Rechtbank Zwolle 27 juni 2001, NJ 2002/251.

8 Hof Leeuwarden 24 augustus 2005, rolnummer 0400115.

9 Hof Arnhem 22 juni 2004, LJN AQ5260; Hof Arnhem 4 oktober 2005 LJN AU4500; Rechtbank Arnhem 23 november 2005, LJN AV0853.

10 Of woorden van gelijke strekking werden gebruikt.

Bosch in het hiervoor genoemde recente arrest, sorteerde de verweren op onderwerp, verklaarde zich bevoegd om de vorderingen ten aanzien van rente en incassokosten te behandelen en sprak zijn onbevoegdheid uit voor de geschilpunten over de omvang van de declaratie.¹¹

GEEN SLAG IN DE LUCHT

Rijst vervolgens de vraag of een cliënt, rekening houdend met dit door rechters gemaakte onderscheid, door zich steeds (ook) op de onredelijkheid van de declaratie-omvang te beroepen, niet toch een troef in handen heeft. Dit valt gelukkig wel mee. Een

cliënt moet zijn verweer dat de omvang van de declaratie niet redelijk namelijk is, wel voldoende motiveren. Een slag in de lucht, meestal als subsidiair verweer gebracht, volstaat niet voor een beroep op de onbevoegdheid van de civiele rechter, zo oordeelden de Haarlemse en de Bredase rechtbanken eerder dit jaar.¹²

In de Haarlemse procedure stelde de cliënt voorop dat hij niet hoefde te betalen omdat hij een *no cure no pay*-afpraak zou hebben met zijn advocaat. Subsidiair betoogde hij dat, als hij dan toch iets zou moeten betalen, de Raad van Toezicht de omvang van de declaratie moest begroten. Die enkele mededeling kon, naar het oordeel van de Rechtbank Haarlem, niet gelden als voldoende betwisting van de omvang van de declaratie en daarom werd de incidentele vordering tot onbevoegdverklaring afgewezen. De Rechtbank Breda ging nog iets verder door te oordelen dat, waar de omvang van de declaratie slechts subsidiair en niet feitelijk onderbouwd was bestreden, de begrotingskwestie in het onderhavige geschil kennelijk een zo ondergeschikte rol speelde dat de daarvoor geldende regeling (artikelen 32 e.v.

WTBZ) in dat geval geen voorrang behoorde te krijgen. Zodoende werd ook deze (incidentele) vordering tot onbevoegdverklaring afgewezen.

Al met al blijkt een beroep van de cliënt op de onredelijkheid van de declaratieomvang (en daarmee op artikel 32 WTBZ) niet steeds de gehele incassopoging van de advocaat te hoeven frustreren. Alleen een voldoende gemotiveerde betwisting van de redelijkheid van de declaratieomvang kan tot onbevoegdheid leiden; de civiele rechter dient zichzelf hoe dan ook bevoegd te verklaren om kennis te nemen van de overige – vaak primaire – verweren. Om de troefkaart van de WTBZ te kunnen spelen moet de cliënt toch van behoorlijk goeden huize komen. ●

Alleen een voldoende gemotiveerde betwisting van de redelijkheid van de declaratieomvang kan tot onbevoegdheid leiden

¹¹ Hof Den Bosch 25 april 2006, LJN AX0997.
¹² Rechtbank Breda 11 januari 2006 (rolnummer 05/1195); Rechtbank Haarlem 7 juni 2006, LJN AX8922.

U bent een bevlogen advocaat in loondienst.

Voorkom dat u bij arbeidsongeschiktheid een vrije val maakt.

Als u advocaat in loondienst bent, valt uw inkomen bij arbeidsongeschiktheid fors terug. Movir kan zorgen dat uw maandelijkse vaste lasten zoals huisvesting, energie, telefoon, kinderopvang en verzekeringen in ieder geval gedekt zijn. Met onze Vaste lastenverzekering worden deze privé-lasten opgevangen. Want juist bij arbeidsongeschiktheid wilt u geen hoofdpijn hebben over uw inkomen. Neem voor meer informatie over de Vaste lastenverzekering óf een van onze andere loondienstverzekeringen contact op met uw verzekeringsadviseur. Of kijk op www.movir.nl.

Mediation in arbeidsconflicten

mr. H.F.M. van de Griendt en mr. E. Schutte

Annet Draaijer en Jan Trap

beiden advocaat en NMI Mediator te Amsterdam

Binnen de advocatuur dringt inmiddels het besef door dat een cliënt van zijn advocaat mag verwachten dat hij kennis heeft van mediation. Dat geldt zeker voor de advocaat die arbeidsconflicten behandelt, nu een groot deel van de conflicten waarbij mediation wordt ingezet – al dan niet op instigatie van de rechter – zich blijkt af te spelen op het gebied van het arbeidsrecht. *Mediation in arbeidsconflicten*, een boek in de NMI kennisreeks, vormt daarom naar onze mening een goede aanvulling in de boekenkast van de arbeidsrechtadvocaat.

Volgens de auteurs is het boek niet alleen bedoeld om aan mediators basiskennis van het arbeidsrecht te verstrekken, maar richt het zich ook tot advocaten die hun cliënt bij een mediation bijstaan. In die dubbele opzet zijn de auteurs naar onze mening geslaagd. Ook de advocaat die weinig kennis heeft van mediation zal de inhoud van het boek goed kunnen vatten. Voor de advocaat die als partijbegeleider bij mediation optreedt, is er overigens recent ook een ander – naar onze mening eveneens lezenswaardig – boek in de NMI kennisreeks verschenen.

Bij lezing van het hier besproken boek wordt duidelijk dat de advocatuurlijke achtergrond van beide auteurs veel aan het resultaat heeft bijgedragen. Eva Schutte is, naast advocaat, NMI Gecertificeerd Mediator. Monique van de Griendt, voormalig advocaat, is thans coach en trainer; en ook zij is NMI Gecertificeerd Mediator. De vele illustratieve – *opvallend schuin gedrukte* – praktijkvoorbeelden in het boek getuigen van deze ervaring dicht bij de werkvloer.

Interessant zijn de cijfers van het NMI en het Mediation Centre over via mediation opgeloste arbeidsgeschillen. Over de jaren 1998 tot en met 2004 blijkt ruim een kwart van de in totaal bij het NMI gemelde mediations arbeidsconflicten te betreffen. Van de door het Mediation Centre in 2004 en 2005 uitgevoerde arbeidsrechtelijke mediations is het merendeel (607 van de 788 mediations!) geslaagd.

SPECIFIEKE ASPECTEN

Verhelderend is de wijze waarop de auteurs een aantal specifieke aspecten bespreken van mediation in arbeidsconflicten. In het oog springt daarbij de machtsongelijkheid tussen werkgever en werknemer, waardoor de mediator extra actief moet streven naar een redelijk machtsevenwicht. Ook met de kosten bij arbeidsrechtelijke mediation (waarbij de werkgever meestentijds voor de kosten opdraait) wordt anders omgegaan dan bij mediation op andere terreinen. Normaal gesproken worden de kosten van de mediator daar immers op fiftyfiftybasis door partijen gedeeld.

**UITGEVERIJ
STILI NOVI
POSTBUS 690
35600 AR UTRECHT**

ACHTERGROND ARBEIDSCONFLICTEN

De auteurs besteden veel aandacht aan de achtergrond van conflicten in organisaties en tussen individuen. Daarbij wordt de zogenaamde systeemtheorie behandeld, een waarschijnlijk uit de organisatiepsychologie afkomstige manier om naar organisaties te kijken. Eerlijk gezegd kan de praktijkjurist wat ons betreft deze theoretische beschouwingen missen.

Dat geldt ook voor de beschouwingen die door de auteurs – met verwijzing naar een zekere Belbin – worden gegeven over de verschillende denk- en benaderingswijzen, met de daarbij behorende verschillen in persoonlijkheid en ‘rollen’ (waarvan er maar liefst negen verschillende worden onderscheiden) binnen een organisatie. Door het vragen van aandacht voor dergelijke in de studeerkamer bedachte systemen en pseudopsychologische kenmerken, wordt naar ons idee de bij advocaten vaak aanwezige scepsis ten aanzien van mediation niet verkleind.

MEDIATION NA ZIEKMELDINGEN

Door de auteurs wordt uitvoerig stilgestaan bij mediation en de zieke werknemer. De auteurs vermelden dat uit onderzoek van TNO Arbeid volgt dat jaarlijks ongeveer 70.000 tot 120.000 ziekmeldingen voortkomen uit conflicten op de werkplek, de bekende situationele arbeidsongeschiktheid. Om deze te ‘genezen’ zal het daaraan ten grondslag liggende conflict moeten worden aangepakt. Mediation

blijkt steeds vaker te worden ingezet door de Arbodienst na ziekmeldingen waarbij een arbeidsconflict een rol speelt, mede als gevolg van de re-integratieverplichtingen voortvloeiend uit de Wet verbetering poortwachter.

Mediation is dan onderdeel van het zogeheten Plan van Aanpak. De auteurs vragen aandacht voor het feit dat de mediator zo neutraal mogelijk dient te zijn bij het verstrekken van informatie aan Arbo-arts en werkgever over het verloop en de afloop van de mediation. De advocaat die de werknemer terzijde staat moet hierop extra attent zijn.

EXIT MEDIATION

Ruime aandacht wordt door de auteurs eveneens gegeven aan mediation die leidt tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst, ook wel aangeduid als 'exit mediation'. De juridische aspecten van een beëindigingstraject zoals opzegging, beëindiging met wederzijds goedvinden en ontbinding, komen daarbij aan de orde. Maar ook consequenties voor de WW-uitkering van de werknemer (de schrijvers waren uiteraard nog onkundig van de wijziging van de WW per 1 oktober 2006 en besteden dus veel aandacht aan de pro-formaontbinding) en diverse facetten van de kantonrechtersformule worden belicht. Overigens benadrukken de auteurs het belang van het betrekken van deskundigen (lees: advocaten) bij een exit mediation, vanwege de juridische complexiteit.

Opmerkelijk is de door de auteurs vermelde beïnvloeding van de factor C van de kantonrechtersformule door een weigering om deel te nemen aan een mediationstraject. Ook uit het nuttige overzicht dat door de auteurs wordt gegeven van de gepubliceerde civielrechtelijke jurisprudentie van de laatste vijf jaar met betrekking tot mediation in arbeidsconflicten, blijkt dat deze weigering zowel ten aanzien van de werknemer als de werkgever door de rechter streng wordt bestraft. Dit in de zin dat het niet-meewerken door de werknemer resulteert in een lagere vergoeding dan waarop hij normaal mocht rekenen, terwijl een weigering van de werkgever uitdraait op een hogere vergoeding (factor 2 en zelfs factor 3 is geen uitzondering!). De weigering

om deel te nemen kan zelfs leiden tot een weigering van de gevraagde ontbinding. De inmiddels na het uitkomen van het boek gepubliceerde jurisprudentie bevestigt deze tendens.

OVERIGE ONDERWERPEN

Terecht gaan de auteurs ook in op een meerpartijenmediation of groepsmediation waarvan sprake is wanneer er een conflict speelt waarbij meerdere personen of partijen betrokken zijn. Zaken als mandaat en hoe om te gaan met de 'achterban' (denk aan ondernemingsraden en vakbonden), verdienen bij mediations in collectieve arbeidsgeschillen bijzondere aandacht.

Tot slot vindt in het boek nog een korte behandeling plaats van enkele aan arbeidsconflicten gelieerde onderwerpen, zoals gelijke behandeling, seksuele intimidatie, pensioen, fiscaliteit, functiewaardering, concurrentiebeding en freelance-overeenkomst. Wat betreft dat laatste tekenen wij aan dat de vermelding dat de opzegging daarvan niet, zoals bij opzegging van een arbeidsovereenkomst, aan dwingendrechtelijke bepalingen gebonden is, ons niet juist lijkt. Zodra de freelancer (lees: opdrachtnemer) onder de definitie van werknemer van het BBA valt, zal er op grond van artikel 6 van datzelfde BBA immers toestemming van het CWI moeten zijn voordat rechtsgeldig kan worden opgezegd.

BONDIG NASLAGWERK

Al met al vormt dit boek naar onze mening een volledig en tegelijkertijd bondig naslagwerk. Door de uitgebreide bronvermelding en verwijzing in de noten wordt in het boek bovendien voldoende informatie gegeven om dieper in de behandelde materie te kunnen doordringen, mocht de lezer daar behoefte aan hebben. De als toegevoegde bijlagen (relevante wettelijke bepalingen, intake en exit checklists, een model-beëindigingsovereenkomst) zijn handig, waarbij wij de bijlage met het Belbin-schema maar even buiten beschouwing laten.

De auteurs verdienen het dat (onder meer) de advocaat die zich bezighoudt met arbeidsconflicten, dit boek stante pede aanschaft. ●

(advertentie)

De volgende stap in uw carrière

WWW.ADVOCATSUPPORT.NL

• • • • • • • • *For the perfect match* •

Waardebepaling van aandelen en schadeclaims

Talanton Corporate Finance is hét onafhankelijke adviesbureau gespecialiseerd in waardebeoordeling.

TALANTON
CORPORATE FINANCE

Onze medewerkers treden regelmatig op in juridische procedures als:

- door de rechtbank benoemd deskundige
- onafhankelijk deskundige
- partijdeskundige

*Register Valuators Register Accountants Gerechtigd Deskundigen
Beëdigd Taxateurs in Bedrijfsbelangen Economen Adjunct-Professor
Business Valuation Lid Raad voor de Jaarverslaggeving*

Waardebepaling onder andere bij:

aanbiedingsplicht

boedelscheiding

fusie en overname

schadeclaims

surseance en faillissement

uitkoop- en participatieregelingen

TALANTON

Biezenvijver 5

3297 GK Puttershoek

Tel. 078 - 676 42 44

Fax 078 - 676 48 57

www.talanton.nl

info@talanton.nl

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

RECHTSORDE®
SCHEPT ORDE IN RECHTSINFORMATIE

Nieuw

www.rechtsorde.nl

één betrouwbare bron, alle rechtsinformatie, verrassend aantrekkelijk geprijsd

- Alle Nederlandse wet- en regelgeving, zowel centraal als decentraal
- Jurisprudentie, officiële publicaties en CAO's
- EU-recht en internationaal recht
- Dagelijks geactualiseerd
- Overzichtelijk geordend en alle verwante documenten onderling gekoppeld onder toezicht van juridisch deskundigen
- Razendsnel zoekresultaat
- Bijzonder attractief geprijsd

Gefundeerd op meer dan 17 jaar ervaring met elektronische juridische publicaties.

Rechtsorde b.v., tel. 073 52 860 52, e-mail: contact@rechtsorde.nl

Meld u aan voor 1 maand gratis proefabonnement

“Rechtshulp zoals rechtshulp bedoeld is”

Senior jurist Peter Schulting in zijn persoonlijke video op JuristBijDAS.nl

DAS rechtsbijstand

AMSTERDAM ARNHEM 'S-HERTOGENBOSCH RIJSWIJK

‘EEN GEVAARLIJKE TAK VAN SPORT’

REACTIE VAN HET NFI OP ‘DE MYTHE VAN HET DNA-BEWIJS’

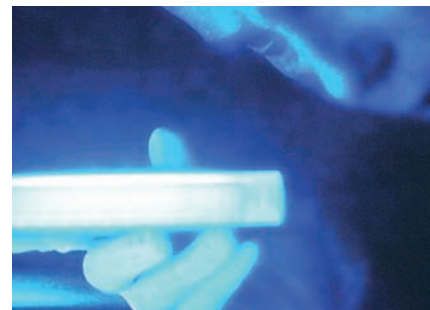
Prof. dr. A.P.A. Broeders, Chief Scientist, NFI Den Haag en hoogleraar criminalistiek, Universiteit Leiden; dr. A.D. Kloosterman, DNA-deskundige, NFI Den Haag, dr. M.J. Sjerps, statisticus, NFI Den Haag

In het vorige nummer van het *Advocatenblad* waarschuwden Van Koppen en Elffers (hierna: K&E) in ‘De mythe van het DNA-bewijs’ (*Advocatenblad* 2006-13, p. 607-618)¹ voor de ernstige gevaren die een onjuist begrip van de waarde van dit type bewijs mee kan brengen. Zij wijzen er terecht op dat ondanks alle euforie die de toepassing van DNA-bewijs hier en daar teweegbrengt een kritische houding blijft geboden. Zij zijn niet de enigen die deze boodschap brengen – en zeker niet de eersten – maar dat doet aan het belang van de strekking van het verhaal niet af.² Deze strekking komt neer op het volgende. Als gevolg van de toepassing van steeds verfijnder technieken zijn de mogelijkheden om met het oog niet of nauwelijks waarneembare sporen te analyseren de laatste jaren weliswaar aanzienlijk toegenomen maar daar staat tegenover dat de bewijswaarde van het gevonden DNA-materiaal eerder een ontwikkeling in omgekeerde richting laat zien. Gevoeliger analysemethoden maken het inderdaad mogelijk uit steeds ‘slechtere’ sporen DNA-profielen te verkrijgen. Het gaat daarbij wel in toenemende mate om complexe (onvolledige) mengprofielen, die vaak moeilijk te duiden zijn. Niet alleen de vraag naar de herkomst (‘Om wiens DNA gaat het?’) en die naar de delictgerelateerdheid (‘Hoe is het celmateriaal hier terechtgekomen?’) maar ook die naar de aard van het DNA-materiaal (‘Is het speeksel of zijn het huidcellen?’) wordt onder

die omstandigheden moeilijker te beantwoorden. Het DNA-bewijs in de Deventer moordzaak en de Schiedammer parkmoord illustreert deze ontwikkeling. Bovendien neemt bij de analyse van minuscule sporen het risico van contaminatie in het laboratorium of in het voortraject tussen de plaats delict en het laboratorium sterk toe. Ten slotte is het gevaar groot dat er onjuiste conclusies worden verbonden aan een hit in de DNA-databank, zo houden K&E ons voor. Kort gezegd, de waarde van DNA-bewijs varieert van keihard tot boterzacht, zo zou men hun boodschap kunnen samenvatten. Op een aantal van hun kritiekpunten wordt hier gereageerd.³ De nadruk ligt daarbij op de kans op een menselijke fout en de consequenties die het optreden daarvan zou moeten hebben voor de rapportage.

MENSENWERK

DNA-onderzoek is mensenwerk. Hoewel de analyse steeds verder wordt geautomatiseerd en gerobotiseerd, blijven bij het forensische DNA-onderzoek (manuele) interventies door de onderzoeksmedewerkers noodzakelijk. En hoewel alle handelingen bij het DNA-onderzoek met de grootst mogelijke zorgvuldigheid worden uitgevoerd, zijn fouten in het forensisch DNA-onderzoek nooit volledig uit te sluiten. De wetenschap dat er bij het forensisch DNA-onderzoek altijd een mogelijkheid bestaat dat er ergens in de onderzoeksketen een fout kan optreden, is niet nieuw en vanaf de introductie van het DNA-onderzoek bekend. Dat besef heeft er mede toe geleid dat bij de wettelijke regeling van het DNA-onderzoek in Nederland⁴ de eis is neergelegd dat het forensisch DNA-onderzoek dient te worden uitgevoerd in een geaccrediteerd onderzoekslaboratorium. In een geaccrediteerde omgeving wordt volgens strikte protocollen en kwaliteitsnor-

men gewerkt, om de kans op fouten tijdens de analyse zo klein mogelijk te maken. De controlemechanismen in een geaccrediteerde omgeving dienen erop gericht te zijn eventuele fouten in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen. Daarbij gaat het dan om fouten die de instelling, i.c. het NFI, zelf constateert.

In het kader van dezelfde Nederlandse DNA-wet is in 1994 een nog veel verdergaande en potentieel effectievere maatregel genomen om fouten op te sporen die de verdachte kunnen belasten en die het NFI niet zelf ontdekt: het recht van de verdachte om een contra-expertise te laten uitvoeren door een tweede en onafhankelijk laboratorium. Het forensisch laboratorium voor DNA-onderzoek (FLDO) in Leiden heeft deze taak toegewezen verkregen. De resultaten van de contraonderzoeken door het FLDO geven inzicht in de meest ernstige fout die in de keten kan optreden: het DNA-spoor wordt ten onrechte met de verdachte geassocieerd, zonder dat de fout door het NFI wordt ontdekt.⁵ Uiteraard werkt dit vangnet alleen wanneer verdachten die door het DNA-onderzoek op het NFI ten onrechte als donor van sporen materiaal zijn aangemerkt daadwerkelijk een contraonderzoek aanvragen.

Het aantal officiële DNA-contraonderzoeken is laag en bedraagt tussen de tien en de twintig per jaar. Dit laag aantal doet vermoeden dat er kennelijk vertrouwen is in de resultaten van het NFI. De feiten bieden nog meer vertrouwen: sedert september 1994 zijn tot op heden (eind september 2006) geen

¹ Van Koppen & Elffers (2006).

² Zie bijvoorbeeld Thompson, Taroni & Aitken (2003) en in Nederland Broeders (2003, 2005), Sjerps & Kloosterman (2005).

³ Een behandeling van alle punten die voor discussie vatbaar zijn, zou hier te ver voeren. Hier zijn slechts in algemene zin gesteld dat K&E's opvat-

ting van de interpretatie van DNA-bewijs tegen de achtergrond van de relevante literatuur als weinig orthodox moet worden omschreven.

⁴ Wet DNA-onderzoek in strafzaken van 1 september 1994.

⁵ Ook een foutnegatief resultaat kan zeer ernstige gevolgen hebben: de verdachte wordt niet als

dader geïdentificeerd, het misdrijf blijft onopgelost en de dader maakt mogelijk nieuwe slachtoffers.

zaken aan het licht gekomen waarbij uit het contraonderzoek bleek dat de verkeerde persoon aan het spoor was gekoppeld door een fout bij het eerste DNA-onderzoek op het NFI.

VERWISSELING VAN MONSTERS

Een persoon aan de hand van een DNA-onderzoek ten onrechte aan een delictgerelateerd spoor verbinden, is een fatale fout. Zo'n fout kan ontstaan door verwisseling van referentiemonsters of van sporen, of door contaminatie van het sporenmateriaal.

Verwisseling van referentiemonsters van twee verdachten tijdens de DNA-analyse kan in theorie zelfs tot twee ernstige fouten leiden: de ene verdachte wordt ten onrechte uitgesloten (een foutnegatief resultaat) terwijl de tweede verdachte ten onrechte wordt geïncrimineerd (een foutpositief resultaat). Om verwisseling van referentiemonsters tot het vereiste absolute minimum te beperken worden referentiemonsters door het NFI in duplo getypeerd. Bij beide DNA-analyses wordt teruggegaan naar de oorspronkelijke verpakking met de unieke DNA-identiteitszegels die de wattenstokjes met wangslim van de te typeren personen bevat. Enkele malen per jaar wordt er een discrepantie geconstateerd tussen de resultaten van de eerste en de tweede analyse. In het geval van een discrepantie wordt de correcte type-ring verkregen van een derde en eventueel een vierde analyse. Dit type fouten ziet de aanvrager niet; voordat er in de zaak rapport wordt uitgebracht is de fout immers hersteld. Wel neemt het NFI dit soort fouten hoog op en houdt er een administratie van bij door middel van een zogenaamde incidentmelding. Vaak zal een geconstateerde fout leiden tot een aanpassing van de procedure om de kans op herhaling van dezelfde fout in de toekomst te verkleinen.

Ons zijn geen gevallen bekend waarbij verwisseling van referentiemonsters van verdachten heeft geleid tot onterechte veroordeling of inbewaringstelling. Verwacht mag worden dat verdachten die worden geconfronteerd met een voor hen onverwacht ongunstig resultaat, aan de bel zullen trekken en om een contraonderzoek vragen. Gevallen die mogelijk hebben geleid tot een

onterechte uitsluiting van een verdachte zullen veel moeilijker aan het licht te brengen zijn. Van verdachten en hun raadslieden kan in het geval van een onverwacht gunstig resultaat kwalijk verwacht worden dat zij dit zullen melden.

CONTAMINATIE

Contaminatie van sporen materiaal heeft daarentegen in enkele gevallen wel geleid tot laboratoriumfouten met grote consequenties. K&E bespreken in hun artikel één geval. Door laboratoriumcontaminatie werd het DNA van een bloedspoor met een lage concentratie van DNA gecontamineerd door DNA van een spermaspoor uit een andere zaak met een extreem hoge concentratie aan DNA. Dit fenomeen wordt ook wel *carry-over* ('overdracht') van DNA genoemd.

Bij twee monsters met een min of meer gelijke hoeveelheid DNA (bijvoorbeeld twee referentiemonsters of twee sporen met min of meer dezelfde concentratie van DNA) zal een geringe mate van *carry-over* in de meeste gevallen niet worden gedetecteerd en niet van invloed zijn op de betrouwbaarheid van de DNA-analyse. Om redenen van efficiency worden op het NFI de DNA-monsters batchgewijs onderzocht. Dit wil zeggen dat sporen van verschillende zaken in één analysegang worden geanalyseerd. Deze manier van werken is niet ongebruikelijk. De meeste buitenlandse forensische DNA-laboratoria werken volgens dit concept. Voorzichtigheid is evenwel geboden en DNA-profielen van monsters die op hetzelfde moment zijn onderzocht moeten worden gecontroleerd op de eventuele mogelijkheid van contaminatie. Het NFI doet dit door de DNA-profielen van verschillende zaken die in dezelfde analysegang zijn onderzocht te controleren op de mogelijkheid van contaminatie. Ook de rapporterende deskundige, die doorgaans niet zelf de analyse uitvoert, moet hierop bij de evaluatie van de DNA-profielen en bij het opmaken van het deskundigenrapport voortdurend alert zijn. Contaminatie tijdens de analyse wordt met enige regelmaat geconstateerd. Contaminaties vormen de meerderheid van de incidentmeldingen.

In de zaak die door K&E wordt aangehaald is de contaminatie helaas niet tijdig

opgespoord. Dat betreft het NFI zeer.⁶ K&E constateren terecht dat de mogelijkheden die er waren om de fout in een vroegtijdig stadium te ontdekken niet werden benut. Hierdoor werd het sporenmateriaal van twee zaken ten onrechte aan elkaar gekoppeld, waardoor een ernstige verdenking ontstond tegen een onschuldige verdachte die voor een eerder soortgelijk delict was veroordeeld.

Hoewel de zojuist geschetste gang van zaken uitzonderlijk is, staat de zaak niet alleen. Ook in de zaak van de 'Wreker van Zuuk' werd een spoor gecontamineerd, ditmaal door celmateriaal van een vrouwelijke NFI-laboratoriummedewerker. Om deze vorm van contaminatie op het spoor te komen beschikt het NFI, net als andere forensische DNA-laboratoria, over een zogenaamde eliminatiedatabank, waarin de profielen zijn opgenomen van de eigen medewerkers. Hoewel dit geval van contaminatie door vergelijking van het verkregen profiel met de eliminatiedatabank enige jaren eerder was vastgesteld, werd aanvankelijk verzuimd deze informatie aan de opdrachtgever te rapporteren. Daardoor ging justitie een tijdlang ten onrechte op zoek naar een vrouw. Dit leidde onder meer tot een bevolkingsonderzoek onder 55 vrouwen uit Zuuk, een onderzoek dat later nutteloos bleek.⁷

EEN MATCH IS NIET ALTIJD EEN MATCH

Als bij het DNA-onderzoek in een strafzaak wordt gerapporteerd dat het DNA-profiel van een biologisch spoor gelijk is aan het DNA-profiel van een verdachte zijn voor de gevonden overeenkomst ten minste de volgende verklaringen te geven:

1. het spoor is afkomstig van de verdachte;
2. het spoor is niet afkomstig van de verdachte maar van een persoon met hetzelfde DNA-profiel; de verdachte heeft toevallig hetzelfde profiel als de ware donor van het celmateriaal in het spoor;
3. er is sprake van een foutpositief resultaat:

het spoor is verwisseld of gecontamineerd en is niet afkomstig van de verdachte of van een persoon met hetzelfde profiel.⁸ K&E merken op dat deze laatste verklaring in de rapporten die DNA-deskundigen schrijven doorgaans onvermeld blijft. Daardoor geven die rapporten volgens K&E vaak een onjuist, sterk geflatteerd beeld van de waarde van het DNA-bewijs. In navolging van Thompson et al. (2003) wijzen beide auteurs er op dat juist bij volledige DNA-profielen, waarbij de kans op een toevalstreffer⁹ door de deskundigen van het NFI wordt gerapporteerd als kleiner dan 1 op een miljard, de kracht van het DNA-bewijs aanzienlijk minder sterk wordt wanneer de kans op een foutpositief resultaat als gevolg van een (laboratorium)fout niet langer buiten beschouwing wordt gelaten maar in de berekening van de 'matchkans' wordt verdisconteerd. Inderdaad geldt dat ook als we de kans op een foutpositief resultaat (onrealistisch?) laag inschatten, bijvoorbeeld 1 op 10.000, de (gerapporteerde) kans op een toevalstreffer van minder dan 1 op een miljard volstrekt in het niet valt. De kans op een foutpositief resultaat is in dit geval weliswaar ook relatief klein maar zoveel maal groter dan de kans op een toevalstreffer dat die laatste kans eigenlijk irrelevant is.¹⁰ Toch is dat de kans die wordt gerapporteerd en niet de nog steeds relatief kleine kans waarin de kans op een fout is verdisconteerd.

Vaak komt daar nog een denkfout bij. Dat is het misverstand dat als bijvoorbeeld 1 op de 10.000 analyses een foutpositief resultaat

zou opleveren, de kans dat een gerapporteerde match correct is 99,99%, of 9.999 op de 10.000, bedraagt. De kans dat er een match wordt gerapporteerd terwijl er in feite geen match is (in ons voorbeeld 1 op 10.000) is echter niet gelijk aan de kans waar het in een concrete zaak werkelijk om gaat: de kans dat twee profielen niet matchen terwijl dat wel wordt gerapporteerd.¹¹

Paradoxaal genoeg doet de kans op een laboratoriumfout minder afbreuk aan de bewijswaarde van een geconstateerde match wanneer het gaat om een onvolledig profiel dat sowieso al een geringere bewijskracht heeft. Naarmate de *random matchkans* groter is dan de kans op een laboratoriumfout heeft die laatste kans weer minder effect op de totale matchkans en wordt verdiscontering ervan in de bewijskracht van de match minder belangrijk.

De samenhang tussen de zeldzaamheid van het profiel – of die nu wordt uitgedrukt als de *random matchkans*, de kans op een toevalstreffer of de berekende frequentie van het profiel – enerzijds en de kans op een laboratoriumfout anderzijds is uitermate complex. Bovendien is iedere schatting van de kans op een *niet-ontdekte* laboratoriumfout – anders dan de schatting van de *random matchkans*, die op empirische gegevens is gebaseerd – in feite een slag in de lucht. In de Verenigde Staten is het niet ongebruikelijk forensisch deskundigen te vragen naar hun foutscore of naar die van de door hen gebruikte methode.¹² Een probleem daarmee is dat deskundigen in het beste geval

slechts inzicht kunnen geven in de fouten die ze zelf ontdekken en daarnaast mogelijk in de fouten die extern worden ontdekt, waaronder de resultaten van contra-expertise. De totale omvang van deze tweede categorie is echter niet goed bekend. Daarvoor is het NFI afhankelijk van de meldingsbereidheid van politie, OM en advocatuur. Indien geconstateerde fouten niet worden teruggemeld, kan het NFI daaruit uiteraard ook geen lering trekken. Het aantal fouten – in beide categorieën – dat niet wordt ontdekt is per definitie onbekend en niet zonder meer te relateren aan het aantal wel ontdekte fouten.

Dat er ondanks alle kwaliteitseisen af en toe fouten worden gemaakt, is onvermijdelijk. Dat ook een zeer geringe foutkans een sterk negatief effect kan hebben op de waarde van het DNA-bewijs, is eveneens duidelijk. Die wetenschap moet ons behoeden voor een onbegrensd vertrouwen in de DNA-analyse. Ook voor DNA-bewijs geldt dat de waarde ervan wordt bepaald door de omstandigheden van de zaak. Een hit van een spoor met een niet-verdachte persoon in de DNA-databank kan aanleiding zijn deze persoon aan een nader onderzoek te onderwerpen. De hit markeert het begin, niet het einde van het tactisch en technisch onderzoek.

6 Anders dan K&E stellen is de fout op 19 augustus 2005 overigens niet door het NFI ontkend. Wel leidde een voorlopig en informeel onderzoek naar aanleiding van naar later bleek onvolledige informatie van de heer Van Koppen toen tot een onjuiste voorlopige conclusie. De heer Van Koppen is daarbij uitdrukkelijk verzocht zo mogelijk meer informatie te verschaffen over de zaak om het verhaal verder te checken. Die informatie kwam in december 2005. Toen is de zaak onderzocht en bleek dat er inderdaad fouten waren gemaakt.

7 'Geknoei met DNA "wreker van Zuuk"', NRC Handelsblad, 14 april 2004.

8 Zoals K&E opmerken heeft verwisseling van de referentieprofielen van verdachte en slachtoffer hetzelfde foutpositieve resultaat.

9 Ook wel aangeduid als de *random match probability*, d.w.z. de kans dat een willekeurig gekozen niet-bloedverwant van de verdachte hetzelfde profiel heeft. Omdat de interpretatie van kansen vaak

moelijk blijkt, heeft het NFI besloten het gewicht van DNA-bewijs zo veel mogelijk te formuleren als de berekende frequentie van het profiel in de populatie waartoe de donor van het materiaal verondersteld wordt te behoren. Dit cijfer, dat een maat geeft voor de zeldzaamheid van het profiel, wordt door de deskundigen uiteraard niet uit de duim gezogen, zoals K&E stellen, maar is gebaseerd op de empirisch vastgestelde frequentie van de desbetreffende DNA-kenmerken in een referentiebestand.

10 Thompson et al. (2003) spreken in dit verband van de false positive fallacy. Ze doelen daarmee op het verschijnsel dat als de kans op een (correct-) positief resultaat in absolute zin klein is, ook een goede test veel meer fout-positieve dan correct-positieve resultaten zal opleveren. Dit effect treedt bijvoorbeeld op bij een HIV-test bij een persoon die niet tot een risicogroep behoort, bij een bevolkingsonderzoek naar borstkanker onder jonge

vrouwen of bij een periodieke gezondheidskeuring bij jonge mensen zonder klachten.

11 In de literatuur wordt deze omkering wel omschreven als de transposed conditional. In formulevorm: $P(R - M) \neq P(-M | R)$, waar P staat voor de kans, R voor een gerapporteerde match en -M voor 'de profielen zijn in werkelijkheid verschillend'. Voor een gedetailleerder behandeling zie Broeders (2003: 268-270).

12 Deze praktijk vloeit voort uit de Daubert beslissing: Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals Inc. (113 S.Ct. 2786 1993). Zie hiervoor bijvoorbeeld Broeders (2003).

13 Dat is ook de opvatting van de auteurs van standaardwerken op het gebied van de interpretatie van DNA-bewijs als Buckleton (2005) en Butler (2005).

14 www.forensischinstituut.nl.

VERDISCONTERING VAN FOUTSCORES

Verdiscontering van een noodzakelijkerwijs arbitrair gekozen foutkans bij de rapportage van afzonderlijke DNA-analyses, lijkt om bovenstaande redenen onverstandig.¹³ Wel dient het de lezer van het rapport duidelijk te zijn dat het DNA-bewijs op zichzelf, ondanks de extreem hoge zeldzaamheid van volledige DNA-profielen, altijd steun behoeft in ander bewijs. Dat geldt niet alleen voor de vraag naar de delictgerelateerdheid van het materiaal maar ook voor die naar de herkomst. Daarin voorzien hopelijk mede de *Essenties van forensisch DNA-onderzoek*, die sinds kort op de NFI-website¹⁴ zijn te vinden.

De les die uit de door K&E opgevoerde zaak voor de jurist is te leren is niet dat DNA-onderzoekers getallen uit hun duim zuigen of dat getuigenbewijs eigenlijk sterker is.¹⁵ DNA-onderzoek is niet onfeilbaar, het is geen panacee en voor de aanbidding van forensisch-technisch bewijs is in de forensische wetenschap geen plaats.

Dat dit besef geleidelijk aan doorbreekt blijkt misschien nog het beste uit de woorden van NOS-misdaadverslaggever Lex Runderkamp in het NOS-journaal van vrijdag 6 oktober 2006. Gevraagd naar het belang van de vondst van nieuw DNA in de Deventer moordzaak verzuchtte deze: 'Tja, het is een gevaarlijke tak van sport, de interpretatie van DNA-bewijs.' Dat is wel het minste dat de door K&E aangehaalde zaak bewijst.

DE WAARDE VAN EEN DATABASE MATCH¹⁶

In hun artikel illustreren K&E aan de hand van getallenvoorbeelden dat het aantal sporen dat door puur toeval zal matchen met een profiel uit de DNA-database toeneemt als deze database groeit. Wij zijn met K&E van mening dat een 'toevalsmatch' ook in Nederland geen denkbeeldige situatie is¹⁷. Hun bewering dat de waarde van het DNA-bewijs hierdoor afneemt willen wij echter nuanceren, op grond van de discussie die enige tijd geleden in de vakliteratuur gevoerd is en die naar ons oordeel tot een andere conclusie leidt.¹⁸ Deze discussie kent twee kampen. Kamp 1 beweert, net als K&E, dat de waarde van een DNA-match afneemt naarmate er meer personen in de database zitten. Kamp 2 beweert het tegenovergestelde: de waarde van de match neemt toe. Dit komt doordat er meer personen kunnen worden uitgesloten als donor van het spoor, namelijk alle niet-matchende personen in de database. Hoe meer personen worden uitgesloten, hoe sterker het DNA-bewijs, is de redenering. Je kunt ook aantonen dat de kans dat de matchende persoon de donor is van het spoor stijgt als het databestand groeit. Kamp 2 scherm bovendien met een zeer overtuigend gedachte-experiment. Stel je voor dat de database de profielen zou bevatten van alle mensen op aarde, en dat een vergelijking met het spoor één match oplevert. Volgens kamp 1 is de waarde van deze DNA-match praktisch nul, vanwege het enorme aantal vergelijkingen. Maar dan natuurlijk niet waar zijn. Immers, als alle mensen op aarde behalve één persoon zijn uitgesloten als donor, dan moet deze persoon de donor wel zijn. Kamp 2 heeft het dus bij het rechte

eind, is de conclusie van deze discussie.¹⁹ Toch voelt dat niet goed aan. Hoe kan het dat de bewijswaarde iets groter wordt terwijl tegelijkertijd het aantal toevalsmatches toeneemt? Om dit te begrijpen moeten we naar de zaak als geheel kijken. Als een verdachte gevonden wordt via een match in de DNA-database, dan is het mogelijk dat er helemaal geen andere belastende informatie tegen de verdachte gevonden wordt, of alleen ontlastende informatie zoals een alibi. Het bewijs tegen de verdachte bestaat dan eigenlijk alleen uit de DNA-match. Als een verdachte op een andere manier gevonden wordt dan via een match in de DNA-database, dan is er kennelijk wel andere belastende informatie tegen deze verdachte; hij is immers niet voor niets als verdachte aangemerkt. Het bewijs tegen de verdachte bestaat dan uit de DNA-match plus deze belastende informatie. K&E hebben dus gelijk als zij stellen dat een zaak met een DNA-database match met argusogen moet worden bekeken. Echter niet, zoals zij beweren, omdat de bewijswaarde van de DNA-match gedevalueerd zou zijn, maar omdat het mogelijk is dat er geen overige belastende informatie tegen de verdachte is. In dat geval is het heel wel denkbaar dat de verdachte niet de donor is van het spoor. De rechter moet de zaak dus als geheel beschouwen. Hoeveel belastende en ontlastende informatie is er naast de DNA-match? Hij hoeft de bewijswaarde van de DNA-match hierbij niet lager in te schatten omdat de verdachte gevonden is via de DNA-database. Van een paradox, zoals K&E het noemen, is dus helemaal geen sprake. De bewijswaarde van een DNA-match

als zodanig neemt niet af als er meer personen in het bestand worden opgenomen. Om zoveel mogelijk boeven te vangen moeten we dus wel degelijk zoveel mogelijk personen opnemen in het DNA-databestand. Bovendien, en dit wordt wel eens over het hoofd gezien, worden er in één klap een groot aantal onschuldige personen uitgesloten als potentiële donor. Dit is niet alleen heel efficiënt voor de politie, maar bespaart ook de "usual suspects", die via de database als donor worden uitgesloten een hoop ellende. Een nadelig effect van een grotere database waar K&E in dit artikel terecht op wijzen is de toename van het aantal "toevalsmatches". Wij zijn het volkomen met hen eens dat dit effect niet onderschat moet worden. Wordt de database echter echt groot, dan wordt ook de kans groot dat het profiel van de echte donor van het spoor in de database zit (de *base rate*), en dat dus naast de toevalsmatch nog een tweede match gevonden wordt, waardoor direct duidelijk is dat minstens één persoon niet de donor kan zijn. Bovendien kan in gevallen waarin de match wordt betwist een aanvullende DNA-analyse worden verricht die een ander deel van het DNA zichtbaar maakt (als het sporen materiaal dit althans toelaat). De niet-donor kan hiermee worden uitgesloten. De maatschappij zal dus een afweging moeten maken tussen de voordelige en de nadelige aspecten van een groeiende database²⁰: meer personen in de database betekent meer boeven vangen en meer onschuldigen uitsluiten als donor, maar ook meer toevalsmatches waardoor onschuldigen als verdachte worden aangemerkt.

Balding, D.J. (2005) *Weight-of-evidence for Forensic DNA profiles*, Wiley: Chichester UK.
 Broeders, A.P.A. (2003) *Op zoek naar de bron: over de grondslagen van de criminalistiek en de waarde van het forensisch bewijs*, Kluwer: Deventer.
 Broeders, A.P.A. (2005) Ontwikkelingen in de criminalistiek – van vingersporen tot DNA-profiel, van zekerheid naar waarschijnlijkheid, Boom Juridische uitgever: Den Haag.
 Buckleton, J. (2005) 'A Framework for Interpreting Evidence', in: Buckleton, J., Triggs, C.M. & Walsh, J. (red.) *Forensic DNA Evidence Interpretation*, CRC Press: Boca Raton, p. 27-63.
 Buckleton, J., Triggs, C.M. & Walsh, J. (red.) *Forensic DNA Evidence Interpretation*, CRC Press: Boca Raton.
 Butler, J.M. (2005) *Forensic DNA Typing*, Second Edition, Elsevier Academic Press: Londen.

Connors, E., Lundregan, T., Miller, N. & McEwan, T. (1996) *Convicted by Juries, Exonerated by Science: Case Studies in the Use of DNA Evidence to Establish Innocence after Trial*. National Institute of Justice: Alexandria VA.
 Kloosterman, A.D. (2001) 'Credibility of forensic DNA typing is driven by stringent quality standards', *Accred Quality Assurance* 6, p. 409-414.
 Koppen, P.J. van & H. Elffers (2006) 'De mythe van het DNA-bewijs', *Advocatenblad* 13, p. 607-618.
 Meester, R. & Sjerps, M. (2004) 'Why the effect of prior odds should accompany the likelihood ratio when reporting DNA evidence', *Law, Probability and Risk* 3, p. 51-62.
 Meulenbroek, A.J. (red.) (2006) *De essenties van forensisch DNA-onderzoek*, NFI: Den Haag. www.forensischinstituut.nl.
 Saks, M.J. & Koehler, J.J. (2005) 'The Coming Paradigm Shift in Forensic Identification Science' *Science* 309, p. 892-895.

Scheck, B., Neufeld, P. & Dwyer, J. (2000) *Actual Innocence: Five Days to Execution and Other Dispatches from the Wrongly Convicted*, Doubleday: New York.
 Sjerps, M.J. (2005) 'Een goede advocaat grijpt zijn kans! - Over het gebruik van statistiek en kansrekening in technisch bewijs', *Strafblad* 3(1), p. 98-102.
 Sjerps, M.J. & Kloosterman, A.D. (2005) 'De bewijswaarde van forensisch DNA-onderzoek', in: Sjerps, M.J. en Coster van Voorhout, J.A. (red.) *Het Onzekere Bewijs. Gebruik van statistiek en kansrekening in het strafrecht*, Kluwer: Deventer, p. 307-340.
 Thompson, W.C., Taroni, F. & Aitken, C.G.G. (2003) 'How the Probability of a False Positive Affects the Value of DNA Evidence', *Journal of Forensic Sciences* 48(1), p. 47-54.
 Wells, G.L., Small, M., Penrod, S., Malpass, R.S., Fulero, S.M. & Brimacombe, C.A.E. (1998) 'Eyewitness identification procedures: Recommendations for lineups and photospreads', *Law and Human Behavior* 23, p. 603-647.

NASCHRIFT: HET GEHEIM VAN HET NFI

prof. dr. P.J. van Koppen en prof. dr. H. Elffers

Het is verheugend om te lezen dat de NFI-coryfeeën Ton Broeders Ate Kloosterman en Marjan Sjerps het zo met ons eens zijn over de beperkingen van DNA-profielen. Het is ook goed dat zij ons nog eens vertellen welke methoden het NFI toepast om fouten te voorkomen, op te sporen en ervan te leren. Dat is belangrijk werk, zeker omdat zij het met ons eens zijn dat de kans op zulke fouten aanzienlijk groter is dan de kans op een onjuiste DNA-match *an sich* en zodoende die foutenkans de interpretatie van de sterkte van zo'n match als bewijsmiddel domineert.

De kans op laboratoriumfouten in de breedste zin van het woord – van fouten van de technische recherche, via missers bij het transport en contaminatie aan de laboratoriumtafel tot verschrijvingen in het deskundigenrapport – is zo belangrijk voor de waarde

van DNA-bewijs, dat wij daaruit in 'De mythe van DNA-bewijs' twee consequenties trokken. Die consequenties willen Broeders, Kloosterman en Sjerps jammer genoeg niet nemen.

De eerste is dat gegevens over geconstateerde fouten publiek behoren te zijn. Alle betrokkenen in het strafproces moeten weten hoe vaak men fouten heeft gevonden, wat daarvan de vermoedelijke oorzaak was en tot welke veranderingen in de procedures dat heeft geleid. Dat geldt niet alleen voor gevallen die naar buiten zijn gekomen, zoals de Wreker van Zuuk en de stadse-dorpse zaak die wij traceerden, maar ook voor fouten die het NFI in zijn normale bedrijfsproces zelf opspoorde en herstelt voordat er wordt gerapporteerd. Slechts dan kan een ieder die een rol speelt in een strafproces waarin DNA-onderzoek wordt ingebracht zich een oordeel vormen over de betekenis van dat bewijs.

Ook de tweede consequentie van de kans op laboratoriumfouten wil het NFI kennelijk niet nemen. 'Verdiscontering van noodzakelijkerwijs arbitrair gekozen foutkansen in de rapportage van DNA-analyses lijkt [...] onverstandig', stellen Broeders, Kloosterman en Sjerps. Zij willen strak vasthouden aan de traditionele kans van 1 op een miljard. Zij realiseren zich kennelijk niet dat die kans slechts een theoretisch berekende kans is, die weinig zegt over de waarde van een DNA-match in de praktijk. Daar spelen niet te onderschatten laboratoriumfouten en subjectieve keuzes van de technische recherche en de DNA-deskundige een dominante rol. De kansen daarop kunnen moeilijk worden gekwantificeerd.

Staan wij dan met lege handen? Nu nog wel, maar dat hoeft niet. In 'De mythe van DNA-bewijs' moesten wij wel met relatief arbitraire kansen op fouten rekenen, omdat het NFI (maar ook de technische recherche) de geconstateerde fouten zorgvuldig geheim houdt. Wij dringen erop aan dat het NFI voldoende gegevens publiceert zodat er geen sprake meer hoeft te zijn van arbitrair gekozen parameters, maar er een empirisch gefundeerde schatting van foutkansen in het algemeen mogelijk wordt. Dat is een plicht voor een instituut dat een onmisbare functie in het openbaar strafproces vervult. Wij zien reikhalzend uit naar het volgende jaarverslag van het NFI.

15 Getuigenbewijs is vooral ander bewijs. Wanneer Scheck et al (2000) spreken van DNA als openbaringsmachine bedoelen ze daarmee niet dat DNA-bewijs een wondermiddel is maar dat het een revolutie heeft ontketend in het denken over forensisch-technisch bewijs. Het kan zowel gebruikt worden om personen als donor te elimineren als om ze als impliceren; het geeft inzicht in de beperkingen van andere soorten bewijs, waaronder herkenning door getuigen, dactyloscopisch bewijs en forensisch haaronderzoek (Wells et al. 1998; Connors et al. 1996; Saks & Koehler 2005); het biedt een logisch model voor de interpretatie van bewijs;

en, niet in de laatste plaats, het gunt ons een vaak onthullende blik op de kwaliteit van het werk van politie, justitie en forensisch deskundigen.

16 Voor een match die gevonden wordt via een DNA-bevolkingsonderzoek geldt dezelfde redenering.

17 Zie Sjerps & Kloosterman (2005), Sjerps (2005), Meulenbroek (2006).

18 Zie onder andere Buckleton et al. (2005), Meester & Sjerps (2004).

19 Zie Balding (2005).

20 Bij deze afwegingen zullen, naast overwegingen van doelmatigheid, ook ethische en privacyaspecten een rol spelen.

'GEBLESSEERDE WERKNEMER NIET BUITENSPEL'

Collega Astrid Helstone stelt in haar artikel in *Advocatenblad* 2006-12, p. 562-564 dat werkgevers aan de bovenwettelijke aanvulling van het loon tijdens arbeidsongeschiktheid nadere voorwaarden kunnen stellen bij individuele arbeidsovereenkomst of bij CAO. Ik wil er op wijzen dat de kantonrechter te Tilburg (bij vonnis van 18 mei 2005, *JAR* 2006, nr. 77) heeft beslist dat ook zonder dat partijen nadere voorwaarden hebben gesteld, een vordering tot bovenwettelijke aanvulling kan worden afgewezen, namelijk op grond van strijd met de eisen van goed werknemerschap.

Er werd onder andere met de volgende feiten en omstandigheden rekening gehouden:

- het feit dat de werkgever de werknemer al eerder had gewaarschuwd;
- de omstandigheid dat rijden onder invloed op een motor een sterk gevaarzettend karakter draagt;
- de omstandigheid dat de wetgever het rijden onder invloed tot een strafbaar feit heeft gemaakt;
- de aanzienlijke kans dat in geval van een ongeluk de motorrijder kwetsuren zal oplopen die langdurige arbeidsongeschiktheid tot gevolg kunnen hebben.

Het gedrag van de werknemer buiten werktijd heeft dus ook zonder dat partijen hier nadere afspraken over hebben gemaakt, gevolgen voor de bovenwettelijke loonaanspraken.

Overigens is er op verzoek van cliënt geen hoger beroep tegen het vonnis ingesteld.

(Daniëlle Arens,
AdvocatenCollectief Tilburg)

BA
we
deelnem
bruise
Balie C

BANNING
nst alle
ers een
d Jonge
ongres!

BANNING supporter van het Jonge Balie Congres

Het Jonge Balie Congres is diep geworteld in de traditie van de Nederlandse advocatuur. Zo lang als het Congres bestaat wordt er gediscussieerd over het wetenschappelijke gehalte van het Congres, en daarop is de komende editie geen uitzondering. Het zwaartepunt van het Congres begint met de borrel op donderdag, en wij kunnen ons niet herinneren dat daarover ooit enige discussie heeft plaatsgevonden. En terecht. Het Congres biedt de mogelijkheid om je blik te verruimen en te zien wat er zich afspeelt in de advocatuur buiten ieders eigen kantoor en arrondissement. Precies datgene wat BANNING voor de ontwikkeling van ambitieuze advocaten als onmisbaar beschouwt.

www.banning.nl

BANNING
ADVOCATEN

Ordenieuws

Toetsen beroepsopleiding 10 november 2006

VOORJAARSCYCLUS 2006

(+ INHALERS):

10.30 - 12.30 uur Bestuursprocesrecht
13.30 - 14.30 uur Jaarrekeninglesen
15.00 - 16.00 uur Belastingrecht
16.30 - 17.30 uur Gedragsrecht
Alle toetsen worden afgenomen op basis van de meest recente wetteksten.

INSCHRIJVING

Stagiaires die in maart 2006 met de Beroepsopleiding zijn begonnen, hoeven zich niet op te geven. Inhalers/herkansers (stagiaires die vóór maart 2006 met de Beroepsopleiding zijn begonnen) dienen zich zo spoedig

mogelijk schriftelijk (tot twee weken vóór de toetsdatum) aan te melden bij de Nederlandse Orde van Advocaten, afdeling Opleiding, t.a.v. mevrouw C. van Rijn, faxnummer 070-335 35 34, e-mail: c.vanrijn@advocatenorde.nl. U ontvangt een schriftelijke bevestiging van inschrijving.

Wilt u bij inschrijving duidelijk het volgende vermelden:

- naam, voorletter(s) en geslacht
- het adres waar de bevestiging naar toegezonden moet worden
- uw cursuscode.

EXAMENGELD

Het examengeld voor het inhalen/herkansen van toetsen is door de Algemene Raad vastgesteld op € 65,- per toets. Ná de toetsdag ontvangt u een acceptgiro waarmee u het examengeld kunt overmaken.

TOETSLOCATIE

de Vechtse Banen in Utrecht

INFORMATIE

Nederlandse Orde van Advocaten, afdeling Opleiding (telefoon: 070 - 335 35 55 tussen 09.00 – 12.00 uur)

(Secretariaat Examencommissie)

Cursusonderdeel Belastingrecht naar VSO

Per voorjaarscyclus 2007 zal het cursusonderdeel Belastingrecht doorzakken naar de Voortgezette Stagiaire Opleiding. Stagiaires die starten vanaf de voorjaarscyclus 2007 hoeven geen onderwijs meer te volgen en ook geen toetsen af te leggen in het onderdeel Belastingrecht.

Dit betekent dat iedere stagiaire die met de Beroepsopleiding is gestart vóór de voorjaarscyclus 2007 (dus tot en met de najaarscyclus 2006) nog het onderwijs dient te volgen én

de toets in dit onderdeel met goed gevolg dient af te leggen. Dit is óók het geval als het onderwijs ingehaald moet worden óf de toets herkanst dient te worden.

Voor de inhalers van het onderwijs zal na de najaarscyclus 2006 een zogenoemde 'bezemklas' worden georganiseerd. Voor de herkansers zal een extra toets tegelijkertijd met andere toetsrondes worden georganiseerd. De laatste reguliere toetsronde is 13 april 2007. De eerste extra ronde is 29 juni 2007. Indien

nodig zal daarna voor de (volgende ronde van) herkansers ook nog een daaropvolgende toets georganiseerd worden.

Inhalers en herkansers wordt gevraagd zo spoedig mogelijk van een inhaalmogelijkheid of herkansingsmogelijkheid gebruik te maken. Voor meer informatie: Carola van Rijn, medewerker Beroepsopleiding van de Nederlandse Orde van Advocaten, 070 - 335 35 79 of c.vanrijn@advocatenorde.nl

Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding

Per 1 januari 2005 kunnen de door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

VOORTGEZETTE STAGIAIRE OPLEIDING

SCHRIJFVAARDIGHEID

Strategisch schrijven

03-11-2006 09:15 - 16:30

10-11-2006 09:15 - 16:30

Plaats Amsterdam

Doelgroep VSO/PO

Niveau * Actualiteiten
Instelling VU Law Academy,
tel. 020-5986255
Docent(en) drs. M. Furth
Cursusprijs
VSO € 625 geen BTW
PO € 750 geen BTW

Opleidingspunten

– Juridisch
10 Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10 Totaal

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

* Basisniveau (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).

** Verdiepingsniveau (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

*** Specialisatieniveau (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

PERMANENTE OPLEIDING

AMBTENARENRECHT

Introductie ambtenarenrecht

06-12-2006 10:15 - 20:00

07-12-2006 09:00 - 17:00

Plaats Zutphen

Doelgroep PO

Niveau *

Instelling Studiecentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300

Docent(en) mr. H.C. Naves, mr. P.J.

Schaap, mr. M. Schoonhoven, mr. P.

Vriezen

Cursusprijs € 890 geen BTW

Opleidingspunten

12 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

12 Totaal

FISCAAL RECHT

De Essentie van de Wet

op het financieel toezicht

16-11-2006 10:00 - 16:00

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau * Actualiteiten

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink,

mr. E.P.M. Joosen, prof. mr. G.T.M.J.

Raaijmakers, prof. mr. R.P. Raas, prof. dr.

D. Schoenmaker

Cursusprijs € 695 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

ONDERNEMINGSRECHT

De nieuwe macht van de kapitaalverschaffer

17-11-2006 14:00 - 22:00

18-11-2006 09:00 - 13:30

Plaats Groningen

Doelgroep PO

Niveau ***

Instelling Instituut voor

Ondernemingsrecht,

tel. 050-3635607

Docent(en) prof. mr. drs. H. Beckman, mr.

B. Bier, prof. mr. M.W. den Boogert, mr.

C.E. Honée, mr. H.L. Kaemingk, prof. mr.

M.J. Kroeze, prof. mr. L. Timmerman, prof.

mr. A.F. Verdam, prof. mr. J.B. Wezeman,

prof. mr. J.W. Winter

Cursusprijs € 295 inclusief BTW

Opleidingspunten

07 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

07 Totaal

Actualiteiten Ondernemingsrecht

12-12-2006 13:00 - 17:45

Plaats Tilburg

Doelgroep PO

Niveau * Actualiteiten

Instelling Juridisch PAO- en

Congresbureau UVt,

tel. 013-4662139

Docent(en) mr. L.L.M. Prinsen, prof. mr.

M.J.G.C. Raaijmakers, mr. G.J.H. van der

Sangen

Cursusprijs € 400 geen BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

ONROERENDGOEDRECHT

Lustrumcongres Grootstedelijke

gebiedsontwikkeling

10-11-2006 13:15 - 17:30

Plaats Utrecht

Doelgroep PO

Niveau ***

Instelling Vereniging voor Vastgoed

Juristen,

tel. 030-2121667

Docent(en) mr. J.F. de Groot, mr. J.

Hoekstra, mr. P. Kerkhoffs, mr. T.E.P.A.

Lam, mr. H.W. Langebeek, nog niet

bekend

Cursusprijs € 75 inclusief BTW

Opleidingspunten

03 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

03 Totaal

OVERIGE RECHTSGEBIEDEN

Cursus Pensioen voor Advocaten

15-11-2006 10:30 - 17:00

Plaats Nieuwegein

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Akkermans & Partners

Cognitief,

tel. 013-5427400

Docent(en) mr. B.F.M. Evers, mr. H.M.J.

van den Hurk, mr. F.H.M. Reuling

Cursusprijs € 1.260 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Cursus Pensioen voor Advocaten

22-11-2006 10:30 - 17:00

Plaats Nieuwegein

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Akkermans & Partners

Cognitief,

tel. 013-5427400

Docent(en) mr. B.F.M. Evers, mr. H.M.J.

van den Hurk, mr. F.H.M. Reuling

Cursusprijs € 1.260 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Cursus Pensioen voor Advocaten

28-11-2006 10:30 - 17:00

Plaats Nieuwegein

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Akkermans & Partners

Cognitief,

tel. 013-5427400

Docent(en) mr. B.F.M. Evers, mr. H.M.J.

van den Hurk, mr. F.H.M. Reuling

Cursusprijs € 1.260 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Gegevensuitwisseling en privacy

14-12-2006 10:00 - 17:00

Plaats Amstelveen

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415745

Docent(en) drs. R.S. Debets MBA, mr.

C.W.J.M. Ebbers, mr. H. Gardeniers, mr.

P.J.D.J. Muijen, drs. A.M.P. Regout, Z.

Titulaar, mr. H.H. de Vries

Cursusprijs € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Masterclass Fiscale aspecten

van (echt)scheiding

23-11-2006 09:30 - 16:30

Plaats Utrecht

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Belastingacademie,

tel. 070-3198910

Docent(en) mr. F. van den Barselaar, mr.

P.F.H. Weishaupt

Cursusprijs € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

RUIMTELIJKE- ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

De nieuwe Wro en Grondexploitatiewet in aantocht!

12-12-2006 13:00 - 17:15

Plaats Utrecht

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) ir. I. Faber, mr. dr. A.G.A.

Nijmeijer, mr. S.M. van Velsen, dr. J.W.

van Zundert

Cursusprijs € 495 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

STRAF(PROCES)RECHT

Dubieuze Zaken

28-11-2006 13:00 - 18:00

Plaats Tilburg

Doelgroep PO

Niveau *

Instelling Juridisch PAO- en

Congresbureau UVt,

tel. 013-4662139

Docent(en) mr. T.H. Hiddema, dr. H.

Kaptein, prof. mr. G.J. Knoops, mr. A.

Moszkowicz, mr. G. Spong, P.R. de Vries

Cursusprijs € 150 geen BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Verdieping Jeugdstrafrecht

29-11-2006 09:30 - 17:30

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling PAO Eggens Instituut UvA,

tel. 020-5253407

Docent(en) prof. mr. R.A.R. Bullens, mr.

C.J.M. Goes, mr. H.W.J. de Groot, E. van

Tilborg, mr. M.E. van Zutphen

Cursusprijs € 360 geen BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

VREEMDELINGENRECHT

Actualiteiten Vluchtelingenrecht

27-11-2006 09:00 - 17:00

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling VU Law Academy,

tel. 020-5986255

Docent(en) mr. drs. H. Battjes, prof. mr.

T.P. Spijkerboer, mr. S.K. van Walsum

Cursusprijs € 395 geen BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

SCHRIJFVAARDIGHEID

Strategisch schrijven

03-11-2006 09:15 - 16:30

10-11-2006 09:15 - 16:30

Plaats Amsterdam

Doelgroep VSO/PO

Niveau * Actualiteiten

Instelling VU Law Academy,

tel. 020-5986255

Docent(en) drs. M. Furth

Cursusprijs

VSO € 625 geen BTW

PO € 750 geen BTW

Opleidingspunten

– Juridisch

10 Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

ALGEMEEN MANAGEMENT

Capita Selecta Praktijkvoering Advocatuur

tel. 030-6920044
Docent(en) Deskundige docenten
Cursusprijs € 2.750 exclusief BTW
Opleidingspunten
– Juridisch
– Beroepsvaardigheden
10 Management/Organisatie
10 Totaal

OVERIGE MANAGEMENT/ ORGANISATIE

CICERO - IT SEMINAR

10-11-2006 09:30 - 13:30
Plaats Woerden
Doelgroep PO

Niveau *
Instelling Automatisering Service Groep
Multitasking BV,
tel. 0172-614489
Docent(en) R.W. Smit
Cursusprijs n.n.b.
Opleidingspunten
– Juridisch
– Beroepsvaardigheden
02 Management/Organisatie
02 Totaal

Customer Relationship Management

in de advocatuur
22-11-2006 13:30 - 16:45
Plaats Utrecht

Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) S. Jongedijk, mr. E. Kalis, mr.
J. Quant, mr. G. Tanja
Cursusprijs € 295 geen BTW
Opleidingspunten
– Juridisch
– Beroepsvaardigheden
03 Management/Organisatie
03 Totaal

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR:

Achterberg, mr. J.A., Fred. Roeskestraat
100 (1076 ED) postbus 71170 (1008
BD) Amsterdam, tel. 020-5785785, fax
020-5785800, e-mail jorrit.achterberg@
loyensloeff.com
Akkermans, mw. mr. K.A.M., Burgemeester
Roelenweg 11 (8021 EV) postbus 600 (8000
AP) Zwolle, tel. 038-4259200, fax 038-
4259252, e-mail info@nysingh.nl
Bakhuizen, mr. A.G.C., Goudkade 16 (2802
AA) postbus 56 (2800 AB) Gouda, tel. 0182-
591400, fax 0182-517991
Ben-Saddek, mr. F., Hilleliet 142-a (3074
KE) postbus 52010 (3007 LA) Rotterdam, tel.
010-2151311, fax 010-4864564, e-mail info@
kosedurdu.nl
Berenschot, mw. mr. W., Stationstraat 41
(5038 EC) postbus 772 (5000 AT) Tilburg,
tel. 013-5838200, fax 013-5432763, e-mail
w.berenschot@mannaerts-appels.nl

Berg, mr. A.C. van den, Lage Mossen 7 (4822
NJ) postbus 3115 (4800 DC) Breda, tel. 076-
5490590, fax 076-5490591, e-mail info@
lawton.nl
Bonnes, mw. mr. L.G., Pantheon 25 (7500
AC) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel.
053-4804294, fax 053-4804298, e-mail
lgbonnes@kienhuishoving.nl
Boogaard, mr. R.J., Fred. Roeskestraat
100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD)
Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 020-
5785800, e-mail roderik.boogaard@
loyensloeff.com
Bouman, mw. mr. M., Beukenlaan 46 (5651
CD) postbus 63 (5600 AB) Eindhoven, tel.
040-2380647, fax 040-2380652, e-mail
m.bouman@hollapoelman.nl
Bouts, mw. mr. P.A.D.M., Claude Debussylaan
54 (1082 MD) postbus 2720 (1000 CS)
Amsterdam, tel. 020-5517501, fax 020-
6267949, e-mail petra.bouts@bakernet.com
Borsch, mw. mr. J., Hoofdweg 288 (9765 CN)
Paterswolde, postbus 36 (9765 ZG) Eelde,

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

tel. 050-3110808, fax 050-3117500, e-mail
j.borsch@haarsma-advocaten.nl
Briaire, mw. mr. J.A.B.G., Bergerstraat 204
(6226 NA) postbus 1750 (6201 BT) Maastricht,
tel. 043-3626655, fax 043-3626562, e-mail
briaire@boelszanders.nl
Burger, mr. L.M., Hooistraat 7 (2514 BM)
postbus 85532 (2508 CE) Den Haag, tel. 070-
3648102, fax 070-3617847, e-mail l.burger@
capra.nl
Burger, mr. R.M., Baden Powellweg 263 (1069
LH) postbus 75966 (1070 AZ) Amsterdam,
tel. 020-6766060, fax 020-6645495, e-mail
legal@williams-advocaten.nl
Buys, mw. mr. C.A., Strawinskylaan
2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP)
Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-
5460713, e-mail celine.buys@stibbe.com
Bijleveld, mw. mr. M., Angelsloerdijk 29-b
(7822 HK) postbus 211 (7800 AE) Emmen, tel.
0591-610880, fax 0591-610040, e-mail info@
buismanadvocaten.nl
Coch, mw. mr. C.J.M., Wilhelminasingel
77 (6221 BG) postbus 3021 (6202
NA) Maastricht, tel. 043-3215929,
fax 043-3251494, e-mail c.coch@
kerckhoffsadvocaten.nl
Colenbrander, mr. R.J., Amstelplein 1 (1096
HA) postbus 94142 (1090 GC) Amsterdam,
tel. 020-4629300, fax 020-4629333, e-mail
rutger.colenbrander@nortonrose.com
Dalen, mw. mr. S.M.M. van, Hoofdstraat 84
(5481 AH) postbus 10 (5480 AA) Schijndel,
tel. 0413-266069, fax 073-5478585
Elzinga, mr. R.E., St. Canisiusweg 19-f (6511
TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel.
024-3810810, fax 024-3810820, e-mail info@
hogeveenbroekadvocaten.nl
Evers, mr. M., Flight Forum 1 (5657 DA)
postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-
2345600, fax 040-2345620, e-mail info@
akd.nl

Bernard, mr. B.S. Zwolle 26-08-2006
Beusmans, mr. B.A. Amsterdam 31-08-2006
Blok, mr. P.H. Amsterdam 01-08-2006
Borgart, mw. mr. C.C. New York/US 01-10-
2006
Brouwers, mw. mr. B.A.R. Oosterhout 01-08-
2006
Buck-Hartman, mw. mr. M.J. de Almelo 01-
08-2006
Cancian-van Ballegooijen, mw. mr. N.
Amsterdam 01-10-2006
Caspers, mr. R. Haarlem 01-09-2006
Dammingh, mr. J.J. Nijmegen 15-08-2006
Diels, mr. J.J. Den Haag 14-08-2006
Dohmen, mr. C.J.H. Utrecht 31-07-2006
Eck, mw. mr. A. van Amsterdam 01-10-2006
Esmeijer, mr. A.P.W. Utrecht 25-07-2006
Estourgie, mr. P.E.L. Amsterdam 25-07-2006
Feenstra, mw. mr. M. Amsterdam 01-08-2006
Flinterman, mr. A.P. Utrecht 12-08-2006
Frankfort, mr. R. Amsterdam 01-09-2006
Gassler, mw. mr. V.A.J. Den Haag 21-07-2006
Groen, mw. mr. C.J.P.M. de Utrecht 01-09-2006
Grootveld, mr. H.C. Den Haag 31-08-2006
Hamaker, mr. L. Deventer 19-09-2006
Hart, mr. J.S. 't Rotterdam 11-09-2006
Hekesen-van Bruggen, mw. mr. G. van
Amsterdam 01-10-2006
Hendriks, mr. M. Nijmegen 01-09-2006
Hendrix, mw. mr. L.G.J. Amsterdam 04-08-
2006
Hermans, mr. K. Amsterdam 01-08-2006
Hermens, mr. S.W.T.R. Almere 24-07-2006
Heijden-Wijnen, mw. mr. P.R. van der
Oosterhout NB 01-07-2006
Hogendoorn, mr. J.L.P. Hilversum 01-08-2006
Hoogendijk, mr. G.H.B. Leeuwarden 25-08-
2006
Hoogerwerf, mr. ir. R.P.M. Alphen a/d Rijn
01-08-2006
Huisman-van Essen, mw. mr. E.D. Den Haag
01-04-2006
Kampstra, mw. mr. E.M. Groningen 14-08-
2006
Karsdorp, mw. mr. L.F.A. Amsterdam 01-06-
2006
Keuzenkamp, mr. R. Best 01-08-2006
Kok, mw. mr. J. Kampen 02-10-2006
Krens, mr. E. Den Haag 01-09-2006
Lamsvelt, mr. F.G.A. Amsterdam 30-09-2006
Lange, mr. F.C.O. de Amsterdam 01-10-2006
Langenberg, mw. mr. W.E. van de Amsterdam
01-08-2006
Lanslots, mw. mr. P. Tilburg 31-08-2006

Het Bureau van de Orde

ONDERWERP

Algemene informatie
(w.o. Advocatenpaspoort)
N.a.w.-gegevens advocatuur
Auditbureau (kwaliteitszorg)
Centrale Controle Verordeningen
Landelijke financiële bijdrage
Communicatie (brochures, Vademecum)
BalieNet-certificaten
Overige (praktijk)vragen van advocaten

TELEFOONNUMMER

070 - 335 35 35
070 - 335 35 29
070 - 335 35 71 / 82
070 - 335 35 26
070 - 335 35 23
070 - 335 35 52
070 - 335 35 71 / 86
070 - 335 35 71 / 86

E-MAILADRES

info@advocatenorde.nl
info@barbeheer.nl
audit@advocatenorde.nl
ccv@advocatenorde.nl
finorg@advocatenorde.nl
pr@advocatenorde.nl
certificaat@advocatenorde.nl
helpdesk@advocatenorde.nl

Opleiding

- Beroepsopleiding (BO) 070 - 335 35 55 opl@advocatenorde.nl
(vragen van stagiaires inzake BO)(09.00-12.00 uur)
- Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO) 070 - 335 35 58 / 78 vso-po@advocatenorde.nl
(vragen van stagiaires inzake VSO en erkende opleidingsinstellingen)
- Permanente Opleiding (PO) 070 - 335 35 58 / 78 vso-po@advocatenorde.nl
(vragen van erkende opleidingsinstellingen en advocaten inzake PO-punten)
- Permanente Opleiding (PO) 070 - 335 35 41 / 89 jz@advocatenorde.nl
(onthefingen PO)
- Vrijstellingen BO en VSO 070 - 335 35 41 / 89 jz@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

PRAKTIJK NEERGELEGD

Baardewijk, mw. mr. J.M. van Alphen a/d Rijn
16-08-2006
Baltussen, mw. mr. M.F. Zoetermeer 01-07-
2006
Balvers, mw. mr. S. Nijmegen 09-08-2006
Beers, mw. mr. L.J.E. Leiden 31-07-2006
Beld, mw. mr. M.C.G. van den Rotterdam
01-08-2006
Bergsma, mw. mr. C.L.M.J. Amsterdam 01-
09-2006

Laurensen, mw. mr. C.J.T.M. Uden 02-10-2006
Licht, mw. mr. E.N.F. Den Haag 15-08-2006
Meer, mw. mr. C.L. van Den Haag 15-08-2006
Modderman, mw. mr. P.A.C. Maarssen 01-09-2006
Mol, mr. F.A. Den Haag 01-05-2006
Movig, mr. L.B.J. Den Helder 29-09-2006
Muller, mr. A. Amsterdam 01-08-2006
Müller, mr. J.H. Amsterdam 31-08-2006
Mussaens, mr. R.M. Utrecht 01-08-2006
Nauta, mw. mr. M. Amsterdam 01-08-2006
Nhass, mw. mr. S. Utrecht 14-08-2006
Nijs, mr. R. de Zoetermeer 01-08-2006
Pathuis, mw. mr. N.B.M. Vleuten 01-10-2006
Piechocki, mw. mr. D.J.G. Alkmaar 01-09-2006
Platteeuw, mw. mr. V. Amsterdam 04-07-2006
Preenen, mw. mr. S.J.S. Amsterdam 01-10-2006
Quay-Berton, mw. mr. B.J. de Zoetermeer 31-08-2006
Raymakers-de Koning, mw. mr. W.J. Utrecht 22-08-2006
Renssen, mw. mr. B. Utrecht 24-08-2006
Sanders, mr. J.W.R. Den Haag 25-08-2006
Sieben, mr. G.A.M. Eindhoven 01-08-2006
Smaling, mw. mr. J.M.F. Amsterdam 01-07-2006
Smeltekop, mr. H.W.J. Amsterdam 25-08-2006
Solkema, mr. S. van Amsterdam 28-07-2006
Stegge-Heupink, mw. mr. L.A.M. aan de Zevenaar 20-09-2006
Sterneberg, mr. A.M. Amsterdam 08-09-2006
Stienstra, mw. mr. E.C. Rotterdam 01-08-2006
Veldhuis, mw. mr. G.E. Wierden 01-09-2006
Vermeulen, mr. G.G. Almelo 01-07-2006
Verouden, mw. mr. M. Spijkenisse 01-08-2006

Vissers, mw. mr. drs. C. Rotterdam 01-09-2006
Vlooten, mw. mr. C. van Berkel-Enschot 01-06-2006
Vreugdenhil, mr. J.C. Amsterdam 01-06-2006
Vries, mr. C.M. de Nieuwegein 01-10-2006
Waele, mw. mr. C.M.W. de Amsterdam 31-07-2006
Weijenberg, mw. mr. A.M.W.R. van de Den Bosch 15-08-2006
Winter-Kramer Glijnis, mw. mr. N. Noordwijk 01-09-2006
Wittich-Schmidt, mw. mr. N. Almelo 28-08-2006

KANTOORVERPLAATSING

Bakker, mr. H.L. (Breda): Mathenesserlaan 214 (3021 HM) Rotterdam, tel. 010-4777755, fax 010-4780909, e-mail bakker@avinci.nl
Bank, mw. mr. P.E.M. (Leiden): Arthur van Schendelstraat 650 (3511 MJ) postbus 2845 (3500 GV) Utrecht, tel. 088-7971306, fax 088-7971028, e-mail p.e.m.bank@cdr.rws.minvenw.nl
Bartels, mr. P.M.: Keizersgracht 618-bg (1017 ER) Amsterdam, tel. 020-6620401, fax 020-6768912
Bos, mw. mr. S.E. (Amsterdam): Boompjes 40 (3011 XB) postbus 445 (3000 AK) Rotterdam, tel. 010-7104661, fax 010-7104666, e-mail suzanne.bos@dlapiper.com
Bruin, mr. K. de (Amsterdam): Lange Noordstraat 60 (4331 CE) postbus 87 (4330 AB) Middelburg, tel. 0118-651553, fax 0118-651554, e-mail koen@coordinator.nl
Friedman, mr. M.I.: Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB)

Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail amsterdam@debrauw.com
Hansen, mr. A.C.: Mathenesserlaan 214 (3021 HM) Rotterdam, tel. 010-4777755, fax 010-4780909, e-mail hansen@avinci.nl
Heideman, mr. F.J. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail frank.heideman@debrauw.com
Helmers, mw. mr. M.M.: Emmalaan 35 (3581 HP) postbus 13028 (3507 LA) Utrecht, tel. 030-2368877, fax 030-2314466, e-mail info@melchersadvocaten.nl
Heijen, mr. H.J.G.: Keizersgracht 618-bg (1017 ER) Amsterdam, tel. 020-6620401, fax 020-6768912, e-mail advocaat@heijen.com
Konings, mr. K.: van Ketwich Verschuurlaan 98 (9721 SW) postbus 96 (9700 AB) Groningen, tel. 050-5206520, fax 050-5206599, e-mail info@dorhout.nl
Krouwel, mw. mr. M. (Naaldwijk): Mozartlaan 4850 (2742 BN) postbus 141 (2740 AC) Waddinxveen, tel. 0182-303111, fax 0182-303113, e-mail info@vandelftadvocaten.nl
Lange, mw. mr. M.H. de (Brielle): Westhavenplaats 40-b (3131 BT) Vlaardingen, tel. 010-4600124, e-mail mhdeldange@bdladvocaten.nl
Lisman, mw. mr. H.E.C.: Burg. van Karnebeeklaan 19 (2585 BA) postbus 85850 (2508 CN) Den Haag, tel. 070-3547054, fax 070-3501024, e-mail lisman@dvdw.nl
Metselaar, mw. mr. M. (Rotterdam): Westerdoksdijk 40 (1013 AE) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail mail@blenheim.nl

Pieters, mr. M.W.: Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419837, fax 020-5419953
Stevens, mr. R.G.Ch.: Keizersgracht 618-bg (1017 ER) Amsterdam, tel. 020-6620401, fax 020-6768912, e-mail r.stevens@elcanet.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

AVINCI advocaten (mrs. H.L. Bakker en A.C. Hansen) Mathenesserlaan 214 (3021 HM) Rotterdam, tel. 010-4777755, fax 010-4780909
Stevens en Heijen Advocaten (mrs. R.G.Ch. Stevens, H.J.G. Heijen en P.M. Bartels) Keizersgracht 618-bg (1017 ER) Amsterdam, tel. 020-6620401, fax 020-6768912

BEZOEKADRES/POSTBUS/TEL./FAX/E-MAIL

Heitmann von Meding Advocaten & Rechtsanwäkte (Amsterdam): Postbus 75314 (1070 AH) Amsterdam
Witte & Partners te Utrecht: Europalaan 40 (3526 KS) Utrecht

RECTIFICATIE

In *Advocatenblad* nummer 13 (2006) is onder het kopje 'praktijk neergelegd' abusievelijk vermeld: **dhr. mr. J.M. van Papenrecht**. De Rechtbank Utrecht heeft deze fout inmiddels hersteld en **dhr. J.M. van Papenrecht** wederom ingeschreven als advocaat en procureur.

Uitspraken geschillencommissie

GESCHILLENCOMMISSIE
ADVOCATUUR

MATIGING DECLARATIE, OMVANG GESCHIL

Geschillencommissie Advocatuur

Arbitraal vonnis d.d. 9 januari 2006 (ADV05 0032)

(mrs. Van der Groen, Van den Bercken en Lemmens)

Gelet op het gebruikelijke uurtarief voor een beginnend advocaat vindt de commissie termen om de declaratie, waarin voornamelijk werkzaamheden van een beginnend advocaat zijn verantwoord, en die gebaseerd is op een hoger tarief dan het voor stagiaires gebruikelijke, te matigen.

Feiten

De advocaat vordert betaling van openstaande declaraties ten belope van € 5.342,86. De cliënt meent dat de toegevoegde waarde van de advocaat in kwestie gering is geweest en diens werkzaamheden vooral bestonden uit 'veredelde secretaressewerkzaamheden' in die zin dat

De uitspraak is bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam. De bewerking houdt in dat sommige details zijn weggelaten en andere gewijzigd, en ook her en der enige uitweidingen - in het bijzonder waar het gaat om het weergeven van het standpunt van de cliënt of de advocaat - zijn weggelaten.

de processtukken voor het overgrote deel ontleend waren aan brieven van de cliënt zelf. Ook ontbrak het aan overleg terwijl daarnaast sprake zou zijn geweest van gebrekkige dossierkennis.

Nader toegespitst blijkt de cliënt vooral bezwaar te hebben tegen het totaal aantal studie-uren dat op de specificaties is vermeld, naar berekening van de advocaat overigens 42 minuten. De zaak zelf, zo blijkt, heeft betrekking op een vordering op de cliënt ten belope van NLG 700.000, terwijl uiteindelijk is geschikt op een bedrag van minder dan NLG 200.000.

Voor de volledigheid zij vermeld dat de Geschillencommissie bij arbitraal tussenvonnis van 11 oktober 2005 zich onbevoegd had verklaard om van een vordering tot schadevergoeding, aanhangig gemaakt door de cliënt, ten belope van € 10.000 kennis te nemen. Het daarop betrekking hebbende hokje op het door partijen ondertekende aan-

vraagformulier was niet aangekruist en de schadevergoeding was eerst aan de orde gekomen doordat cliënt op het vervolgens door de Geschillencommissie ingezonden vragenformulier melding had gemaakt van de vordering tot schadevergoeding.

Beoordeling van het geschil

Gelet op met name de uitlatingen van de cliënt naar aanleiding van het concept conclusie van antwoord en het hernieuwd uitgesproken vertrouwen voorafgaand aan de tweede comparitie van partijen is de commissie van oordeel dat de cliënt niet aannemelijk heeft weten te maken dat hij gedurende deze periode onvoldoende vertrouwen in de advocaat heeft gehad en daarmee met reden ontevreden zou kunnen zijn. De commissie merkt daarbij op dat de klachten van de cliënt over de kwaliteit van de dienstverlening bovendien deels strijdig zijn met de stellingen die hij – ook ter zitting – richting de commissie heeft kenbaar gemaakt over de eisen die de cliënt aan de dienstverlening stelde.

Voor zover sprake geweest kan zijn van onvoldoende presteren van de advocaat na voornoemde periode is de commissie van oordeel dat dit onvoldoende feitelijk is onderbouwd mede gelet op het gemotiveerde verweer van de advocaat. Hierbij kan overigens de vraag worden gesteld welk effect dit – indien zou worden uitgegaan van de juistheid van deze stelling – heeft gehad op de uitkomst van de procedure c.q. de schikking. In zoverre zijn de klachten van de cliënt ongegrond.

Niettegenstaande het vorenstaande komt de commissie het door de advocaat toentertijd gehanteerde uurtarief van € 180 exclusief BTW en kantoorkosten bovenmatig voor gelet op het meer gebruikelijke uurtarief voor een stagiair/beginnend advocaat, die het in de regel aan parate kennis en ervaring ontbreekt waardoor in doorsnee – zoals ook blijkt uit de overgelegde specificaties in de onderhavige kwestie het geval is geweest – ruim tijd besteed wordt aan het bestuderen en opstellen van stukken. De commissie is van oordeel dat de advocaat in die zin niet heeft gehandeld zoals van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat mag worden verwacht.

Ofschoon de commissie niet tot enige vaststelling van de door de cliënt gestelde kwaliteit kan komen, ziet de commissie hierin aanleiding de openstaande declaratie naar redelijkheid en billijkheid te vermindern en de totale resterende betalingsverplichting van de cliënt vast te stellen op een bedrag van € 2.406,46 inclusief BTW en kantoorkosten.

Uit het vorenstaande volgt dat de cliënt geen recht heeft op creditering van de openstaande declaratie van de advocaat en dat deze vordering moet worden afgewezen. De vordering tot betaling van de openstaande declaratie kan worden toegewezen tot een bedrag van € 2.406,64 inclusief BTW en kantoorkosten. Ook de wettelijke rente is toewijsbaar vanaf veertien dagen na factuurdatum tot aan de dag der algehele voldoening.

De arbitragekosten zullen op grond van artikel 36 lid 2 van het Reglement over partijen worden verdeeld in die zin dat elk der partijen

zal worden veroordeeld in de helft van de kosten van deze arbitrage zijnde € 505,75. Gelet op de beslissing wordt eiseres geacht het totaal aan arbitragekosten bij wijze van voorschotbetaling mede namens de advocaat te hebben voldaan.

De commissie bepaalt dat het bedrag dat eiser ter zake van de arbitragekosten heeft voldaan in zijn geheel komt te vervallen aan de Stichting Geschillencommissies voor Beroep en Bedrijf en veroordeelt de advocaat tot betaling aan eiser van helft van deze kosten, welk bedrag verrekend kan worden met het bedrag dat de cliënt nog verschuldigd is aan de advocaat.

Beslissing

De commissie:

In conventie:

- wijst de vorderingen van cliënt af.

In reconventie:

- veroordeelt cliënt aan de advocaat te betalen een bedrag van € 2.406,46 (inclusief BTW en kantoorkosten).

In conventie en reconventie:

- bepaalt dat de arbitragekosten over partijen worden verdeeld in die zin dat elk der partijen wordt veroordeeld in de helft van de kosten van deze arbitrage en veroordeelt de advocaat terzake tot betaling van een bedrag van € 252,86 aan de cliënt;
- wijst het meer of anders gevorderde af.

Noot

Uit het volledige vonnis, waarvan hier een gedeelte is afgedrukt, blijkt niet dat, mondeling of schriftelijk, een overeenkomst tussen cliënt en advocaat was gesloten waarin mede de in rekening te brengen tarieven waren vastgelegd. Aldus zal de Geschillencommissie de vrijheid hebben gevonden om een oordeel over het uurhonorarium van de advocaat in kwestie, zo te lezen een stagiaire, te geven. Er kon nu worden aangeknoopt bij de algemene regels voor de overeenkomst van opdracht uit het Burgerlijk Wetboek, waar bepaald wordt dat het 'op de gebruikelijke wijze berekende loon' moet worden betaald, wanneer over het honorarium geen afspraken zijn gemaakt (artikel 7:405 lid 2 BW).

OMVANG OPDRACHT, AFWIJZING SCHADECLAIM

Geschillencommissie Advocatuur

Bindend advies 9 juni 2005 (ADV04 0159)

(mrs. Van der Groen, Arnoldus-Smit en Kool)

Dat er fricties tussen advocaat en cliënte zijn opgetreden valt niet uit te sluiten maar in casu is geen sprake van in het oog springende nalatigheden, zodat een vordering tot schadevergoeding wordt afgewezen.

Feiten

Tussen advocaat en cliënte ontstaat een geschil over de werkwijze van

de advocaat. Eén van de geschilpunten is de omvang van de opdracht: de advocaat zou volgens de cliënte uitsluitend tot taak hebben gehad om te bewerkstelligen dat haar kinderen hun medewerking zouden geven aan de verkoop van de voormalige echtelijke woning, waarna volgens de cliënte de advocaat zich eigenmachtig ook is gaan bemoeien met de afwikkeling van de nalatenschap van haar overleden echtgenoot. Een tweede klacht is dat de advocaat onvoldoende met de wensen en emoties van zijn cliënte zou hebben rekening gehouden en daarom ook ten onrechte getracht zou hebben om allerlei zaken in der minne te regelen. Ook de behandelingsduur is te lang geweest, ondanks de aandrang van cliënte op snelheid. De cliënte vordert een in redelijkheid en billijkheid vast te stellen schadevergoeding.

Becoordeling van het geschil

De commissie stelt allereerst vast dat hoewel de klachten van de cliënte met name betrekking hebben op de dienstverlening van de advocaat in verband met de verkoop van de woning, althans met het verkrijgen van onvoorwaardelijke toestemming van de kinderen voor het verkopen van de woning, de opdracht van de cliënte meer omvatte dan uitsluitend dit punt.

De commissie is op grond van het overgelegde dossier en de toelichting van de advocaat ter zitting van oordeel dat geen in het oog springende nalatigheden kunnen worden geconstateerd in de wijze waarop de advocaat zijn werkzaamheden heeft verricht c.q. de belangen van de cliënte in deze heeft behartigd. De commissie stelt daarbij vast dat de advocaat steeds, in elk geval op hoofdpunten, in overleg met de

cliënte heeft gehandeld, waarbij hij naar het oordeel van de commissie met het oog op de belangen van de cliënte heeft kunnen kiezen voor een zakelijke, de-escalerende benadering.

Wellicht heeft deze benadering bijgedragen aan de onvrede van de cliënte met de duur van de behandeling. De commissie heeft echter niet kunnen vaststellen dat de afhandeling van deze zaak als gevolg van de handelwijze van de advocaat onnodig lang heeft geduurd.

De commissie sluit evenwel niet uit dat partijen in het onderlinge contact frictie met elkaar hebben ondervonden, die mogelijk te wijten is aan de bij de cliënte optredende emoties enerzijds en de wellicht op een enkel punt te zakelijke benadering van de kant van de advocaat anderzijds. Dit neemt echter niet weg dat de advocaat in zijn benadering van het onderliggende geschil geen concreet verwijt valt te maken, met name niet waar het de verkoop van het huis betreft, hetgeen het zwaartepunt is van de reeks klachten die de cliënte naar voren heeft gebracht.

De commissie is het geheel overziend van oordeel dat de advocaat in dezen heeft gehandeld zoals van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat mag worden verwacht en is op grond van het voorgaande van oordeel dat de klacht ongegrond is.

Beslissing

Het door de cliënte verlangde wordt afgewezen.

GJK.

(advertentie)

Doe een beroep op professionals

WWW.ADVOCATSUPPORT.NL

• • • • • • • • *For the perfect match* •

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

MEDIATION ALS SCHIKKING

Hof van Discipline, 22 augustus 2005, nr. 4290
(*mrs. Zwitser-Schouten, Heidinga, Beker, Balkema en Van Houtum*)

Raad van Discipline Arnhem, 22 februari 2005
(*mrs. Zweers, Breuning ten Cate, Dam, Klemann en Noppen*)

Voorstel tot mediation dient als een schikkingsonderhandeling te worden aangemerkt en een mededeling daarover behoeft de voorafgaande toestemming van de advocaat van de wederpartij.

- *Advocatenwet artikel 46 (5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)*
- *Gedragsregel 13*

Overwegingen van de raad

Omtrent schikkingsonderhandelingen behoort alleen mededeling aan de rechter te worden gedaan wanneer de advocaat van de wederpartij daar toestemming voor heeft gegeven. Het overleg over al dan niet instemmen met de door de rechter voorgestelde mediation moet als een zodanige schikkingsonderhandeling worden aangemerkt. Dit onderdeel van de klacht is mitsdien gegrond. Aan mr. X wordt de maatregel van een enkele waarschuwing opgelegd.

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad.

OPROEPINGSPERIKELEN

Hof van Discipline, 22 augustus 2005 no. 4214 (a) en 4214 (b).
(*mrs. Peepkorn, De Groot-van Dijken, Fleers, Homveld en Dijkstra*)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 8 november 2004
(*mrs. Verhoeven, Gilhuis, Van Hilten-Kostense, Meijer en Verhulst*)

Oproepingsperikelen. Tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke schorsing.

- *Advocatenwet artikel 48f, artikel 49 juncto artikel 57 leden 1 en 2, artikel 60b (6 Tuchtprocesrecht)*

Overwegingen en beslissing van de raad, in samenvatting:

Bij beslissing van 17 januari 2000 heeft de raad aan mr. X de maatregel van schraping opgelegd, omdat hij geweigerd heeft de deken informatie te verstrekken over een tegen hem aangevangen strafrechtelijk onderzoek. Het hof heeft bij beslissing van 13 december 2002 die uitspraak vernietigd en aan mr. X de maatregel van schorsing opgelegd voor de duur van twaalf maanden, waarvan zes voorwaardelijk.

Nadien weigert mr. X opnieuw aan de deken terzake informatie te

verstrekken, waarop deze een bezwaar voorlegt aan de raad. De raad oordeelt dat hier sprake is van een nieuwe weigering, die ertoe moet leiden dat het voorwaardelijk deel van de eerder opgelegde maatregel alsnog dient te worden tenuitvoergelegd. Bovendien dient mr. X vanwege die herhaalde weigering te worden geschrapt van het tableau.

De deken heeft ook een verzoek tot schorsing op grond van artikel 60b Advocatenwet aan de raad voorgelegd. De weigering tot het verstrekken van informatie is naar het oordeel van de raad voor een dergelijke schorsing een onvoldoende aanknopingspunt.

Overwegingen van het hof zaak 4214 (a)

Ingevolge artikel 48g Advocatenwet is een beslissing waarbij een last tot tenuitvoerlegging wordt gegeven niet aan enig rechtsmiddel onderworpen. Deze regel lijdt echter uitzondering indien wordt aangevoerd dat bij de behandeling door de raad sprake is geweest van schending van een zo fundamenteel rechtsbeginsel dat niet meer kan worden gesproken van een eerlijke en onpartijdige behandeling van de zaak.

Mr. X beroept zich in zijn memorie (grief 2) op een zodanige schending. Hij stelt immers niet te zijn opgeroepen voor de mondelinge behandeling van het verzoek van de deken van 16 juli 2004 op de zitting van de raad van 11 oktober 2004.

Ingevolge artikel 48f Advocatenwet dient de advocaat behoorlijk te worden opgeroepen voor de mondelinge behandeling. Dit voorschrift strekt tot het waarborgen van een behoorlijke procesgang, in het bijzonder van het fundamenteel rechtsbeginsel van hoor en wederhoor.

Bij zijn onderzoek of mr. X voor de mondelinge behandeling door de raad behoorlijk is opgeroepen, heeft het hof zich laten voorlichten door de griffier van de Raad. Het hof heeft vastgesteld dat de raad mr. X bij brief van 8 september 2004 voor de mondelinge behandeling van 11 oktober 2004 heeft opgeroepen. Die brief is per gewone post verzonden. Nu mr. X heeft ontkend deze brief te hebben ontvangen en geen feiten of omstandigheden zijn gebleken die rechtvaardigen dat aan die ontkenning wordt voorbijgegaan, kan niet worden vastgesteld dat deze oproeping mr. X heeft bereikt.

Door desondanks de zaak buiten aanwezigheid van mr. X mondeling te behandelen heeft de raad dan ook het beginsel van hoor en wederhoor geschonden. Dit leidt tot vernietiging van de aangevallen beslissing.

Het hof voegt hieraan het volgende toe. Vastgesteld dient te worden dat de oproep de opgeroepene heeft bereikt. Nu het kantooradres van de advocaat bekend zal zijn, kan hij ook per gewone post voor de mondelinge behandeling worden opgeroepen. Is in dat geval de advocaat niet op de mondelinge behandeling verschenen en kan niet worden

vastgesteld dat de oproep hem heeft bereikt (of dat hij anderszins tijdig op de hoogte is geraakt van tijd en plaats van de mondelinge behandeling), dan dient hij andermaal, nu per aangetekende brief met bericht van ontvangst ('Handtekening retour') te worden opgeroepen en dient de mondelinge behandeling in verband daarmee tot een later tijdstip te worden aangehouden. In dat geval immers zal de opgeroepene de oproep ontvangen. Een verdergaande inspanning mag van de oproepende instantie niet worden verwacht. Wordt een op deze wijze verzonden oproep niet afgehaald, dan moet uitgangspunt zijn dat dit een omstandigheid is die aan de advocaat wordt toegerekend.

Het komt er dus op neer dat van behoorlijk oproepen slechts sprake is indien de oproep aangetekend met bericht van ontvangst is verzonden, maar dat een aan een oproep klevend gebrek wordt opgeheven doordat de opgeroepene verschijnt of doordat blijkt dat de opgeroepene tijdig op de hoogte is geraakt van tijd en plaats van de mondelinge behandeling.

Het hoger beroep dient tevens om gemaakte fouten of verzuimen te herstellen. Derhalve zal het hof het verzoek van de deken tot het geven van een last tot tenuitvoerlegging opnieuw beoordelen.

Uit hetgeen het hof heeft overwogen en beslist in de hierna vermelde zaak 4214 (b) volgt dat mr. X zich binnen de proeftijd heeft schuldig gemaakt aan een in artikel 46 Advocatenwet bedoelde gedraging, zodat is voldaan aan de bij de beslissing van het hof van 13 december 2002 gestelde voorwaarde voor tenuitvoerlegging. Geen van de door mr. X aangevoerde feiten en omstandigheden rechtvaardigt dat wordt afgezien van tenuitvoerlegging van de aan mr. X opgelegde schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van zes maanden. Het verzoek van de deken is derhalve toewijsbaar.

Het feit dat de beslissing waarbij last wordt gegeven tot het alsnog ten uitvoer leggen van een voorwaardelijk opgelegde maatregel niet aan enig rechtsmiddel is onderworpen, heeft meegebracht dat aan de door de raad bij zijn beslissing van 8 november 2004 gegeven last inmiddels uitvoering is gegeven en dat mr. X met ingang van de tiende dag na 9 november 2004 (de dag van verzending van die beslissing), gedurende zes maanden geschorst is geweest in de uitoefening van de praktijk.

Deze zes maanden zullen op de te geven last tot tenuitvoerlegging in mindering worden gebracht.

Het hof behandelt in een aparte beslissing van dezelfde datum het hoger beroep van mr. X, voor zover dat betrekking heeft op de door de raad opgelegde maatregel van schraping van het tableau.

Overwegingen van het hof zaak 4214 (b)

(Op dezelfde gronden als in de voorgaande beslissing genoemd oordeelt het hof dat mr. X niet op behoorlijke wijze is opgeroepen voor de zitting van de raad en dat het hoger beroep mede dient om fouten of verzuimen van de eerste instantie te herstellen. Derhalve zal het hof het dekenbezwaar waarmee de tuchtzaak is aangevangen opnieuw beoordelen, *bew.*).

De raad heeft het dekenbezwaar als volgt omschreven:

(Klager, het hof leest:) de deken verwijt mr. X dat hij weigert – althans in gebreke blijft – zijn verplichting uit hoofde van Gedragsregel 37 tegenover de deken na te komen om alle gevraagde inlichtingen in het kader van een tuchtrechtelijk onderzoek te verstrekken.

Het hof kan van deze omschrijving uitgaan nu daartegen geen bezwaar is gemaakt.

Voorts gaat het hof uit van de volgende feiten.

Mr. X is in 1996 aangehouden en strafrechtelijk vervolgd op verdenking van, kort gezegd, betrokkenheid bij de handel in cocaïne en bij het witwassen van crimineel geld. In die strafvervolgning is het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaard omdat het bewijs onrechtmatig was verkregen.

Deze verdenking tegen mr. X is voor opeenvolgende dekenen reden geweest om te onderzoeken of mr. X zich heeft gedragen zoals een behoorlijk advocaat niet betaamt. Mr. X heeft niet de in het kader van dit onderzoek door de deken verlangde inlichtingen verstrekt. Daarop is een dekenbezwaar gevolgd. Dat is uitgemond in een beslissing van de raad van 17 januari 2000 en van dit hof van 13 december 2002. Het hof heeft mr. X twaalf maanden geschorst, waarvan zes maanden voorwaardelijk, proeftijd twee jaar.

Na deze beslissing van het hof heeft de deken mr. X opnieuw om medewerking aan het tuchtrechtelijk onderzoek gevraagd. Mr. X heeft de verlangde medewerking niet gegeven. Hij heeft aangevoerd dat de zaak naar zijn mening is afgedaan.

Daarop heeft de deken bij brief van 28 maart 2003 aan de voorzitter van het College van Procureurs-generaal verzocht om inzage in de desbetreffende strafdossiers. Bij brief van 14 januari 2004 heeft deze voorzitter aan de deken geantwoord dat hij niet de vrijheid had aan diens verzoek te voldoen, tenzij mr. X daartoe toestemming verleent.

Bij brief van 24 mei 2004 – verzonden zowel per gewone post als aangetekend – heeft de deken mr. X om deze toestemming verzocht met aanzegging dat hij in het andere geval opnieuw een dekenbezwaar zou indienen.

Mr. X heeft de door de deken gevraagde toestemming niet gegeven. Ingevolge zijn hiervoor genoemde aanzegging heeft de deken bij brief van 16 juli 2004 opnieuw een dekenbezwaar bij de raad ingediend.

Het hof stelt vast dat mr. X niet heeft weersproken dat hij niet heeft voldaan aan het verzoek van de deken bij brief van 24 mei 2004 om toestemming aan het OM te verlenen om hem, de deken, inzage te geven in de strafdossiers die betrekking hebben op de tegen mr. X gerezen, hiervoor kort aangeduide, verdenking.

Het dekenbezwaar houdt in dat mr. X bij voortduring zijn verplichting schendt om informatie te verstrekken, meer in het bijzonder zijn verplichting om de door de deken van hem verlangde toestemming

te geven tot inzage door de deken in het strafdossier van de hiervoor bedoelde zaak. Mr. X blijft de deken aldus ernstig belemmeren in het uitoefenen van zijn taak.

In zijn uitspraak van 13 december 2002 heeft het hof reeds vastgesteld dat mr. X een- en andermaal heeft geweigerd aan de deken de door deze verlangde inhoudelijke inlichtingen te verstrekken over de tegen hem gerichte strafvervolgning. Het is in beginsel aan de deken om te beoordelen op welke wijze en in welke vorm hij de verlangde inlichtingen wenst te ontvangen. Het lag in dit geval voor de hand dat de deken zelf inzage wenste te nemen in het strafdossier omtrent mr. X, nu mr. X zelf langdurig en op grond van wisselende argumenten bleef weigeren daarover aan de deken informatie te verschaffen. Daaraan doet niet af dat het OM in de strafzaak tegen mr. X niet-ontvankelijk is verklaard op de grond van onrechtmatige bewijsgaring.

De weigering van mr. X om een door het OM verlangde machtiging aan de deken tot inzage in zijn strafdossier te ondertekenen levert daarmee een handelen van mr. X op dat ernstig in strijd is met de in Gedragsregel 37 in verband met artikel 46 Advocatenwet neergelegde zwaarwegende plicht van mr. X om aan de deken steeds aanstonds alle door deze verlangde inlichtingen te verschaffen.

Tot zijn verweer heeft mr. X aangevoerd dat de deken niet in het dekenbezwaar van 16 juli 2004 kan worden ontvangen omdat, samengevat, hier sprake is van misbruik van procesrecht en strijd met de eisen van een goede procesorde. Dit verweer heeft mr. X uitgewerkt in zes grieven tegen de beslissing van de Raad. Het hof zal het verweer aan de hand van deze grieven onderzoeken.

(Grievens 1 en 2, alsmede hun beoordeling door het hof worden wegens geringe relevantie voor de lezer weggelaten, *bew.*).

Grief 3 en grief 5 bevatten de kern van het verweer tegen het dekenbezwaar. Mr. X beroept zich op de ‘ne bis in idem-regel’. Hij voert aan dat hem reeds bij de beslissing van het hof van 13 december 2002 een maatregel is opgelegd voor het feit dat thans wederom voorwerp van het dekenbezwaar is, te weten dat hij niet meewerkt aan een tuchtrechtelijk onderzoek door de deken naar de feiten en omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot de hiervoor bedoelde strafvervolgning. Mr. X kan thans niet ten tweede male voor ditzelfde feit worden veroordeeld. Dat feit is, zo stelt mr. X, afgedaan met de hem bij beslissing van het hof van 13 december 2002 opgelegde maatregel.

Dit verweer faalt reeds omdat, anders dan mr. X betoogt, het thans voorliggende dekenbezwaar niet het feit betreft dat voorwerp is geweest van de eerdere klachtprocedure, die destijds werd afgesloten met de beslissing van het hof van 13 december 2002.

Mr. X miskent in de eerste plaats dat de verplichting van advocaten die voortvloeit uit Gedragsregel 37 een voortdurende verplichting is, die niet eindigt met een – eerste – nalaten om aan die verplichting gevolg te geven noch met een tuchtrechtelijke veroordeling te dier zake. Immers, ook na overtreding van de gedragsregel blijft de deken bevoegd zijn tuchtrechtelijk onderzoek voort te zetten en blijft mits-

dien de gehoudenheid van de advocaat bestaan om de deken aanstonds alle gevraagde inlichtingen te verstrekken.

In de tweede plaats miskent mr. X dat de eerdere tuchtzaak tegen hem betrekking had op zijn weigering om in de periode mei 1996-juli 1999 aan de deken informatie te verstrekken in verband met een tegen hem gericht tuchtrechtelijk onderzoek. Dat blijkt met name uit overwegingen 3 onder (a) tot en met (t) van de uitspraak van het hof 13 december 2002, waarnaar te dezen wordt verwezen. In die overwegingen zijn de feiten vastgesteld die op de weigering van mr. X betrekking hebben. Voor die feiten heeft het hof aan mr. X een tuchtrechtelijke maatregel opgelegd.

Thans gaat het om andere feiten, te weten om het nalaten van mr. X gevolg te geven aan het verzoek van de deken bij brief van 24 mei 2004 om aan het OM schriftelijk toestemming te verlenen om aan de deken inzage te verschaffen in de strafdossiers die betrekking hebben op de strafvervolgning.

Het is dus niet zo dat mr. X thans tuchtrechtelijk wordt vervolgd voor de feiten van de periode mei 1996-juli 1999. Thans gaat het om andere feiten, te weten om de nalatigheid van mr. X gevolg te geven aan het verzoek van de deken bij brief van 24 mei 2004. Grievens 3 en 5 en de daarin belichaamde verweren falen.

In grief 4 voert mr. X aan dat de redelijke termijn waarbinnen de deken zijn bezwaar had moeten indienen, is overschreden. Hij voert aan dat de eerste bemoeienis van de (voormalige) deken reeds dateert van mei 1996. Op het moment van het dekenbezwaar van 16 juli 2004 lag dat moment ruim acht jaar in het verleden.

In de onderhavige zaak gaat het echter om de nalatigheid van mr. X om gevolg te geven aan de brief van de deken van 24 mei 2004. Daarin verzoekt de deken mr. X om aan het OM toestemming te verlenen tot inzage in de strafdossiers. De nalatigheid van mr. X waarop het dekenbezwaar van 16 juli 2004 ziet, was toen niet ouder dan anderhalve maand. Grief 4 en het daarin belichaamde verweer falen.

In grief 6 klaagt mr. X tevergeefs dat de motivering van de raad innerlijk tegenstrijdig en onbegrijpelijk is, terwijl het nieuwe dekenbezwaar van 16 juli 2004 een verkapt hoger beroep is tegen de beslissing van het hof van 13 december 2002.

Blijkens de toelichting op deze grieven berusten zij voor een deel op de stelling van mr. X dat de raad de ‘ne bis in idem-regel’ heeft geschonden. Daarover is hiervoor reeds overwogen. Voor het overige geldt dat het afwijzen door de raad van het verzoek van de deken bedoeld in artikel 60b Advocatenwet niet meebrengt dat het onbegrijpelijk is om aan mr. X een maatregel op te leggen. Evenmin is het tegenstrijdig om zowel de tenuitvoerlegging te gelasten van het voorwaardelijk deel van de bij beslissing van het hof van 13 december 2002 opgelegde maatregel van schorsing als mr. X thans te schrappen van het tableau. Het eerste betreft (de tenuitvoerlegging van) een maatregel vanwege eerdere feiten, het laatste de sanctie op een nieuw feit.

In deze grief klaagt mr. X voorts over samenstelling en partijdigheid van de Raad. Deze klachten falen reeds omdat het hof het dekenbezwaar van 16 juli 2004 opnieuw heeft behandeld. Het hof voegt daaraan toe dat niet is gebleken van partijdigheid van de leden van de raad die de beslissing van 8 november 2004 hebben genomen.

De slotsom is dat de verweren niet opgaan en dat de grieven waarin deze zijn belichaamd falen. Dit brengt mee dat het dekenbezwaar, als door de raad in overweging 3.1 van zijn beslissing verwoord, gegrond zal worden verklaard.

Met betrekking tot de aan mr. X op te leggen maatregel stelt het hof voorop dat in beginsel tuchtrechtelijk zwaar dient te worden getild aan overtreding van Gedragsregel 37. Tuchtrechtelijk onderzoek door de deken zou zinloos zijn en behandeling van een klacht of bezwaar door de tuchtrechter zou ernstig worden belemmerd, indien advocaten niet gehouden zouden zijn prompt aan hun verplichtingen uit hoofde van die gedragsregel te voldoen.

Daarbij komt in dit geval dat mr. X is verdacht van betrokkenheid bij handel in cocaïne en het witwassen van crimineel geld. Mr. X is vervolgd waarbij het niet tot een strafrechtelijke beoordeling van de strafbare feiten waarvan hij werd verdacht, althans een uitspraak daarover is gekomen, doordat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk is verklaard wegens onrechtmatige bewijsgaring.

De tegen mr. X gerezen verdenking is, in aanmerking genomen de functie van de advocaat bij de rechtsbedeling, hoogst ernstig. Zij noopt zonder meer tot tuchtrechtelijk onderzoek door de deken. Een advocaat die betrokken is bij de handel in cocaïne en bij het witwassen van crimineel geld, is immers niet in zijn beroep te handhaven.

Nu mr. X, hoewel daartoe op grond van Gedragsregel 37 gehouden, aan dit onderzoek niet heeft meegewerkt, moet gelden dat in beginsel dezelfde maatregel op zijn plaats is, als die welke aan mr. X zou zijn opgelegd wanneer de verdenking gegrond was gebleken. Elke andere beslissing zou immers tot gevolg kunnen hebben dat de advocaat er baat bij heeft niet aan het onderzoek door de deken mee te werken.

Feiten of omstandigheden die met zich kunnen brengen dat in dit geval nochtans van dit beginsel moet worden afgeweken, zijn niet gebleken. Integendeel, mr. X heeft, hoewel daartoe in de gelegenheid gesteld, zich niet verantwoord bij de mondelinge behandeling van het dekenbezwaar door het hof.

Ten slotte betreft het hof in zijn beoordeling dat mr. X geen gebruik heeft gemaakt van de door de beslissing van het hof van 13 december 2002 ontstane mogelijkheid om alsnog aan het tuchtrechtelijk onderzoek door de deken mee te werken.

Het hof zal de vernietiging uitspreken van de beslissing van de raad van 8 november 2004 voor zover in dit hoger beroep betrokken, te weten met betrekking tot de gegrondverklaring van het dekenbezwaar

en de aan mr. X diens gevolgde opgelegde maatregel. Deze beslissing is immers niet tot stand gekomen met inachtneming van het fundamentele rechtsbeginsel dat mr. X de gelegenheid wordt geboden zich tegen het dekenbezwaar te verweren door hem behoorlijk voor de mondelinge behandeling van dat bezwaar op te roepen.

Dat neemt niet weg dat ook naar het oordeel van het hof het dekenbezwaar gegrond is en dat ook het hof van oordeel is dat de enige te dezen geboden maatregel is schrapping van mr. X van het tableau.

Beslissing van het hof

Vernietigt de beslissing van de Raad van Discipline in het ressort 's-Gravenhage van 8 november 2004 (nummer R 2345/04.99), voor zover deze in dit hoger beroep aan zijn oordeel is onderworpen, en, in zoverre opnieuw rechtdoende, verklaart gegrond het dekenbezwaar zoals dit bij brief van 16 juli 2004 bij de raad is ingediend, legt aan mr. X de maatregel op van schrapping van het tableau. ●

(advertentie)

	 Le Tableau VOOR DE ADVOCATUUR EN HET NOTARIAAT
	Le Tableau bemiddelt exclusief in tijdelijke functies voor het notariaat en de advocatuur. Wij kunnen voorzien in ervaren, gespecialiseerde advocaten ten behoeve van ondermeer: sabbatical leave, zwangerschapsverlof, begeleiding stagiaires of omvangrijke projecten, zoals een grote transactie of reorganisatie. Ook financieel interessant! Belt u voor meer informatie met Mr. T.S. Verheij, tel 020-5237600 of kijk op onze website www.letableau.nl